

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΒ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1993

ΑΡΙΘ. 16

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ. — Ἐπισκ. Ἀχελώου Εὐθυμίου, «Δικαιοσύνην μάθετε». — Ἰωάννου Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικές, κανονικές καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Γεωργ. Παπαευθυμίου, Μνήμη π. Δημητρίου Staniiloae. — Ἀλεξ. Μ. Σταυρόπουλου, Ὁ κρατούμενος καὶ ἡ οἰκογένειά του. — Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Ἡ ἸΒ' Κατήχησις πρὸς φωτιζομένους. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Ἀσματική Ἀκολουθία τῶν ἐν Πάτραις μαρτυρησάντων ἁγίων παιδῶν Χριστοδούλου καὶ Ἀναστασίας. — Πρεσβ. Γερασίμου Ζαμπέλη, Ἡ ἐνορία στὴ Λευκάδα τὴν περίοδο τῆς Λατινοκρατίας. — Πρωτοπρ. Χρ. Δ. Πετράκου, Ἀρχιμ. Χριστόδουλος Βελέντζας (†). — π. Ἀντ. Ἀλεβιζόπουλου, Οἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος μπροστὰ στὶς αἰρέσεις καὶ τὴν παραθρησκεία. — Πρωτοπρ. Σερ. Φαράσογλου, Βασ. Νικολαΐδης (†). — Παν. Παπαθεοδώρου, Ὁ ἀνάλωτος θησαυρὸς τῆς Ἱ. Μονῆς Ταξιαρχῶν. — Ἐπίκαιρα.

Ἡ μνήμη

τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ

Τὴν 11η Νοεμβρίου τόσοσιν ἡ Ἀνατολική, ὅσον καὶ ἡ Δυτική Ἐκκλησία ἐορτάζουν τὴ μνήμη τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Μηνᾶ, ὁ ὁποῖος τιμᾶται εὐρύτατα σὲ ὁλόκληρη τὴν —μὴ προτεσταντική— Χριστιανική Οἰκουμένη. Ὁ ἅγιος Μηνᾶς καταγόταν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Ἄν καὶ οἱ γονεῖς του ἦταν εἰδωλολάτρεις, αὐτὸς βρῆκε τὸ ἀληθινὸ νόημα τῆς ζωῆς κοντὰ στὸν Χριστό. Ὡς χριστιανὸς στρατιώτης βρέθηκε νὰ ὑπηρετῇ στὸν ρωμαϊκὸ στρατὸ στὸ Κοτυναεῖον (Κιουτάχεια) τῆς Φρυγίας. Ἄν καὶ μπορούσε νὰ ἀκολουθήσῃ λαμπρῇ στρατιωτικῇ σταδιοδρομίᾳ, αὐτὸς, ἀηδιασμένος ἀπὸ τὴν ἀτιμόσφαιρα τῆς διαφθορᾶς τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ καὶ ποθώντας ζωὴν ἐξ ὁλοκλήρου ἀφιερωμένη στὸν Θεό, κατέφυγε στὸ γειτονικὸ βουνό, ὅπου ἔζησεν αὐστηρῇ ἀσκητικῇ ζωῇ.

Κατὰ τὸν διωγμὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ, ὅταν οἱ Χριστιανοὶ ὠδηγοῦντο ὡς πρόβατα ἐπὶ σφαγὴν, ὁ ἅγιος Μηνᾶς κατέβηκε ἀπὸ τὸ βουνὸ στὴν πόλι γιὰ νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς διωκόμενους Χριστιανούς. Τότε συνελήφθη, ὡμολόγησε μὲ παρρησία τὴν πίστι του στὸν Χριστό, ὑπέστη φρικτὰ βασανιστήρια (μαστιγώσεις, ἀποξέσεις, ἐγκαύματα, ραπίσματα, πλήγματα) καὶ στὸ τέλος τὴν 11η Νοεμβρίου (πιθανῶς τοῦ ἔτους 295 ἢ 296) ἀποκεφαλίσθηκε. Οἱ Χριστιανοὶ μετέφεραν τὰ τίμια λείψανά του στὴν πατρικὴ γῆ τῆς Αἰγύπτου καὶ τὰ ἐνταφίασαν νοτίως τῆς Ἀλεξανδρείας σὲ μία —πλούσια τότε σὲ νερὰ— ὄασι τῆς Μαρεώτιδος ἐρήμου, στὴν περιοχὴ τοῦ γνωστοῦ El Alamein (= τόπος τοῦ Μηνᾶ). Ὁ ἅγιος Μηνᾶς ἤδη ἀπὸ τὸν δ' αἰῶνα ἔγινε λαοφιλὴς ἅγιος σὲ ὅλον τὸν τότε χριστιανικὸ κόσμον. Διάφορες παραλλαγές τῆς ζωῆς καὶ τοῦ μαρτυρίου του ἀναφέρονται στὰ πλείστα μαρτυρολόγια, συναξάρια καὶ μνημεῖα. Πρὸς τιμὴν του ἀνεγέρθησαν μεγαλοπρεπεῖς ναοὶ σὲ διάφορα μέρη (λ.χ. στὴν Κωνσταντινούπολι, στὴ Ρώμη, στὴ Νάουσα τῆς Μακεδονίας, στὴ Θῆρα, στὴ Θεσσαλονίκη, στὴ Χίο). Ὁ ἅγιος Μηνᾶς «ἐξαιρέτως γεραίρεται ἐν Ἡρακλείῳ τῆς Κρήτης, οὗ τυγχάνει πολιοῦχος καὶ προστάτης... διὰ τῶν δύο μητροπολιτικῶν ναῶν αὐτοῦ, τοῦ παλαιοῦ, ἐν ᾧ ἱστορικὸν ἐπετέλεσε θαῦμα (βλ. Ν. Ζευγαδάκη, Τὸ θαῦμα τοῦ ἁγίου Μηνᾶ ἐν Ἡρακλείῳ κατὰ τὸ Πάσχα τοῦ 1826, Ἡράκλειον 1949), καὶ τοῦ νεωτέρου, θεωρουμένου ἐκ τῶν λαμπροτέρων ναῶν τῶν τε

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

115 21 Ἀθήναι, Ἰασίου 1 — Τηλέφωνο 72.10.734 • Προϊστάμενος
Τυπογραφείου: Σωκράτης Μαυρογόνατος, Ἡπείρου 132 —
Πέραμα.

4. «ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝ ΜΑΘΕΤΕ»

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ἐποικτικὴ ἦταν καὶ ἡ κοινωνικὴ ζωὴ τῶν Φαρισαίων. Οἱ κοινωνικὲς τοὺς σχέσεις ἦταν ἐπιφανειακὲς καὶ ἐπίπλαστες καὶ εἶχαν καθαρὰ ἐπιδεικτικὸ σκοπὸ. Στὶς διάφορες συγκεντρώσεις, συναγωγές, δαίπνα κ.λπ., φρόντιζαν νὰ κάθονται στὶς πρώτες καὶ ἐπίσημες θέσεις. Ὅταν συναντιόνταν μεταξύ τους σὲ δημόσιους χώρους, δρόμους, πλατεῖες, ἀλληλοσπάζονταν, σὲ ἐνδειξη μεγάλης ἀγάπης. Ἐπεδίωκαν ἐπίσης, μὲ κάθε τρόπο, τὶς κολακείες ἐκ μέρους τῶν ἄλλων. Κολακεύονταν ἰδιαίτερα νὰ τοὺς προσφωνοῦν μὲ τὸν τίτλο τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ καθηγητῆ, ὅπως λέγει ὁ Κύριος: «Φιλοῦσι τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δαίπνοις καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς. Καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ραββὶ ραββί» (Ματθ. κγ' 6-7).

Τὸ κυριότερο ὅμως ἦταν ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀδικοῦσαν κατάφωρα τοὺς ἄλλους. Παρὰ τὰ πολλὰ καὶ παχιά θρησκευτικὰ λόγια τους, δὲ δίσταζαν νὰ ληστεύουν κυριολεκτικὰ τοὺς φτωχοὺς καὶ ἀδύνατους, ὅπως ἀπεκάλυψεν ὁ Κύριος: «Κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι» (στίχ. 13). Γενικὰ δὲ ὁ Κύριος τοὺς ἠλεγχε, γιὰ τὴν κοινωνικὴ τους ἀδικία: «ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοὶ ἐστε ὑποκρισεως καὶ ἀνομίας» (στίχ. 28).

Ὡστόσο, τόσο στὴν Παλαιὰ ὅσο καὶ τὴν Ν. Διαθήκη διακηρύττεται ὅτι ἡ θρησκευτικὴ ἔχει ἄμεση σχέση μὲ τὴν ἀσκηση τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης: «ἀρχὴ ὁδοῦ ἀγαθῆς τὸ ποιεῖν τὰ δίκαια, δεκτὰ δὲ παρὰ Θεῷ μᾶλλον ἢ θύειν θυσίαν», διακηρύττεται στὸ βιβλίον τῶν Παροιμιῶν (ιστ' 7). Ὁ προφήτης Δαβὶδ, στὸ ἐρώτημα: «Κύριε, τίς παροικήσει ἐν τῷ σκηνώματί σου;» παίρνει ἀπὸ τὸν Θεὸ τὴν ἐξῆς ἀπάντησι: «(ἄνθρωπος) πορευόμενος ἄμωμος καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην» (Ψαλμ. 14, 1-2). Καὶ ὁ προφήτης Ἡσαΐας ἐπισημαίνει, μὲ τὴν περίφημη προτροπὴ του: «Δικαιοσύνην μάθετε οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς» (ιστ' 9).

Ὅμως, παρὰ ταῦτα, εἶναι σὺνηθες τὸ φαινόμενο νὰ ὑπάρχουν δυστυχῶς καὶ μεταξὺ τῶν χριστιανῶν μερικοὶ, οἱ ὁποῖοι μιμοῦνται τοὺς φαρισαίους καὶ στὸ σημεῖο αὐτό: νὰ εἶναι δηλαδὴ πρώτοι καὶ καλύτεροι στὶς ἐκκλησιαστικὰ συνάξεις καὶ Ἀκολουθίες, στὴν κοινωνικὴ τους ὅμως ζωὴ νὰ εἶναι σκληροὶ, ἄδικοι, καταχραστὲς καὶ ἐκμεταλλευτὲς.

Οἱ πῶς σὺνήθεις μορφὲς κοινωνικῆς ἀδικίας, ἐκ μέρους θρησκευτικῶν ἀνθρώπων εἶναι οἱ ἐξῆς:

α) **Ἡ φιλοχρηματία.** Ὑπάρχουν θρησκευόμενοι ποὺ ἡ ψυχὴ τους εἶναι προσκολλημένη στὸ χρῆμα. Παρὰ τὸ ὅτι γνωρίζουν τὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου: «μὴ θησαυρίζετε θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς», ἐν τού-

Βαλκανίων καὶ τῆς Ἀνατολῆς» (Θ. Τζεδάκης).

Ἡ περιοχὴ τοῦ τάφου τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ στὴν Αἴγυπτο ἐξελίχθη σὲ θαυμάσια παλαιοχριστιανικὴ προσκνηματικὴ «πόλι τοῦ ἁγίου Μηνᾶ» μὲ πολλοὺς ἰ. ναοὺς σὲ ρυθμὸ βασιλικῆς, μοναστηριακὰ συγκροτήματα, πανδοχεῖα προσκνητῶν, βαπτιστήρια, πέντε κοιμητήρια, ἰαματικὰ λουτρὰ κ.λπ. Ἡ κορὴν τοῦ ἀγίασματος εἶχε τὴν ἐπιγραφὴν «Μηνᾶ πάγκαλον λάβε ὕδωρ - Ὀδὴν ἀπέδρα». Οἱ προσκνητὲς μετέφεραν τὸ ἀγίασμα σὲ φιαλίδια, ποὺ εἶχαν τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Μηνᾶ καὶ τὴν ἐπιγραφὴ «Εὐλογία τοῦ ἁγίου Μηνᾶ» ἢ «Ὁ Ἅγιος Μηνᾶς». Τὰ οἰκοδομήματα τῆς «πόλεως τοῦ ἁγ. Μηνᾶ» συναγωνίζονταν σὲ λαμπρότητα τὰ οἰκοδομήματα τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὅπως μᾶς πληρο-

φορεῖ ὁ W. N. Schumacher, ἡ πόλις, ποὺ ἔχασε τὴ δόξα της ἀπὸ τὶς ἐριδὲς μεταξύ Μελχιτῶν καὶ Ἰακωβιτῶν (8ος-9ος αἰὼν) καὶ ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν της σ' ἓνα ἀραβικὸ βασίλειο, διατηροῦσε ἀκόμη τὸν 11ον αἰῶνα μέσα στὰ ἐρειπωμένα οἰκοδομήματά της τὴν ὠραιότητα τῶν ἔργων ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς. Μὲ τὶς ἀνασκαφὰς τοῦ «Γερμανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου» ἀνακαλύφθηκαν πολλὰ μνημεῖα τῆς «πόλεως τοῦ ἁγίου Μηνᾶ», ἢ ὅποια μὲ τὶς ἐνέργειες τόσο τοῦ Ἑλληνορθόδοξου, ὅσον καὶ τοῦ Κοπτικοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας ἐξακολουθεῖ νὰ συγκεντρῶνῃ —συνεχῶς αὐξανόμενα— πλήθη προσκνητῶν ὅλων τῶν Χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

τοὺς αὐτοὶ δὲν παύουν νὰ συγκεντρώνουν καὶ νὰ διατηροῦν, στὰ χρηματοκιβώτιά τους ἢ στὶς Τράπεζες, μεγάλα χρηματικά ποσά. Τὰ χρήματα αὐτὰ συνήθως ἢ τὰ φυλάσσουν ἀναξιοποίητα ἢ τὰ τοκίζουν καὶ μάλιστα μὲ ὑψηλοὺς τόκους (τοκογλυφία). Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο διαχειρίζονται ἐπίσης τὴν ἀκίνητη περιουσία τους.

β) **Ἡ κακοπληρωμὴ τῶν ἐργατῶν.** Ἄλλοι πάλι, εὐποροὶ καὶ εὐκατάστατοι, ὅταν ἔρχεται ἡ στιγμή τῆς πληρωμῆς τῶν ἐργατῶν ἢ ὑπαλλήλων τοὺς τοιγγονεύονται. Τρέμει τὸ χέρι τους. Μετροῦν καὶ ὑπολογίζουν καὶ τὴ δραχμὴ ἀκόμη ποὺ φεύγει ἀπὸ τὴν τσέπη τους καὶ πέφτει στὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων ποὺ τοὺς δουλεύουν! Σ' αὐτοὺς ἐφαρμόζει ὁ λόγος τοῦ ἀποστόλου Παύλου, ὅτι δίνουν «ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης» καὶ ὄχι «ἐκ καρδίας» (Β' Κορ. θ' 7).

γ) **Ἡ ἄδικη διαθήκη.** Ὑπάρχουν περιπτώσεις ποὺ καλοὶ καὶ εὐσεβεῖς χριστιανοὶ ἐπισφραγίζουν τὴ ζωὴ τους μὲ μιὰ χονδροειδῆ ἀδικία. Στὴ διαθήκη ποὺ συντάσσουν δὲν κάνουν ἴση καὶ δίκαιη κατανομὴ τῆς περιουσίας τους σὲ ὅλους τοὺς κληρονόμους. Στὴν τελευταία καὶ ἱερὴ αὐτὴ πράξη τῆς ζωῆς τους, παρασύρονται δυστυχῶς ἀπὸ προσωπικὲς καταστάσεις καὶ ἐκτιμήσεις, παράπονα συνήθως γιὰ κακὴ διαγωγὴ μερικῶν παιδιῶν τους κ.ἄ., καὶ μὲ διάφορους δικολαβικοὺς καὶ νομικίστικους τρόπους, σὲ ἄλλους ἀφήνουν περισσότερα καὶ σὲ ἄλλους λιγότερα, δὲ διστάζουν μάλιστα καὶ μερικὸς νὰ τοὺς ἀποκληρώσουν τελείως. Πρόκειται ἀσφαλῶς γιὰ μιὰ πράξη ἔλλειψης ἀγάπης καὶ δικαιοσύνης (γιὰ νὰ μὴ ποῦμε ἐκδίκησης!). Καὶ εἶναι ὄντως κριμα, νὰ γίνονται σχόλια σὲ βάρος τῶν καλῶν αὐτῶν χριστιανῶν, ὅταν ἀνοίγονται οἱ διαθήκες τους! Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ χριστιανὸς πρέπει νὰ εἶναι δίκαιος μέχρι τὴ διαθήκη του.

δ) **Ἡ φαλκίδευση ἱερῶν χρημάτων.** Ὑπάρχουν ἀκόμη περιπτώσεις θρησκευομένων ποὺ φαλκιδεύουν τὰ ἱερὰ χρήματα τῶν ναῶν καὶ τῶν ἰδρυμάτων, τὴ διαχείριση τῶν ὁποίων τοὺς ἔχουν ἐμπιστευθεῖ. Στὶς περιπτώσεις αὐτὲς ἐπαναλαμβάνεται τὸ φαινόμενο τοῦ Ἰούδα: «ὅτι κλέπτης ἦν καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν» (Ἰωάν. ιβ' 6).

Ὅλα αὐτὰ συντελοῦν, ὥστε ὁ ἑλληνικὸς λαὸς νὰ λέει: «νὰ φοβάσαι αὐτοὺς ποὺ κάνουν τοὺς μεγάλους σταυρούς»!

Ἐν ὄψει ὅλων αὐτῶν, οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἐκ-

κλησίας, πρέπει νὰ διαφωτίζουν τοὺς χριστιανούς, γιὰ τὴν ἀλληλεξάρτηση τῆς χριστιανικῆς εὐσεβείας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Εἰδικότερα, πρέπει νὰ τονίζουν τὰ ἑξῆς:

Πρῶτον, ὁ χριστιανὸς δὲν μπορεῖ ταυτόχρονα νὰ εἶναι καὶ **φιλοχρήματος**. Ὁ Κύριος ξεκαθάρισε μιὰ γιὰ πάντα τὸ θέμα αὐτό: «*Οὐδεὶς δύναται δυοὶ κυρίους δουλεύειν. οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ*» (Ματθ. στ' 24). «Μαμωνᾶς» εἶναι λέξη συροχαλδαϊκὴ καὶ σημαίνει «πλοῦτος». Ὁ Κύριος, μὲ τὴ λέξη αὐτὴ, προσωποποιεῖ τὸν πλοῦτο καὶ τὸν παρουσιάζει ὡς ἀνταγωνιστὴ τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος, λοιπόν, μὲ τὸν τρόπο ποὺ ἀντιμετωπίζει τὰ ὑλικά ἀγαθὰ καὶ εἰδικότερα τὸ χρήμα, φανερῶνει σὲ ποῖο στρατόπεδο ἀνήκει. Ἄν κάνει κακὴ χρῆση τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν καὶ κατάχρηση τοῦ χρήματος, δείχνει καθαρὰ ὅτι ἀνήκει στὸ στρατόπεδο τοῦ «μαμωνᾶ» καὶ ὄχι στὸ βασιλεῖο τῆς ἀγάπης καὶ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ.

Δεύτερον, ὁ κοινωνικῶς ἄδικος χριστιανός, μὲ τὴ συμπεριφορὰ του αὐτὴ φανερῶνει ὅτι δὲν πιστεύει στὴν **πατρότητα τοῦ Θεοῦ** καὶ ἐπομένως στὴν ἀδελφοσύνη ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Πῶς εἶναι δυνατόν, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, ἀπαγγέλλοντας τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως, νὰ ὁμολογεῖ κανεὶς: «Πιστεύω εἰς ἓνα Θεὸν Πατέρα» καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο νὰ ἀδικεῖ κατάφωρα τοὺς ἄλλους, τοὺς «ἀδελφούς» του, φαλκιδεύοντας ἢ καὶ στερώνοντας τὰ δικαιώματά τους; Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, αὐτὸν ποὺ μισεῖ καὶ ἐπομένως ἀδικεῖ τὸν ἄλλον, τὸν χαρακτηρίζει «ψεύτη» καὶ «ἀνθρωποκτόνο» (Α' Ἰωάν. γ' 15. 20). Ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ἀναπτύσσοντας τὴ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας, λέγει ὅτι ὅλοι οἱ χριστιανοὶ ἀποτελοῦμε ἓνα σῶμα, τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ κάθε χριστιανὸς εἶναι μέλος τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Τὰ μέλη ἐπικοινωνοῦν καὶ συνεργάζονται μεταξύ τους, σὲ μιὰ ὀργανικὴ ἁρμονία. Ἄλλὰ καὶ φροντίζουν τὸ ἓνα γιὰ τὸ ἄλλο. Καὶ ἐὰν πάσχει ἓνα μέλος, συμπάσχουν ὅλα τὰ ἄλλα μέλη. Καὶ ἐὰν χαίρεται ἓνα μέλος, συγχαίρονται καὶ ὅλα τὰ ἄλλα μέλη (βλ. Α' Κορ. ιβ' 12-27). Ὅταν λοιπὸν ἓνας χριστιανὸς ἀδικεῖ τὸν ἄλλον, καταστρέφει τὴν ἁρμονικὴ αὐτὴ ἐνότητα καὶ προκαλεῖ «σχίσμα» στὸ σῶμα. Κάθε ἐπομένως ἀδικία σὲ βάρος ἑνὸς ἄλλου τραυματίζει τὸ σῶμα καὶ προκαλεῖ τὴ διάλυση καὶ καταστροφὴ του.

Τρίτον, ὁ κοινωνικῶς ἄδικος χριστιανὸς εἶναι χειρότερος ἀπὸ τὸν **κοινὸ ἐκμεταλλευτὴ**. Ὁ κοινὸς

κλέφτης έχει επίγνωση του αμαρτήματός του και η επίγνωση αυτή, μαζί με τις τύψεις της συνειδήσεως, μπορεί να τον οδηγήσουν στη μετάνοια και τη σωτηρία. Ο θρησκευτικός όμως άνθρωπος που άδικει και εκμεταλλεύεται τον άλλον, χωρίς κανένα ήθικo διαταγμό, αυτός αποδεικνύεται πια έντελώς πωρωμένος, ότι έχει δηλαδή καταπνίξει και εξουδετερώσει τη φωνή της συνειδήσεώς του. Ο άνθρωπος που φτάνει στην κατάπτωση αυτή είναι πολύ δύσκολο να μετανοήσει, όπως μαρτυρεί η τραγική περίπτωση του 'Ιούδα!

Άλλα και η Έκκλησία, ως οργανισμός, πρέπει να είναι κοινωνικά δίκαιη. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθούν τα εξής:

α) Με κανένα τρόπο δεν επιτρέπεται η Έκκλησία να **συγκεντρώνει πλούτη** και να τα διατηρεί άναξιοποίητα. Πρώτη η Έκκλησία δεν πρέπει να «θησαυρίζει», όπως είπε ο Κύριος (Μαθ. στ' 19). Τα οικονομικά ποσά που τυχόν αποκτή η Έκκλησία από προσφορές των χριστιανών, δεν πρέπει να αποθηκεύονται, αλλά να κυκλοφορούν, για να καλύπουν τις διάφορες ανάγκες του εκκλησιαστικού έργου. "Ας μη λησμονούμε, ότι «οί πραγματικοί θησαυροί της Έκκλησίας είναι οί φτωχοί, οί άρρωστοί και οί ανάπηροι», κατά την ιστορική διατύπωση του αρχιδιακόνου και μάρτυρα της αρχαίας Έκκλησίας Λαυρεντίου.

β) Πρέπει να καταπολεμείται η **τάση της πολυτέλειας**, μέσα στο χώρο της Έκκλησίας. Η «ευπρέπεια» των ναών είναι άσφαλώς ή βάση. Κάπου όμως πρέπει να υπάρχει ένα όριο. Αυτό σημαίνει, ότι δε μπορεί, με το πρόσχημα της «ευπρέπειας» να δαπανώνται τεράστια ποσά, για την κατασκευή ή αντικατάσταση των σκευών και επίπλων των ιερών χώρων. Πολλούς χριστιανούς, κληρικούς και λαϊκούς, χαρακτηρίζει ή τάση της αντικατάστασης των ιερών σκευών και επίπλων με άλλα πολυτιμότερα και ακριβέστερα!

γ) Οί πλουσιότεροι ναοί πρέπει να λειτουργούν ως «**συγκοινωνούντα δοχεία**» με φτωχότερους ναούς, καθώς και με ιδρύματα και ένορίες της 'Ιεραποστολής. Προς το σκοπό αυτό, θα έπρεπε κάθε μεγάλος και πλούσιος ναός να διατηρεί οργανικούς δεσμούς με ένα ναό ή ίδρυμα του έσωτερικού ή έξωτερικού. Με τον τρόπον αυτό, το περίσσευμα του ένός θα γίνεται πηγή δύναμης για τον άλλον, όπως τονίζει σχετικά ο άπόστολος Παύλος, που είναι ο εισηγητής του συστήματος αυτού: «Ού

γάρ ίνα άλλοις άνεσις, ύμίν δε θλίψις, άλλ' έξ ισότητος έν τῷ νύν καιρῷ τὸ ύμῶν περίσσευμα είς τὸ εκείνων ύστέρημα. Ίνα και τὸ εκείνων περίσσευμα γένηται είς τὸ ύμῶν ύστέρημα, ὅπως γένηται ισότης» (Β' Κορ. η' 13-14).

1. Όταν, πρὸ ἐτῶν, ὀργανώσαμε στὴν Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν, τὸ «Κίνημα τῆς Ἀγάπης», προσκαλέσαμε τὸ διάσημο Γάλλο Ἀββά Ριέρτε, ποὺ εἶναι ἰδρυτὴς καὶ ἐμπνευστὴς τοῦ παρόμοιου παγκόσμιου Κινήματος, μετὴν ὀνομασία «ρακοσυλλέκτες τῆς ἀγάπης», νὰ μᾶς μιλήσει γιὰ τὸ θέμα αὐτό. Ἐγινε συγκέντρωση τῶν Ἐφημερίων στὸ ναὸ τῆς ἀγίας Εἰρήνης, ὁδ. Αἰόλου. Ἦταν βράδυ. Τὰ πολλὰ ἠλεκτρικὰ φῶτα, ἔκαναν τὶς ὀλόχρυσες ἐπιφάνειες καὶ τὰ ὀλόχρυσα σκευὴ τοῦ ναοῦ νὰ ἀστραποβολοῦν. Ἡ φαντασμαγορικὴ αὐτὴ ἀτμόσφαιρα συγκλόνισε κυριολεκτικὰ τὸν ἄνθρωπο ἐκεῖνο, ποὺ ἔζησε ὅσο κανεὶς ἴσως ἄλλος στὴν ἐποχὴ μας, τὸ βάθος καὶ τὴν ἔκταση τῆς ἀνθρώπινης δυστυχίας καὶ ἀθλιότητος! Καὶ εἶπε συγκινημένος: «Μέσα σὲ ἓνα τόσο λαμπρὸ ναὸ, δὲ μποροῦμε νὰ νιώσουμε τὸ μέγεθος τῆς ἀθλιότητος, μέσα στὴν ὁποία ζοῦν ἑκατομμύρια ἀδελφοὶ μας!»

KENTΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ

Τὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἔχει καὶ τὴν KENTΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ τῶν βιβλίων:

* ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΣ περὶ ΜΙΜΗΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ, με στόχασες πνευματικαῖς καὶ κατάνυξιν εἰς κάθε κεφάλαιον. Προνοία τοῦ Μητροπολίτου Γρεβενῶν Σεργίου.

* Η ΖΩΗ ΕΚ ΤΑΦΩΝ. Αὐθεντικὲς μαρτυρίες τῆς θαυμαστῆς φανερώσεως τῶν ἁγίων Ραφαήλ, Νικολάου καὶ Εἰρήνης. Τοῦ Μητροπ. Γουμένισσης Δημητρίου.

* ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΤΗ ΛΗΞΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ, ἡ πὼς οἱ ἐξελικτικοὶ εἰσίσονται γιὰ νὰ πείσουν ὅτι τὰ εἶδη ἐξελίσσονται. Τοῦ Γιάννη Κωστόφ, φυσικοῦ.

* ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΙΧΗ: ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ Α' Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ. Τοῦ διατελ. Καθηγητοῦ Ἀθαν. Δεληρωστοπούλου.

* ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ, Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ. Τοῦ ἰδίου.

* Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΙΕΡΩΣΥΝΗ (ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως τῶν δέκα πρώτων αἰῶνων μ.Χ.). Τοῦ ἐπισκόπου Κατάνης Ἰακώβου (Πηλίλη).

* Ο ΘΕΟΣ (κατὰ τὴν Φιλοσοφίαν, τὴν Ἀγ. Γραφήν καὶ τὴν Χριστιανικὴν Θεολογίαν). Τοῦ ἰδίου.

* Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ (Φύσις καὶ σημασία, Ἱστορία καὶ Φιλολογία, Θεολογία καὶ Ἐσχατολογία, Φιλοσοφία καὶ Ἠθικὴ, Κανονικότης καὶ περιγραφὴ περιεχομένων). Τοῦ ἰδίου.

* Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, Ο Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΟΧΗ. Τοῦ ἰδίου.

* ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ. Τοῦ ἰδίου.

* «ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΟΥ ΤΣΟΤΣΩΝΗ. Ἁγιογραφίες - Ψηφιδωτὰ - Εἰκόνες. (Λεύκωμα, σὲ πολυτελεῖ έκδοση).

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τού κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΑΗ, Καθηγητού Παν/μίου Θεσσαλονίκης

510. Τὸ «Ἀλληλοῦϊα» εἶναι χαρμόσυνος ἢ κατασκευαστικὸς ὕμνος; Ἄν εἶναι χαρμόσυνος, γιατί ψάλλεται κατὰ τὴν Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ ἀντὶ τοῦ «Θεὸς Κύριος...»; (Ἐρώτηση π. Π. Π.).

Τὸ «Ἀλληλοῦϊα» εἶναι δοξολογικὴ ἐπιφώνηση, λέξι - φράση, ποὺ στὰ ἑβραϊκὰ σημαίνει «Αἰνεῖτε τὸν Θεὸν» ἢ «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον» (allelu: αἰνεῖτε καὶ ja ἢ jah = ὁ συντετμημένος τύπος τοῦ ἀνεκφωνήτου ὀνόματος τοῦ Θεοῦ [Jahwe]). Ἀπὸ τοὺς ψαλμοὺς, ὅπου ἀπαντᾷ 22 φορὲς ὡς ἐπωδὸς (Ψαλμ. ρδ' καὶ ἐξῆς), καὶ ἀπὸ τῆς χρήσης του στὴν ἰουδαϊκὴ λατρεία τοῦ ναοῦ καὶ τῆς συναγωγῆς, πέρασε στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ στὴ λειτουργικὴ πράξι τῆς οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας. Στὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου τὸ συναντοῦμε τέσσερις φορές, ὅλες μὲ δοξολογικὴ ἔννοια καὶ πάντα μέσα σὲ ἐμφανέστατο λειτουργικὸ πλαίσιο (Ἀποκ. ιθ' 1.3.4.6: «Μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν μεγάλῃν ὄχλου πολλοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ λεγόντων ᾠδὴν ᾠδὴν ἡμῶν... καὶ δευτέρων εἰρηζαν ᾠδὴν ἡμῶν... καὶ προσεκύνησαν τῷ Θεῷ τῷ καθήμενῷ ἐπὶ τῷ θρόνῳ λέγοντες ᾠδὴν ἡμῶν. Ἀλληλοῦϊα... Καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν πολλῶν ἰσχυρῶν, λεγόντων ᾠδὴν ἡμῶν, ὅτι ἐβασίλευσε Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιόμεθα καὶ δώμεν δόξαν αὐτῷ...»). Στὸν 5ο στίχῳ μάλιστα τοῦ ἰδίου κεφαλαίου τῆς Ἀποκαλύψεως ὑπάρχει παράλληλα μὲ τὴν ἑβραϊκὴ λέξι «Ἀλληλοῦϊα» καὶ ἡ ἀπόδοσις καὶ ἀνάπτυξις τῆς στὰ ἑλληνικά: «ᾠδὴν ἡμῶν». Καὶ φωνὴ ἀπὸ τοῦ θρόνου ἐξῆλθε λέγουσα ᾠδὴν ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ καὶ οἱ φοβοῦμενοι αὐτόν, οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι».

Σύμφωνα μὲ τὴ γραμματικὴ του ἔννοια καὶ κατὰ τὸ βιβλικὸ προηγούμενο τὸ «Ἀλληλοῦϊα» χρησιμοποιήθηκε εὐρύτατα στὴ χριστιανικὴ λατρεία ὡς δοξολογικὴ ἐπιφώνηση, ὡς ἓνα εἶδος ἀλλαγαμῶν ἢ ἐπευφημίας ἢ ὡς προτροπὴ πρὸς αἶνον τοῦ Θεοῦ, κυρίως ὡς ἐφύμνιο βιβλικῶν ψαλμικῶν στίχων, προκειμένων, ἀλληλουαριῶν, κοινωνικῶν, ἀντιφώνων ψαλμῶν, ἀκόμη καὶ χριστιανικῶν ποιητικῶν συνθέσεων. Στὸ ἐνοριακὸ μάλιστα ἄσματικὸ τυπικὸ τὰ 31 ἀπὸ τὰ 62 ἀντίφωνα, στὰ ὁποῖα ἦταν διηρημένο τὸ Ψαλτήριον, εἶχαν ὡς ἐφύμνιο - ὑπακοὴ τὸ «Ἀλληλοῦϊα» κατὰ στίχον. Στὴν λειτουργικὴν πράξι τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας τὸ «Ἀλληλοῦϊα» εἶναι ἢ κατ' ἐξοχὴν ἀναστάσιμη ψαλμωδία, ὅπως περιίπυ τὸ «Χριστὸς ἀνέστη...» στὴ δικὴ μας παράδοσι. Ἀνάλογη χρῆσι τοῦ «Ἀλληλοῦϊα»

συναντοῦμε σὲ δύο ἰδιόμελα τοῦ δ' ἤχου, ποὺ ψάλλονται στὴ λιτὴ τῆς μνήμης τοῦ ἀγίου Γεωργίου (23 Ἀπριλίου), ἔργα τοῦ ὕμνογράφου Ἀνατολίου. Τὸ πρῶτο εἶναι ἀναστάσιμον καὶ στὸ δεύτερον συνδυάζεται τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἀγίου μὲ τὴν ἀναστάσιμη περίοδο, κατὰ τὴν ὁποῖα ἐμπίπτει ἡ μνήμη του: «Πάντα τὰ ἔθνη κροτήσατε χεῖρας ἄλλαλάξωμεν τῷ Θεῷ τῷ σωτῆρι ἡμῶν... καὶ νεκροὺς συνήγειρε βοῶντας αὐτῷ Ἀλληλοῦϊα, ἀλληλοῦϊα, ἀλληλοῦϊα Χριστῷ τῷ ἀναστάντι» καὶ «Στέφανον δόξης... Ἀλληλοῦϊα, ἀλληλοῦϊα, ἀλληλοῦϊα Χριστῷ τῷ ἀναστάντι».

Ὁ χαρακτήρας τοῦ «Ἀλληλοῦϊα» ὡς ἐπινίκιας τρόπον τινὰ ἰαχῆς προϋποθέτει, φυσικά, τὸν πόλεμον κατὰ τῶν σατανικῶν ἀντιθέων δυνάμεων καὶ τὴν αἰσία ἐκβασὴ του συναρτάται δηλαδὴ μὲ τὴν κρίσι τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ κόσμου. Ἐτοῖ ἡ ραβινικὴ ἐρμηνευτικὴ παράδοσι δικαιολογεῖ τὴ χρῆσι τοῦ «Ἀλληλοῦϊα» ὡς ἐφύμνιον μόνο ἀπὸ τὸν ρδ' ψαλμὸν καὶ ἐξῆς ὑποτίθεται ὅτι μέχρι τότε δὲν ἔχει ἀκόμα συντελεσθεῖ ἡ νίκη τοῦ Θεοῦ κατὰ τῶν ἐχθρῶν του καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ λαοῦ Του. Ἡ δοξολογία γὰ τὴν κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκη εἶναι πράγματι τὸ θέμα πολλῶν ψαλμῶν στοὺς ὁποῖους προτάσσεται τὸ «Ἀλληλοῦϊα», ὅπως στοὺς ρδ', ρε', ρς', ρθ', ριγ', ριζ', ρλδ', ρλε', ἀλλὰ καὶ ὅπου ἄλλου χρησιμοποιεῖται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη (Γ' Μακ. ζ' 13, Γωβίτ ιγ' 18), ἀκόμα καὶ στὸ ιθ' κεφάλαιον τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἡ ἔννοια τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ εἶδαμε ὅτι ὑποφαίνεται καὶ στὴν ἐπιλογή τῶν στίχων ἀπὸ τὴν ὠδὴ τοῦ Ἡσαίου κατὰ τὴν ψαλμωδία τοῦ «Ἀλληλοῦϊα» στὴν ἀρχὴ τοῦ ὄρθρου. Τὰ ἀρχαιότατα τριαδικὰ τροπάρια, ποὺ συνοδεύουν τότε τὸ «Ἀλληλοῦϊα» εἶναι ἐμφανὲς ὅτι γράφηκαν εἰδικὰ γὰ νὰ χρησιμοποιοῦνται στὸ συγκεκριμένο αὐτὸ σημεῖον τῆς ἀκολουθίας καὶ γι' αὐτὸ ἔχουν ἰδιαίτερη ἀξία ὡς τρόπον τινὰ ἐρμηνευτικὰ σχόλια στὴν ψαλμωδία τοῦ «Ἀλληλοῦϊα». Κεντρικὸ θέμα τοὺς εἶναι ἡ πρόσκλησις γὰ δοξολογία τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ. Τὸ τριπλὸ «Ἀλληλοῦϊα» συσχετίζεται μὲ τὸ τριπλὸ «Ἅγιος» τοῦ προφήτου Ἡσαίου (κεφ. 5' 3), ποὺ εἶναι καὶ ὁ ποιητὴς τῆς ὠδῆς ποὺ στιχολογεῖται κατὰ τὴν ψαλμωδία του (Ἡσ. κς' 9-20). Ἡ κρίσι τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ κόσμου ἐκφράζεται στὰ τροπάρια αὐτὰ ἢ ἄμεσα (π.χ. «Ἀθρόον ὁ κριτὴς ἐπελεύσεται...») ἢ ὑποδηλώνεται ἔμμεσα μὲ τὸν τονισμό τῆς ἰδιότητος τοῦ Θεοῦ ὡς ἀδεκάστου κριτοῦ καὶ τῆς ὑπογραμμίσεως τῆς ἀναξιοτήτος τῶν μελωδῶν ἀνθρώπων.

(Συνεχίζεται)

ΜΙΑ ΡΩΜΑΛΕΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΑΙΩΝΑ

Μνήμη π. Δημητρίου Stăniloae

Τοῦ κ. ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΠΑΕΥΘΥΜΙΟΥ, Θεολόγου - Βυζαντινολόγου

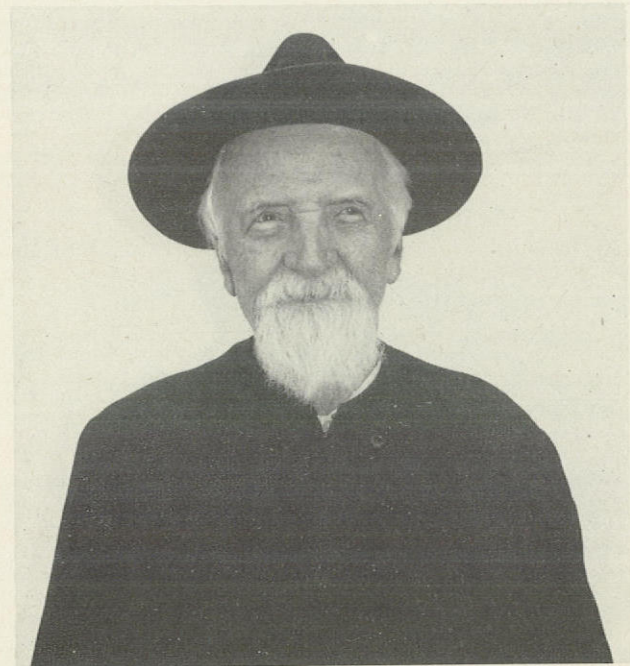
Στις 5 Ὀκτωβρίου, κοιμήθηκε στὸ Βουκουρέστι ὁ πρωτοπρεσβύτερος - Ἀκαδημαϊκὸς Δημήτριος Stăniloae. Ὁ μεγαλύτερος σύγχρονος Ρουμάνος Θεολόγος. Ἡ πιὸ ρωμαλέα φωνὴ τῆς Ὁρθοδόξου Θεολογίας, στὸ δεύτερο μισὸ τοῦ αἰώνα μας. Ὁ πατὴρ Δημήτριος γεννήθηκε στὶς 16 Νοεμβρίου 1903 στὸ Vladeni τοῦ νομοῦ Brasov τῆς Τρανσυλβανίας. Ἔμαθε τὰ πρῶτα γράμματα στὸ δημοτικὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ του γιὰ νὰ συνεχίσει τὴ φοίτησή του στὸ λύκειο τοῦ Brasov. Σπούδασε ἕνα χρόνο στὴ Φιλοσοφικὴ καὶ Φιλολογικὴ Σχολὴ τοῦ Βουκουρεστίου καὶ τέσσερα χρόνια στὴ Θεολογικὴ σχολὴ τοῦ Cernăuți τῆς Bucovina.

Τὸ 1927 γίνεται πτυχιούχος τῆς Θεολογίας καὶ ἐγγράφεται ἀμέσως στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὅπου φοιτᾷ ἐπὶ ἕνα ἔτος, ἐτοιμάζοντας συγχρόνως τὴ διδακτορικὴ του διατριβὴ μὲ θέμα: «Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δοσίθεος καὶ οἱ σχέσεις του μὲ τὶς ρουμανικὲς χώρες». Μὲ τὴ διατριβὴ αὐτὴ ἔλαβε τὸν τίτλο τοῦ διδάκτορος τῆς θεολογίας στὸ Cernăuți τὸ 1928. Τὰ 1928-29 ἄκουσε μαθήματα Θεολογίας, Φιλοσοφίας καὶ Ἱστορίας στὸ Μόναχο καὶ στὸ Βερολίνο. Στὸ Μόναχο παρακολούθηε τὶς παραδόσεις τοῦ καθηγητοῦ Heisenberg καὶ ἔρχεται σὲ πρώτη ἐπαφὴ μὲ τὴ σκέψη τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ἀπόρροια τῆς ὁποίας εἶναι ἡ δημοσίευση τὸ 1938 στὸ Sibiu τοῦ ἔργου «Ζωὴ καὶ διδασκαλία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ». Ἔτσι τὸ πατὴρ Δημήτριος Stăniloae κατατάσσεται μεταξὺ τῶν σκαπανέων καὶ πρωτοπόρων, ποὺ ἄνοιξαν τὸ δρόμο καὶ εἰσηγήθηκαν τὴ σπουδὴ τῶν ἔργων αὐτῶν.

Τὸ 1929 ὁ Δ. Stăniloae ἐπιστρέφει στὴ Ρουμανία καὶ διορίζεται καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς στὴ Θεολογικὴ Ἀκαδημία Andreiana τοῦ Sibiu. Τὸ 1936 γίνεται πρύτανης, ἀφοῦ στὸ μεταξὺ ἔχει ἤδη εἰσέλθει στὶς τάξεις τοῦ κλήρου καὶ ἔχει χειροτονηθεῖ πρεσβύτερος. Τὸ 1946 μετακαλεῖται στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βουκουρεστίου. Τὸ Νοέμβριο τοῦ 1973 καταλαμβάνεται ἀπὸ τὸ ὄριο ἡλικίας καὶ καθίστα-

ται ὁμότιμος καθηγητὴς. Τὸ 1976 ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τὸν ἀνακηρύσσει ἐπίτιμο διδάκτορα. Τὸ 1992 γίνεται Ἀκαδημαϊκὸς ἀπὸ τὴν Ρουμανικὴ Ἀκαδημία.

Ἡ προσφορὰ τοῦ π. Δημητρίου Stăniloae στὴ Θεολογία, τὴν Παιδεία, τὴν Ὁρθοδοξία καὶ τὸ ρουμανικὸ ἔθνος εἶναι πάρα πολὺ μεγάλη Ὁ π. Δημήτριος δὲν ἀνανέωσε μόνον, μὲ γνησιότητα, τὸν παραδοσιακὸ τρόπο σκέψης, τὸν βασιμμένο στὴν αὐθεντία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας· ἔθεσε ἐπίσης πολλὰ θεμελιώδη καὶ σημαν-

τικά ζητήματα γιὰ τὴ σύγχρονη θεολογικὴ σκέψη. Ἡ δική του προσέγγιση διαφέρει ἀπὸ ἐκείνη ποὺ παρουσιάζει τὴν Ὁρθοδοξία μὲ τὴ μορφή τῆς θεολογικῆς εἰσαγωγῆς ἢ σύνθεσης προκειμένου νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ ἀπὸ τὶς δυτικὲς ἐκκλησίες, ὅπως ἔκαναν οἱ Σέργιος Μπουλγκάκωφ, Β. Λόσσκυ, Ν. Τσερνόφ, Ι. Μάγεντορφ, Ο. Κλεμάν καὶ ἄλλοι. Ἀντὶ γι' αὐτὸ ἀποκαλύπτει ἐπαγωγικὰ ὅλα τὰ βασικὰ σημεῖα τῆς Ὁρθόδοξης διδασκαλίας μὲ πνεῦμα προσωπικὸ καὶ ρωμαλέο. Τὰ ἀντιλεγόμενα σημεῖα τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν ἀληθινὸ σκόπελο γιὰ τοὺς σύγχρονους ὀρθόδοξους θεολόγους, τὰ γνωστὰ ὡς «προβλή-

ματα τοῦ κόσμου» (κοινωνία, κράτος, ἔθνος, ἠθική, οἰκουμενισμός), ἀποτελοῦν γι' αὐτὸν οἰκείες περιοχὲς δημιουργικῆς θεολογικῆς σκέψης. Τὰ τελευταῖα πενήντα χρόνια, στὰ θεολογικὰ περιοδικὰ τῆς Ρουμανίας, δημοσιεύθηκαν τακτικὰ δικά του κείμενα, τὰ ὁποῖα ἐγκαινίασαν μίαν νέα ἐποχὴ στὴν ἱστορία τῆς ρουμανικῆς θεολογίας. Τὰ πλέον ἀξιοσημεῖωτα τῶν ἔργων εἶναι: «Δογματικὴ» (3 τόμοι, 1978), «Φιλοκαλία» (12 τόμοι) ἀπὸ τὰ ἀσκητικὰ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων Πατέρων τοῦ 4ου - 15ου αἰῶνος μὲ σημειώσεις καὶ ὑπομνήματα. «Ὑπόμνημα στὸν Ἅγιο Μάξιμο τὸ Ὁμολογητὴ» (τοῦ ὁποῖου ἡ διδασκαλία περὶ τῆς κοσμικῆς λειτουργίας καὶ σωτηρίας διαποτίζει ὅλη τὴν Θεολογία), «Ὁρθόδοξος Πνευματικότης ἢ ἀθάνατη εἰκόνα τοῦ Θεοῦ» 1987 καὶ «Πνευματικότης καὶ κοινωνία στὴν Ὁρθόδοξη Λειτουργικὴ» 1986.

Τὸ τεράστιο καὶ ποικίλο πεδίο ἐρεύνης καὶ προβληματισμοῦ τοῦ π. Δημητρίου εἶναι ἀδύνατον νὰ δοθεῖ σὲ σύνοψη. Ἐπισημαίνουμε μόνο μερικὰ σημεῖα οἰκουμενικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἦδη ἀπὸ τὶς ἀπαρχὲς τῆς ἐρευνᾶς του, τὸ Βυζάντιο καὶ ἡ σύγχρονη δογματικὴ ἐπηρεάζουν τὴν σκέψη τοῦ π. Δημητρίου (μεταφράζει ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ τὸ Ἐγχειρίδιο Δογματικῆς τοῦ Χρήστου Ἀνδρούτσου, Sibiu 1930). Καρπὸς τῆς πρώτης αὐτῆς περιόδου εἶναι τὸ σύγγραμμα «Ἰησοῦς Χριστὸς ἢ ἡ ἀποκατάσταση τοῦ ἀνθρώπου» (Sibiu 1945), ἔργο πὸν ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποτελεῖ σταθμὸ στὴ σύγχρονη ὀρθόδοξη Χριστολογία. Στὸ ἔργο αὐτὸ ἀναπτύσσει μιὰ βαθειὰ θεολογία τῆς ὑπόστασης καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὡς αἰωνίου προσώπου. Ἐνῶ εἶναι καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς, ὁ π. Stăniloae θεωρεῖ ὅτι ἡ θεολογία δὲν κωδικοποιεῖ μόνο τὴν πίστη μὲ τὸ δόγμα (Σύνοδοι - Σύμβολα), τὰ θεολογούμενα (ἐκκλησιαστικὲς παραδόσεις) ἢ τὶς θεολογικὲς θέσεις (προσωπικὲς ἀπόψεις). Γι' αὐτὸν ὁ σκοπὸς τῆς θεολογίας εἶναι νὰ βοηθήσει τοὺς σπουδαστὲς νὰ εἰσχωρήσουν στὸ μυστήριον τῆς πίστεως καὶ νὰ ἀποκαλύψουν τὸ νόημά του γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ.

Μιὰ ἀπὸ τὶς κυριότερες θέσεις τῆς θεολογίας τοῦ π. Δημητρίου ἐγκεῖται στὴ θεμελίωση ἑνὸς ὀργανικοῦ συνδέσμου μεταξὺ τῆς εὐσέβειας, τῆς πνευματικότητος καὶ τῆς θεογνωσίας. Αὐτὴ ἡ προσέγγιση τοῦ δίνει τὴν δυνατότητα νὰ

δοκιμάζει συνεχῶς τὴν γλώσσα καὶ εἰκόνες πὸν ἔχουν ἀποδοθεῖ στὸν Θεό. Θεολογία γιὰ τὸν π. Δημήτριον σημαίνει ἀπελευθέρωση καὶ ἀπὸ τὰ δουλωτικὰ πάθη καὶ ἀπὸ τὰ εἰδῶλα τῆς λογικῆς. Ἡ θεολογία εἶναι δοξολογία ἢ συμβολικὴ τῆς γλώσσα προκαλεῖ τὴν γλώσσα τῆς προσευχῆς. Εἶναι λατρεία λογικὴ μὲ κέντρο τὴν ἀποκάλυψη τῆς Ἁγίας Τριάδος. Εἶναι πράξη προσωπικῆς κλήσης καὶ κοινωνίας μὲ τὸν Θεό, γι' αὐτὸ πύλη τῆς θεολογίας εἶναι ἡ προσευχή. Εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ τὸ ὁποῖο προσφέρεται στὸ πλαίσιο τῆς προσωπικῆς ἐμπειρίας τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἱστορικῆς Του παρουσίας.

Ἡ μέγιστη ἀξία τοῦ π. Δημητρίου βρῖσκεται ἀκριβῶς στὸ γεγονὸς ὅτι ἀποκαλύπτει τὴν καρδιὰ τῆς Ὁρθοδοξίας, παρακάμπτοντας θεολογικὰ συστήματα ἢ φιλοσοφικὲς ἀπόψεις πολλῶν αἰῶνων, στοιχεῖα πὸν θεωροῦνται ἀκόμη ἀπὸ μερικοὺς σημαντικὰ γιὰ τὴν γνωριμία τῆς Ὁρθοδοξίας, τόσο στὴν Ἀνατολὴ ὅσο καὶ στὴ Δύση. Ὁ π. Δημήτριος ἦταν ὁ μέγας ἐνισχυτὴς τῆς ἐπικοινωνίας καὶ τῆς γνωριμίας τῆς Ὁρθοδοξίας μὲ τὴν σύγχρονη Ἐκκλησία καὶ τὸν κόσμον.

Κοιμήθηκε ἕνα ἄνθρωπος ἐξαιρετικῆς τρυφερότητας, ἀβροφροσύνης καὶ εὐαισθησίας στὴν οἰκογένεια, τὴν κοινωνία καὶ τὸν ἐπιστημονικὸ χῶρον. Θὰ ἔχουμε πάντα στὴ μνήμη μας ἕνα γλυκὺ καὶ πατρικὸ πρόσωπο πὸν ἀνέβλυζε βαθειὰ ἀπλότητα καὶ συμπάθεια, μιὰ ἱαματικὴ ἡρεμία καὶ γαλήνη πὸν νικά τὴν σκληροκαρδία καὶ τὴν ἐπιθετικότητα. Ἐνα γλυκὺ πρόσωπο σ' ἕνα ὁμορφο δειλινὸ ὅπως τὸν εἶδαμε γιὰ τελευταία φορὰ, τὸν Αὐγούστο, πάνω στὰ περὶφανα Καρπάθια.

Αἰωνία σου ἡ μνήμη πάτερ Δημήτριε.

ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΣ

τοῦ ψυχοφειλεστάτου καὶ θαυμαστοῦ βιβλίου ὀνομαζομένου

ΠΕΡΙ ΜΙΜΗΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ

μὲ στόχασες πνευματικαῖς καὶ κατάνυξιν εἰς κάθε κεφάλαιον

* * *

Ἡ «Μίμησις» αὐτὴ τοῦ Χριστοῦ διαφέρει βασικῶς ἀπὸ ὅλες τὶς μέχρι τώρα μεταφράσεις εἰς τὴν ἑλληνικὴν. Εἶναι ἡ πληρεστερά, ἀπὸ ὀρθοδόξου ἐπόψεως. Ἀνατύπωσης καλαίσθητος κατὰ τὸ πρωτότυπον ἐκδόσεως Ἐνετίας, ἔτους 1770. Μὲ ἐγκρισιν καὶ εὐλογίαν τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ο ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΟΣ ΚΑΙ Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΤΟΥ Ποιμαντική προσέγγιση*

Του κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Άναπλ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών

Οικογενειακό - εκκλησιολογικό μοντέλο δια- ποίμανσης

Έδω πρωτεύουσα θέση και πρωταγωνιστικό ρόλο μπορεί να διαδραματίσει η Έκκλησία¹², ή όποια όταν χαρακτηρίζει την οικογένεια ως μικρή εκκλησία επιφυλάσσει για τον έαυτό της το ρόλο της μεγάλης οικογένειας. Είτε το θέλουμε είτε όχι το εκκλησιολογικό μοντέλο είναι, αν μου επιτρέψετε την έκφραση, «οικογενειακό-οικογενειοκρατικό».

Ο Θεός είναι Πατέρας· Υιός είναι ο Λόγος του Θεού· η Έκκλησία χαρακτηρίζεται ως «Μήτηρ Έκκλησία», Η Παναγία μας δεν είναι μόνο Μητέρα του Θεού αλλά και μητέρα όλων μας. Ο ιερέυς χαρακτηρίζεται ως πατήρ, ή ήγουμένη ως μητέρα και ή πρεσβυτέρα καλείται στη Ρωσία μητερούλα. Βρισκόμαστε πράγματι μπροστά σ' έναν «οικογενειακό άστερισμό» όταν θελήσουμε να περιγράψουμε τις μεταξύ των χριστιανών σχέσεις μέσα στην Έκκλησία. Έξάλλου, όχι τυχαία καλούμεθα αδελφοί και αδελφές εν Χριστώ, με πρωτότοκο αδελφό τον ίδιο τον Κύριο.

Οι συνέπειες: Άναπληρωματικότητα

Αυτό βέβαια συνεπάγεται όρισμένες υποχρεώσεις αλλά και δικαιώματα. Καί ό επίσκοπος καί ό ιερείς καί τά μέλη τής ένορίας άναλαμβάνουν ή πρέπει νά άναλάβουν έστω καί άναπληρωματικά τόν ρόλο τής οικογένειας. Αύτή ή μεγάλη οικογένεια άναλαμβάνει νά θεραπεύσει τά άσθενή καί νά άναπληρώσει τά έλλείποντα τής μικρής. Αύτό δέν σημαίνει νά αντικαταστήσει ή νά ύποκαταστήσει τή φυσική οικογένεια. Θά προσπαθήσει νά άναπληρώσει άλλά καί νά ύπομνήσει στη μικρή οικογένεια, πού αύτή τή στιγμή περνά μία δοκιμασία, όπ

ή θέση της είναι, καί όταν άποκατασταθούν όι σχέσεις της καί έλευθερωθούν τά φυλακισμένα μέλη της, μέσα στη μεγάλη οικογένεια τής Έκκλησίας. Υπ' αύτή τήν όπτική γωνία όποιαδήποτε παροχή βοήθειας καί ποιμαντική συμπαράσταση θεμελιώνεται εκκλησιολογικά καί άνοίγεται στις διαστάσεις τής Έκκλησίας.

Δύο συγκλονιστικές μαρτυρίες

Όραιότερη διατύπωση τών σχέσεων πού άναφέρομε δέν θά μπορούσαμε νά βρούμε άπ' αύτήν πού ό Σπύρος Μ., πρῶην κρατούμενος στόν Κορυδαλλό, κατέγραψε ποιητικά: Άπ' τήν καρδιά του στόν πάτερ Κωνσταντίνο! τόν ιερέα τών φυλακών¹³.

Άφήνω σέ σάς νά δείτε τες συναρτήσεις. Εύλογημένη ώρα καί για τόν κρατούμενο πού έμαθε άπό τήν αρχή τί σημαίνει σχέση με τόν πατέρα μέσω του Πνευματικού Πατέρα καί πιό πέρα άκόμα σχέση με τόν Ουράνιο Πατέρα, άλλά πού γνώρισε καί τή θέση του αδελφού πού τόν συνοδεύει στους δρόμους τής πόλης στη συνέχεια, καί τή σχέση του με τόν Μεγάλο Άδελφό, τόν Λυτρωτή Χριστό. Εύλογημένη, όμως, ώρα καί για τόν κληρικό, πού του δίδεται ή χάρις νά έκπληρωθεί ή ύπόσχεση πατρότητας πού παίρνει με τήν ιερωσύνη του καί νά μη μείνει άνεκπλήρωτη νοσταλγία¹⁴.

Έπιτρέψτε μου, όμως, πριν κλείσω τήν εισήγησή μου, νά σάς διαβάσω ένα έκτενέστερο συγκλονιστικό κείμενο πού άναφέρεται σ' ένα γεγονός διαδραματιζόμενο στο περιθώριο μίας ιστορίας, πού όμως τελικά γίνεται τόν κέντρο καί προσανατολίζει τά βήματα τών ήρώων άλλά καί τά δικά μας σέ νέους όρίζοντες. Είναι αύτό τόν έλάχιστο πού κάποια στιγμή μπορούμε νά προσφέρουμε στους έλάχιστους, άσημους, αδελφούς μας, πού αν δέν είναι τόν μέγιστο είναι τόν ένα επάναγκες, είναι τόν ένός δέ

* Συνέχεια άπό τή σελ. 313 του ύπ' άρ. 15 τεύχους.

έστι χρεία», γιὰ τὸ ὁποῖο μᾶς μίλησε ὁ Κύριος (Λουκᾶ ι' 41). Ἡ ἀνάγνωση τοῦ κειμένου τὸ φιλή τῆς συγγνώμης εἶναι συναρπαστική¹⁵.

Καὶ στὸ στιγμιότυπο αὐτό, σὰν ἀντίλαλο τῶν φυλακῶν, βλέπουμε τὸ φιλή τῆς συγγνώμης νὰ φιλιώνει τοὺς ἐντὸς καὶ τοὺς ἐκτὸς καὶ νὰ συμφιλιώνει τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸν ἑαυτό του καὶ μὲ τὸ Θεὸ καὶ νὰ μᾶς τοποθετεῖ γεωμετρικὰ ἐπὶ τὰ αὐτά, αὐτὰ ποὺ ἔχουμε νὰ κάνομε γιὰ νὰ προχωρήσουμε στὴ ζωὴ καὶ νὰ προχωρήσουν καὶ ἄλλοι μαζί μας.

Ἱστορία καὶ προοπτικὲς

Ἡ Ἐκκλησία μας, ὅπως εἶναι γνωστό, φρόντισε πάντοτε τόσο γιὰ τοὺς φυλακισμένους ὅσο καὶ γιὰ τὶς οἰκογενεῖς τους ὑπακούοντας στὴ ρῆση τοῦ Κυρίου «ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθετε ἢ οὐκ ἤλθετε πρὸς με» (Ματθ. κε' 36, 43). Ὡραῖα ἀποτύπωση αὐτῆς τῆς μέριμνας βλέπουμε καταγεγραμμένη καὶ στὴν πρὸ 25ετίας λίαν ἀξιόλογη διδακτορικὴ θεολογικὴ διατριβὴ τοῦ καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Γρηγορίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους πανοσ. Ἀρχιμ. π. Γεωργίου Καψάνη, Ἡ ποιμαντικὴ μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τῶν φυλακισμένων¹⁶.

«Ἐν φυλακῇ ἤμην καὶ ἤλθετε πρὸς με» (Ματθ. κε' 36).
«Εἶδες γάρ, τὸν ἀδελφόν σου, εἶδες τὸν Θεόν σου»
(Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς).

Ἀπὸ τότε ἔχουν καταγραφεῖ σὲ ἄρθρα καὶ σὲ βιβλία πολὺ ἀξιόλογα πράγματα. Ἔχουν ἀποτυπωθεῖ ὁμως καὶ στὴν προσωπικὴ ἱστορία πολλῶν ποὺ ἔχουν ἀναλωθεῖ στὴ διακονία αὐτῆ, πολλὲς ἱστορίες καὶ ἐμπειρίες βοθησίας. Εἴτε σὲ ἐπίπεδο ἀτομικὸ κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, εἴτε ἐνοριῶν, εἴτε συλλόγων ποὺ παραστέκονται στὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας καὶ λαμβάνουν πρωτοβουλίες ποικίλης φύσεως, ὑπάρχουν δεδομένα ποὺ μποροῦν ὄχι μόνο νὰ μᾶς ἱκανοποιήσουν ἀπολογιστικὰ γιὰ τὸ τί ἔχει γίνει, ἀλλὰ καὶ νὰ μᾶς καθοδηγήσουν γιὰ τὸ τί ἀκόμα μπορεῖ νὰ γίνει. Στὰ πρόσωπα αὐτὰ ἀνήκετε ἀσφαλῶς καὶ σεῖς.

Αὐτές, λοιπόν, τὶς ἐμπειρίες ἀπὸ τὴ μέχρι τώρα πράξη σας, τοὺς προβληματισμοὺς σας πάνω σ' αὐτές καὶ τὶς δυσκολίες ποὺ συναντήσατε, ἀλλὰ καὶ τυχόν προτάσεις σας γιὰ τὴν ὑπέρβαση αὐτῶν τῶν δυσκολιῶν καὶ γιὰ ἀμεση ἐπέμβαση θὰ παρακαλοῦσα, στὴ συζήτηση ποὺ θὰ ἀκολουθήσει, νὰ καταθέσετε¹⁷, ὥστε ὅλοι νὰ φύγουμε ἐμπλουτισμένοι ἀπὸ γόνιμη ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων μὲ τὴν εὐκαιρία ποὺ μᾶς ἔδωσε σήμερα ἡ Ἱ. Σύνοδος μὲ τὴν πρωτοβουλία τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Θείας Λατρείας καὶ Ποιμαντικῆ Ἔργου στὴν παρούσα Ἡμερίδα, ποὺ μὲ τόση ἐπιμέλεια προετοίμασε ἡ Ὁργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ.

12. Ὅχι, βέβαια, μόνο στὴν πρόνοια ὑπὲρ τῶν οἰκογενειῶν τῶν φυλακισμένων γενικῶς, ἀλλὰ καὶ στὸν μόλις ἀναφερθέντα μεσολαβητικὸ ρόλο. Βλ. γιὰ παράδειγμα στὸ βιβλίον τοῦ Γ. Καψάνη 1969, σ. 189, τύπο ἐπιστολῆς τοῦ ἱερέα τῶν φυλακῶν πρὸς μητέρα ποὺ ἀρνεῖται νὰ ἐπικοινωνήσει μὲ τὸν γιό της· γιὰ τὴν πρόνοια ὑπὲρ τῶν οἰκογενειῶν στίς σ. 170-171.

13. Ἐλπίζουμε νὰ μὴν προσκρούσουμε στὴ σεμνότητά τοῦ π. Κωνσταντίνου Κωσταρέλλου, ἐφημερίου τῶν Δικαστικῶν Φυλακῶν Κορυδαλλοῦ ἀναφέροντας τοὺς στίχους αὐτοῦς. Τὸ κείμενο δημοσιεύτηκε στοὺς «Φίλους Φυλακισμένων», τεύχος 16, Ἰανουαρίου-Μαρτίου 1989, σ. 12. Βλ. Ἀνθολόγιο.

14. Ὑπαινισσόμαστε τὸ τελευταῖο βιβλίον τοῦ παπα Φιλοθέου Φάρου μὲ τὸν χαρακτηριστικὸ ὑπότιτλο: «Κλήρος, Ἡ ἀνεκπλήρωτη ὑπόσχεση πατρότητας, Νέα Σμύρνη, Ἐκδ. Ἀκρίτας, 1992, 332 σ.

15. Δημοσιεύτηκε στοὺς «Φίλους Φυλακισμένων», τεύχος 6, Ἰουλίου-Σεπτεμβρίου 1986, σ. 11-12. Βλ. Ἀνθολόγιο.

16. Ἀθήναι 1969, 200 σ. Ἡ τοιχογραφία ἀπὸ τὸν Ἱ. Ναὸ Ἁγίου Νικολάου Μυστρά ἀναδημοσιεύεται ἀπὸ τὴ σ. 5 τοῦ βιβλίου.

17. Ἡ πρόσκληση γιὰ «καταθέσεις» ἰσχύει ἀκόμη. Μποροῦν οἱ κληρικοὶ μας νὰ στείλουν «ποιμαντικὰ στιγμιότυπα» ἀπὸ τὴ διακονία τους στίς φυλακὲς καὶ προτάσεις γιὰ τὴ βελτίωση τῶν συνθηκῶν διαποιμάνσεως τόσο τῶν κρατουμένων ὅσο καὶ τῶν οἰκογενειῶν τους.

Η ΙΒ' ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΑΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Του κ. Νικ. Κ. Δρατσέλλα, θεολόγου

Ὁ ἅγιος Κύριλλος θὰ ἀποδείξη τὴν Μεσσιανικότητα τοῦ Ἰησοῦ διὰ πλείστων ἀναφορῶν εἰς πρόσωπα καὶ προφητείας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ὁ Σολομὼν πληροφορηθεὶς τὴν ἀνωτέρω σημειωθεῖσαν προφητείαν τοῦ Δαβὶδ καὶ κατασκευάσας περιλάμπρον ναὸν καὶ προῖδὼν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐρχόμενον εἰς αὐτὸν (τὸν ναὸν), διηρωτήθη μὲ θαυμασμὸν ἐὰν ὁ Θεὸς θὰ κατῴκει ὄντως μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ Δαβὶδ εἶχεν ἀπαντήσῃ ἐκ τῶν προτέρων καταφατικῶς εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο διὰ τῆς προφητικῆς ρήσεως, τῆς περιεχομένης εἰς τὸν Ψαλμὸν πρὸς Σολομῶντα «καταβήσεται ὡς ὑετὸς ἐπὶ πόκον»³⁶. Ὁ ὑετὸς συμβολίζει τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κάθοδον τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ πόκος τὴν ἀνθρωπότητα πρὸς τὴν ὁποίαν ὁ ὑετὸς ἐπρόκειτο νὰ καταβῇ. Ὁ ὑετὸς ὁ ὁποῖος καταβαίνει ἐπὶ τὸν πόκον (τὸ φρεσκοκουρεμένο μαλλὶ τῶν προβάτων) ἄνευ θορυβοῦ συμβολίζει τὴν ἄγνοιαν τοῦ μυστηρίου τῆς γεννήσεως τοῦ Μεσσίου καὶ διὰ τοῦτο οἱ Μάγοι ἐπρόκειτο νὰ ἐρωτήσουν «ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων»³⁷.

Ὁ Ψαλμωδὸς ἐρωτᾷ προφητικῶς ποῖος εἶναι ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ. Ἐν συνεχείᾳ λέγει ὅτι οὗτος θὰ ὑπάρχη αἰωνίως, ὅπως ὁ ἥλιος θὰ προηγῆται τῆς σελήνης «γενεὰς γενεῶν»³⁸. Ὁ προφήτης Ζαχαρίας ἀνέκραξε «χαῖρε σφόδρα θύγατερ Σιών, κήρυσε θύγατερ Ἱερουσαλήμ, ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἐρχεται σοὶ δίκαιος καὶ σώζων»³⁹. Ἀλλὰ ὑπάρχουν πολλοὶ βασιλεῖς: εἶναι λοιπὸν ἀνάγκη νὰ δοθῇ σημεῖον, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχουν ἄλλοι βασιλεῖς. Ἐὰν ὁ προφήτης λέγει ὅτι ὁ βασιλεὺς εἶναι ἐνδεδυμένος μὲ πορφύραν, ἔχουν ἄλλοι λάβει πρὸ αὐτοῦ τὸ ἀξίωμα τοῦ σχήματος τούτου. Ἐὰν εἶπη ὅτι ὁ βασιλεὺς δορυφορεῖται ὑπὸ στρατιωτῶν καὶ κάθεται ἐπὶ χρυσῶν ἀρμάτων, καὶ τοῦτο ἔχει συμβῆ καὶ εἰς ἄλλους. Κατὰ συνέπειαν ὁ λαὸς ζητᾷ παρὰ τοῦ προφήτου τὸ ἰδιαιτέρον χαρακτηριστι-

κὸν σημεῖον τοῦ βασιλέως, τοῦ ὁποῖου οὗτος κατήγγελλε τὴν παρουσίαν.

Ἡ ἀπάντησις τοῦ προφήτου Ζαχαρίου ἦτο ὅτι ὁ βασιλεὺς θὰ ἦρχετο ὡς δίκαιος καὶ σωτὴρ, πρᾶος καὶ ἐπιβαίνων ἐπὶ πῶλον νέον, θὰ ἦτο δὲ βασιλεὺς ἄνευ ἀρμάτων. Ὁ ἅγιος Κύριλλος θὰ συνδέσῃ τὴν ἀνωτέρω προφητείαν τοῦ Ζαχαρίου πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτῆς ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ. Ὡς σημεῖον δεικνύον τὸ ἰδιαιτέρον χαρακτηριστικὸν τοῦ βασιλέως προσάγεται τὸ ὅτι ἐξ ὄλων τῶν βασιλέων οὗτος εἶναι ὁ μόνος ὁ ὁποῖος θὰ ἐκάθητο ἐπὶ πῶλον ὄνου ἀσαμάρωτον, ὅταν θὰ εἰσῆρχετο εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ ἐπευφημούμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους.

Ἀλλὰ ἦτο μὲν δυνατὸν νὰ καθίσῃ ἐπὶ πῶλον ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ, ἐξητήθη ὅμως καὶ ὡς ἄλλο σημεῖον αὐτοῦ τὸ ποῦ θὰ ἴστατο Οὗτος. Ἐξητήθη δὲ νὰ εὐρίσκηται τὸ σημεῖον αὐτὸ ὄχι μακρὰν τῆς πόλεως, ἀλλὰ ἐγγὺς αὐτῆς, οὕτως ὥστε πάντες οἱ εὐρισκόμενοι ἐν αὐτῇ νὰ δύνανται νὰ θεωρήσουν τὸν τόπον. Ἡ ἀπάντησις τοῦ προφήτου ἦτο ὅτι ὁ Βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ θὰ ἴστατο εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν ἐναντι τῆς Ἱερουσαλήμ ἐξ ἀνατολῶν. Οὕτως ὁ ἰστάμενος ἐντὸς τῆς πόλεως θὰ ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τὸν τόπον.

Ὡς τρίτον σημεῖον ὀρίζεται ἡ σωτηριολογικὴ ἐπενέργεια τοῦ Μεσσίου ἐπὶ τὸν λαὸν Αὐτοῦ. Ὁ προφήτης Ἡσαΐας ἀναφέρει ὅτι ὁ Μεσσίας θὰ ἦρχετο καὶ θὰ ἔσωζε τοὺς ἀνθρώπους. Τότε θὰ ἠνοίγοντο ὀφθαλμοὶ τυφλῶν καὶ θὰ ἤκουον οἱ κωφοί, θὰ περιεπάτει ὁ χωλὸς ὡς ἔλαφος καὶ θὰ διηνοίγετο ἡ γλῶσσα τῶν ἀλάλων. Ὁ Κύριος θὰ ἦρχετο εἰς κρίσιν μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχόντων τοῦ λαοῦ. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἐξαιρετικὸν σημεῖον, τὸ ὅτι Δεσπότης ὢν θὰ ἠνείχετο νὰ κριθῇ ὑπὸ δούλων, δηλαδὴ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.

(Συνεχίζεται)

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 319 τοῦ ὑπ' ἀρ. 15 τεύχους.

36. Ψαλμ. 71,6, (ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 141, στ. 12-13).

37. Ματθ. 2,2, (ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 141, στ. 15-16).

38. Ψαλμ. 71,5, (ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 141, στ. 19).

39. Ζαχ. 9,9, (ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 141, στ. 20-21).

ΑΣΜΑΤΙΚΗ ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΩΝ ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ ΜΑΡΤΥΡΗΣΑΝΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΙΔΩΝ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ

ΠΟΙΗΘΕΙΣΑ ΥΠΟ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΠΑΤΡΩΝ
ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ (ΒΑΛΛΗΝΔΡΑ)

ΕΝ ΤΩ ΜΙΚΡΩ ΕΣΠΕΡΙΝΩ

Εἰς τὸ «Κύριε, ἐκέκραξα». Τροπάρια τέσσαρα.

Ἦχος α'. Τῶν οὐρανίων ταγμάτων.

Παιδομαρτύρων ἡ μνήμη ἡμᾶς συνήγαγεν,
ἐν ὕμνοις ἐπαινέσαι τὴν καλὴν ξυνωρίδα,
Χριστόδουλον τὸν νέον καὶ τὴν αὐτῶ
σθεναρῶς συναθλήσασαν
Ἀναστασίαν ἀνδρείαν καὶ ἐκλεκτὴν,
τῶν Πατρῶν ἐγκαλλωπίσματα.

Νεανικὴ μαρτυρία Χριστοῦ ἐδείχθητε,
Ἀγαρηνῶν μαρία ἀντιστάντες γενναίως,
Αὐτὸν δ' ὁμολογήσαντες εὐθαρσῶς
εἰς σφαγὴν ὠδηγήθητε,
Ἀναστασία, ἀμνάς σὺ τοῦ Ἰησοῦ,
καὶ Χριστόδουλε ὁμόζηλε.

Ἀποκτενόντων τὸ σῶμα κατεφρονήσατε,
τὴν δὲ ψυχὴν μηδόλως δυναμένων προσβλάψαι,
σεμνὴ Ἀναστασία καὶ καρτερῆ
νεανίσκε Χριστόδουλε,
ὄλοκαυτώματα ὤφθητε λογικά,
καὶ Χριστῷ θύματα τέλεια.

Τῆς τῶν πιστῶν νεολαίας καλῶς ἡγούμενοι,
υἱῶν καὶ θυγατέρων, ὁ Χριστόδουλος ἅμα
πιστῆ Ἀναστασία, ὡσπερ σοφοὶ
ἐν Κυρίῳ καὶ φρόνιμοι,
Αὐτῷ πρεσβεύσατε, Ἅγιοι, ἐκτενῶς,
ὁμηλικῶν μνημονεύοντες.

Δόξα. Ἦχος πλ. β'.

Τῶν δυσσεβῶν τῆ πλάνῃ οὐχ ὑπετάγητε
τῆ τοῦ Χριστοῦ δὲ πίστει ἐδραίοι ἐστήκατε,
τῆς νεότητος ὑμῶν μὴ φεισθέντες,
τῆς Χάριτος νεόφυτα, Ἀναστασία καὶ Χριστόδουλε.
Ὅθεν ὑμῶν γεραίροντες τὴν μνήμην,

εἰς μίμησιν τοῖς τέκνοις τοὺς ἄθλους ὑφηγοῦμεθα,
ἀξιάγαστοι.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Θεοτόκε, σὺ εἶ ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή,
ἡ βλαστήσασα τὸν καρπὸν τῆς ζωῆς.
Σὲ ἱκετεύομεν, πρέσβευε Δέσποινα,
μετὰ τῶν ἀθλοφόρων καὶ πάντων τῶν ἁγίων
ἐλεηθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Ἀπόστιχα.

Ἦχος β'. Οἶκος τοῦ Ἐφραθά.

Πόλις ἡ τῶν Πατρῶν, μνημόνευε ἀπαύστως
τῶν σῶν Χριστομαρτύρων
Χριστόδουλον τιμῶσα,
Ἀναστασίαν ὕμνησον.

Στίχ. Νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέ-
ρων, αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου.

Χαῖρε ἡ εὐκλεῆς τοῦ Προτοκλήτου χώρα
τοῖς ἰχνεσιν Ἐκείνου
νεομαρτύρων ἄθλοι
ἐνζήλως ἠκολούθησαν.

Στίχ. Εὐλογεῖτε, υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, δούλοι Κυρίου τὸν
Κύριον.

Ἐκγονα τὰ πιστὰ Ἀνδρέου Ἀποστόλου
Χριστόδουλος ἀθλήσας
σὺν τῇ Ἀναστασία,
τῆς Ἀχαΐας ἔπαινος.

Δόξα. Καὶ νῦν.

Μήτηρ τοῦ Λυτρωτοῦ, Παρθένε Θεοτόκε,
τὸ ζεῦγος τῶν Μαρτύρων
τῆ κραταιᾷ σου σκέπη
αἰτεῖται ἡμᾶς φρούρησον.

Νῦν ἀπολύεις... Τρισάγιον.

Ἀπολυτίκια τὰ τοῦ Μεγάλου Ἐσπερινοῦ.

Καὶ Ἀπόλυσις.

ΕΝ ΤΩ ΜΕΓΑΛΩ ΕΣΠΕΡΙΩ

Μετὰ τὸν Προοιμακὸν (καὶ τὸ Ψαλτήριον)· Εἰς τὸ «Κύριε, ἐκέκραξα...»·

Στιχηρὰ προσόμοια τῶν Νεομαρτύρων.

Ἦχος δ΄. Ὡς γενναῖον ἐν μάρτυσι.

Τοὺς γενναίους τῆς πίστεως
 ἀθλητὰς εὐφημήσωμεν,
 τῆς Χριστοῦ ἀγάπης οὐκ ἐχωρίσθησαν·
 οὔτε ζωὴ οὔτε θάνατος
 οὐ τύραννος ἴσχυσε
 πρὸς τὴν πλάνην ἀγαγεῖν
 οὐδὲ κόσμου τὰ θέλγητρα ἐδελέασαν,
 ἐκ νεότητος δ' ἔγνωσαν σοφίαν
 ὁ Χριστόδουλος ὁ ἔμφρων
 Ἄναστασίας συνόμιλος.

Ἐκ μητρὸς τὴν εὐσέβειαν,
 ἐξ οἰκείων τὴν φρόνησιν,
 καὶ ἐκ παίδων πίστιν Χριστοῦ ἐκτήσαντο,
 Ἄναστασία ἡ πάνσεμνος,
 Χριστόδουλος εὐψυχος,
 οἱ γενναῖοι ἀθληταὶ
 τὸν Χριστὸν ἀγαπήσαντες, οὐχ ὑπέτησαν
 τοῦ στεφάνου ζωῆς ἀξιοθῆναι,
 ἄχρι τέλους γεγονότες
 πιστοὶ Αὐτῷ καὶ ὑπήκοοι.

Ἐν κινδύνοις οὐκ ἔπτηξεν
 ἡ νεάνις ἡ ἔνθεος,
 καὶ οἰκείων στήριξιν ἐπεχείρησεν·
 μόνος Χριστόδουλος δ' ἤκουσεν
 αὐτῆς τὴν παραίνεσιν,
 καὶ ὁμόψυχος φανεῖς,
 εἰς μαρτύριον ἔτοιμος ἠκολούθησε
 τῇ παιδίσκῃ, μεθ' ἧς συνανετράφη,
 τῇ πιστῇ θεραπαινίδι
 Ἄναστασίᾳ τῇ σώφρονι.

Ἐτερα' ἦχος ὁ αὐτός· πρὸς τὸ «ἔδωκας σημείωσιν».

Ἐδωκας τὴν χάριν σου
 τοῖς νεαροῖς σου βλαστήμασιν,
 Ἰησοῦ Ὑπεράγαθε,
 καρπὸν πολὺν πίστεως
 ἅμα καὶ ἀνδρείας
 πρῶτόν σοι δοῦναι
 τῷ Λυτρωτῇ ἡμῶν Χριστῷ,

Ὃν ἐκ νεότητος ἀγαπήσαντες,
 μαρτύριον ἐδέξαντο
 καὶ τῶν στεφάνων ἠξίζονται
 Ἄναστασία ἡ εὐτολμος
 καὶ Χριστόδουλος σύναθλος.

Μνήμην ἐορτάζοντες
 παιδομαρτύρων, Χριστέ Σωτήρ,
 Χριστοδούλου, ἀρνίου σου,
 συμμάρτυρα ἔχοντος νεαρὰν ἀμνάδα,
 τὴν Ἄναστασίαν, πρόβατα τίμια Θεοῦ
 τυθέντα ἄμφω διὰ τὴν δόξαν σου,
 τῶν παίδων ἀκροθίνιον
 καὶ τῶν ἀνήβων ἀγλαΐσμα
 τῆς νεότητος σέμνωμα,
 σωφροσύνης ἰνδάματα.

Ὅλος ἐκ νεότητος
 τῇ ἀγαπήσει τοῦ Πλάσαντος
 ἑαυτοὺς ἀναθέμενοι,
 Χριστόδουλος ἔνθεος καὶ Ἄναστασία,
 κλησὶν σου ἁγίαν καὶ μαρτυρίαν ἐκ ψυχῆς
 οὐκ ἀπειθήσαντες ἀπεδέξαντο·
 θυσίαν σοι εὐάρεστον
 προσενεγκεῖν οὐ κατώκησαν,
 ἱεράτευμα ἅγιον
 Σοί, Χριστέ, ἀπεδόθησαν.

Δόξα. Ἦχος β΄.

Ὅτε ἡ χριστώνυμος Ἑλλάς, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος,
 ἐν ζόφῳ δουλείας περιεγένετο, καὶ ὄμηροι ἦγοντο πολ-
 λοί, πανοικεῖ δεσμοῦμενοι σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις καὶ
 ἀνήβοις παιδίσι, τότε Χριστόδουλος ἐν Πάτραις καὶ Ἄ-
 ναστασία, τῇ ἡλικίᾳ ἄωροι, ὑπὲρ Χριστοῦ ἐνήθησαν ἐν
 παρηγορίᾳ πολλῇ, ἱερεῖα ἔμψυχα Αὐτῷ γενόμενοι· ᾧ καὶ
 πρεσβεύουσι περιφρουρησαὶ καὶ σῶσαι ἀπὸ πάσης
 προσβολῆς ἐναντίας τὴν νεολαίαν, εἰς τὸ λατρεύειν Θεῷ
 ζῶντι καὶ σωτῆρι τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον ὁμόηχον.

«Παρήλθεν ἡ σκιά τοῦ νόμου...».

Εἴσοδος. Φῶς ἱλαρόν. Τὸ Προκειμένον τῆς ἡμέρας.
Καὶ τὰ Ἀναγνώσματα.

Παροιμιῶν τὸ Ἀνάγνωσμα (β' 1-12).

Υἱέ, ἐὰν δεξάμενος ρῆσιν ἐμῆς ἐντολῆς, κρύψῃς παρὰ
 σεαυτῷ, ὑπακούσεται σοφίας τὸ οὖς σου, καὶ παραβα-
 λεῖς καρδίαν σου εἰς σύνεσιν· παραβαλεῖς δὲ αὐτὴν εἰς
 νουθέτησιν τῷ υἱῷ σου. Ἐὰν γὰρ τὴν σοφίαν ἐπικαλέσῃ,
 καὶ τῇ συνέσει δῶς φωνὴν σου, τὴν δὲ αἰσθησὶν ζητήσης
 μεγάλη τῇ φωνῇ, καὶ ἐὰν ζητήσης αὐτὴν ὡς ἀργύριον,
 καὶ ὡς θησαυροὺς ἐξερευνήσης αὐτήν, τότε συνήσεις φό-
 βον Κυρίου, καὶ ἐπίγνωσιν Θεοῦ εὐρήσεις· ὅτι Κύριος

δίδωσι σοφίαν καὶ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ γνῶσις καὶ σύνεσις. Καὶ θησαυρίζει τοῖς κατορθοῦσι σοτηρίαν· ὑπερασπιεῖ δὲ τὴν πορείαν αὐτῶν, τοῦ φυλάξαι ὁδοὺς δικαιομάτων αὐτοῦ καὶ ὁδὸν εὐλαβουμένων αὐτὸν διαφυλάξει. Τότε συνήσεις δικαιοσύνην καὶ κρίμα, καὶ κατορθώσεις πάντας ἄξονας ἀγαθοῦς. Ἐὰν γὰρ ἔλθῃ ἡ σοφία εἰς σὴν διάνοιαν, ἡ δὲ αἴσθησις τῆ σῆ ψυχῆ καλὴ εἶναι δόξη, βουλὴ καλὴ φυλάξει σε· ἔννοια δὲ ὅσα τηρήσει σε, ἵνα ῥύσῃταί σε ἀπὸ ὁδοῦ κακῆς, καὶ ἀπὸ ἀνδρὸς λαλοῦντος μὴδὲν πιστόν.

Παροιμιῶν τὸ Ἀνάγνωσμα (β' 17 - γ' 1).

Υἱέ, μὴ σε καταλάβῃ βουλὴ κακῆ, ἡ ἀπολιπούσα διδασκαλίαν νεότητος, καὶ διαθήκην θεῖαν ἐπιλελησμένη· ἔθετο γὰρ παρὰ τῷ θανάτῳ τὸν οἶκον αὐτῆς, καὶ παρὰ τῷ ἄδῃ μετὰ τῶν γηγενῶν τοὺς ἄξονας αὐτῆς. Πάντες οἱ πορευόμενοι ἐν αὐτῇ οὐκ ἀναστρέφουσιν, οὐδὲ μὴ καταλάβωσι τρίβους εὐθείας· οὐ γὰρ καταλαμβάνονται ὑπὸ ἐνιαυτῶν ζωῆς. Εἰ γὰρ ἐπορεύοντο τρίβους ἀγαθὰς, εὐρυσαν ἂν τρίβους δικαιοσύνης λείας. Χρηστοὶ ἔσονται οἰκίητορες γῆς· ἄκακοι δὲ ὑπολειφθήσονται ἐν αὐτῇ· ὅτι εὐθεῖς κατασηκώσουσι γῆν, καὶ ὅσοι ὑπολειφθήσονται ἐν αὐτῇ. Ὅδοι ἀσεβῶν ἐκ γῆς ὀλοῦνται· οἱ δὲ παράνομοι ἐξολοθρευθήσονται ἀπ' αὐτῆς. Υἱέ, ἐμῶν νομίμων μὴ ἐπιλανθάνου, τὰ δὲ ῥήματά μου τηρεῖτω σὴ καρδιά.

Παροιμιῶν τὸ Ἀνάγνωσμα (α' 7-20).

Ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου, σύνεσις δὲ ἀγαθὴ πᾶσι τοῖς ποιούσιν αὐτήν· εὐσέβεια δὲ εἰς Θεὸν ἀρχὴ αἰσθήσεως, σοφίαν δὲ καὶ παιδείαν ἀσεβεῖς ἐξουθενήσουσιν. Ἄκουε, υἱέ, παιδείαν πατρὸς σου καὶ μὴ ἀπίσθησιν σου· στέφανον γὰρ χαρίτων δέξῃ σὴ κορυφῇ καὶ κλειδὸν χρύσειον περὶ σῶν τραχήλων. Υἱέ, μὴ σε πλανήσωσιν ἄνδρες ἀσεβεῖς, μὴδὲ βουληθῆς, ἐὰν παρακαλέσωσί σε λέγοντες· ἔλθε μεθ' ἡμῶν, κοινώνησον αἵματος, κρύψωμεν δὲ εἰς γῆν ἄνδρα δίκαιον ἀδίκως, καταπίωμεν δὲ αὐτὸν ὡσπερ ἄδης ζῶντα καὶ ἄρωμεν αὐτοῦ τὴν μνήμην ἐκ γῆς· τὴν κτῆσιν αὐτοῦ τὴν πολυτελεῖ καταλαβόμεθα, πλήσωμεν δὲ οἶκους ἡμετέρους σκύλων· τὸν δὲ σὸν κληρὸν βάλε ἐν ἡμῖν, κοινὸν δὲ βαλλάντιον κτησόμεθα πάντες, καὶ μαρσίππιον ἐν γεννηθῆτω ἡμῖν. Μὴ πορευθῆς ἐν ὁδῷ μετ' αὐτῶν, ἐκκλινον δὲ τὸν πόδα σου ἐκ τῶν τρίβων αὐτῶν· οἱ γὰρ πόδες αὐτῶν εἰς κακίαν τρέχουσι καὶ ταχινοὶ τοῦ ἐγκέαι αἷμα. Οὐ γὰρ ἀδίκως ἐκτείνεται δίκτυα περρωτοῖς· αὐτοὶ γὰρ οἱ φόνου μετέχοντες θησαυρίζουσιν ἑαυτοῖς κακὰ, ἡ δὲ καταστροφὴ ἀνδρῶν παρὰ νόμων κακῆ. Αὐταὶ αἱ ὁδοὶ εἰσι πάντων τῶν συντελούντων τὰ ἄνομα· τῆ γὰρ ἀσεβείᾳ τὴν ἑαυτῶν ψυχὴν ἀφαιροῦνται. Σοφία ἐν ἐξόδοις ὑμνεῖται, ἐν δὲ πλατεῖαις παρρησίαν ἄγει.

Εἰς τὴν Λιτὴν.

Ἰδιόμελα. Ἦχος α'

Εὐφραίνεσθε ἐν Κυρίῳ, παῖδες τῆς Ἑλλάδος, καὶ αἰνέσατε ἀγαλλόμενοι νεόφυτα Χριστοῦ καὶ μάρτυρας τῆς πίστεως, Ἀναστασίαν καὶ Χριστόδουλον. Οὗτοι γὰρ τῆ πίστει ἐνήθλησαν μέχρις αἵματος, χριστοκίηκεν γενόμενοι καὶ τῆς νεότητος ὁδηγοὶ εἰς εὐσέβειαν τὴν πρὸς πάντα ὠφέλιμον, ἐπαγγελίαν ἔχουσαν ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης.

Ἦχος β'

Νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων, δυάδα μαρτύρων εὐφημήσωμεν, Χριστόδουλον Ἀναστασίαν τε, ἐκφυγόντας ἐκ νεότητος τῆς ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς, καὶ Χριστῷ ἀκολουθήσαντας ἐν πίστει. Τὴν καλὴν γὰρ ὁμολόγησαν ἀμφοτέρω ὁμολογίαν ἐνώπιον ἀνθρώπων· ὁμολογεῖ δ' αὐτὸς ὁ Κύριος ἐνώπιον τοῦ Πατρὸς τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ εἰς αἰῶνας ζῶσιν, ἐκδεχόμενοι τοὺς ὁμήλικας ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

Ἦχος γ'

Χαίρετε Παιδομάρτυρες Χριστοῦ, τῆ πίστει τῆς Τριάδος ἐδραῖοι γεγονότες. Ἐνδυναμοῦσθαι δὲ εἰδότες ἐν Κυρίῳ καὶ ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος αὐτοῦ, τοῖς τυράννοις ἀντίστητε καὶ βασάνων κατεφρονήσατε· διὸ ἐν οὐρανοῖς στεφανηφόροι περιπολεύοντες, μέμνησθε ἡμῶν πρὸς Κύριον.

Ἦχος δ'

Ἄμαρτίας νεότητος καὶ ἀγνοίας μὴ μνησθῆναι Κύριον αἰτήσασθε, ἅγιοι Μάρτυρες, τῶν ὁμηλικῶν ὑμῶν. Παιδίθεν γὰρ ἡ διάνοια ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐγκείται. Διὸ αἰτήσασθε πλησθῆναι δυνάμει παρὰ Κυρίου καὶ χάριτος, τοῦ πορευέσθαι τὰ διαβήματα αὐτῶν εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν, καὶ εἰς ὁδὸν τὴν ἀπάγουσαν πρὸς ζωὴν τὴν αἰώνιον.

Δόξα. Ἦχος πλ. α'

Τῆς φωνῆς ἀκούσαντες τοῦ Κυρίου, ἐργάτας καλοῦντος εἰς ἀμπελῶνα αὐτοῦ, Ἀναστασία καὶ Χριστόδουλε, προσήλθετε ἀπὸ τῆς πρώτης ὥρας. Ἐν μέσῳ δὲ τοῦ σκάμματος ὁ ἐχθρὸς ἀφήρησεν καὶ ἐκάκωσε, μὴ θέλωντας δουλεῦσαι ἄλλοτρίῳ. Πλὴν τὸ δηνάριον εἰλήφατε παρὰ Κυρίου εἰσδεξαμένου ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ.

Καὶ νῦν...

Μακαρίζομέν Σε, Θεοτόκε Παρθένε,
καὶ δοξάζομέν Σε οἱ πιστοὶ κατὰ χρέος,
τὴν πόλιν τὴν ἄσειστον,
τὸ τεῦχος τὸ ἄρρηκτον,

τὴν ἀρραγῆ προστασίαν
καὶ καταφυγὴν τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Εἰς τὰ Ἀπόστιχα.

Ἦχος πλ. α'. Χαίροις ἀσκητικῶν.

Χαίροις ἡ ἱερὰ ξυνορία,
Ἀναστασία καὶ γενναῖε Χριστόδουλε,
ἐκ παίδων ἀνατραφέντες ἐν νοουθεσίᾳ πολλῇ
καὶ ἐν τῇ παιδείᾳ τῆς πίστεως,
Χριστὸν ἀγαπήσαντες
τὸν ἡμᾶς ἀγαπήσαντα,
μέχρι σταυροῦ δὲ ἑαυτὸν ταπεινώσαντα
ἵνα ῥύσῃται ἐκ θανάτου τοὺς πταίσαντας,
ἅμφω κατηξιώθητε
αὐτοῦ τὸ μαρτύριον
καθυπομείναι γενναίως
καὶ κληρονόμοι γεγόνατε
ζωῆς αἰωνίου,
οὐρανῶν τε βασιλείας
μέτοχοι, Ἅγιοι.

Στίχ. Νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων
αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου.

Χαίροις Ἀναστασία σεμνή
τῷ Χριστοδοῦλῳ παραστάτις πολύτιμος
ἐγένου εἰς μαρτυρίαν Χριστοῦ τοῦ πάντων Θεοῦ,
ἐν πειρατηρίοις καὶ κακώσεσιν.
Εἰς θάνατον ἤχθητε
καὶ ζωῆς ἤξιώθητε
ὁμολογίᾳ τοῦ Σωτῆρος, μακάριοι,
καὶ τὸν ἄφθαρτον ἐκομίσασθε στέφανον.
Μάρτυρες καρτερώτατοι
παιδιά χριστόλεκτα,
οἷς ὁ Χριστὸς παραγγέλλει
ὁμοιωθῆναι ἀπλότῃ.
Αὐτοῦ τῇ δυνάμει
ἱκετεύσατε ῥυσθῆναι τοῦ πολεμήτορος.

Στίχ. Εὐλογεῖτε υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, δούλοι Κυρίου τὸν
Κύριον.

Χαίροις δούλος κληθεὶς τοῦ Χριστοῦ
Ἀναστασίας παραινούσης σε ἰσχυσας,
τοῦ θήλεος δὲ μιμήσει, ἐπὶ ἀνδρεία θαρρῶν,
πρὸς παλαίστραν ἦκες, καὶ πρὸς τύραννον
γενναίως ἀνθέστηκας,
καὶ Χριστὸν ὁμολόγησας
τὸν Ἀναστάντα καὶ ζωὴν χαρισάμενον
ἀπελευθερὸς αὐτοῦ ὄφθης Χριστόδουλε,
κέντρον θανάτου ἡμβλυνας
καὶ ἄδου κατίσχυσας
καταποθέντων εἰς νίκος

παρὰ Χριστοῦ τοῦ παντάνακτος.
Αὐτοῦ τῷ ἐλέει
καὶ ἡμᾶς εἰς νίκην φθάσαι,
θερμῶς ἱκέτευε.

Δόξα. Ἦχος πλ. δ'.

Ἠσχύνθη ὁ βάσκανος ἐχθρὸς ὑπὸ παίδων νῦν ἠπτώμενος.
Καὶ ὁ χριστώνυμος λαός, τῇ δυνάμει τοῦ Χριστοῦ,
ἐταπείνωσεν αὐτόν. Καθεῖλε γὰρ δυνάστας ἀπὸ θρόνων
καὶ ὕψωσε ταπεινοὺς ὁ Θεὸς ἡμῶν. Νεανίσκον δὲ καὶ
παρθένον θαρρύνας, Χριστόδουλον σὺν τῇ Ἀναστασίᾳ,
ἀνέδειξε μάρτυρας, καὶ λαὸν κατεσκευασμένον ἤγαγεν
εἰς νίκην, ἐλευθερίαν αὐτῷ δωρούμενος. Ὅθεν αὐτῶν,
ἐν ἀγαλλιάσει τὴν μνήμην τελούντες, δοξάζομεν τὸν Ὑπερέτατον.

Καὶ νῦν. Θεοτοκίον ἡχος ὁ αὐτός·

«Δέσποινα πρόσοδεξαί...»

(Ἐν Σαββάτῳ δὲ τὸ ἐπόμενον)

Ἀνύμφευτε Παρθένε, ἡ τὸν Θεὸν ἀφράστως συλλαβοῦσα
σαρκί, Μήτηρ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου, σὸν ἱκετῶν παρακλήσεις
δέχου, πανάμωμε· ἡ πᾶσι χορηγοῦσα καθαρισμόν τῶν
πταισμάτων, ὧν τὰς δεήσεις προσδεχομένη, δυσώπει σωθῆναι
πάντας ἡμᾶς.

Νῦν ἀπολύεις... Τρισάγιον. Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία...

Ἀπολυτίκιον.

Ἦχος δ'. Ταχὺ προκατάλαβε.

Χριστὸν ἀγαπήσαντες ἐκ πρώτης νεότητος,
τῇ πίστει καιόμενοι, Ἀναστασία σεμνή
καὶ ἐνθους Χριστόδουλος,
ἴσχυσαν ὑπομείναι
μαρτυρίου τὴν θλίψιν
ὅθεν καὶ τοῦ στεφάνου
τῆς ζωῆς ἀξιοῦνται
ὑπόδειγμα τοῖς νέοις καλὸν
διδόντες εἰς μίμῃσιν.

Δόξα. Καὶ νῦν. Θεοτοκίον.

Τὸ ἀπ' αἰῶνος ἀπόκρυφον
καὶ ἀγγέλοις ἄγνωστον μυστήριον,
διὰ σοῦ, Θεοτόκε
τοῖς ἐπὶ γῆς πεφανέρωται
Θεὸς ἐν ἀσυγχύτῳ ἐνώσει σαρκούμενος
καὶ σταυρὸν ἐκουσίως
ὑπὲρ ἡμῶν καταδεξάμενος,
δι' οὗ ἀναστήσας τὸν πρωτόπλαστον
ἔσωσεν ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

Καὶ Ἀπόλυσις.

ΕΝ Τῷ ΟΡΘΡῳ

Εἰς τὸ «Θεὸς Κύριος», Ἀπολυτίκιον καὶ Θεοδοκίον
ὡς ἐν τῷ Ἑσπερινῷ.

Καθίσματα

Εἰς τὴν α' Στιχολογίαν.

Τοὺς ἀθλοφόρους τοῦ Χριστοῦ ἱκετεύσωμεν,
Ἀναστασίαν καὶ Χριστόδουλον, ἅπαντες,
οἱ τῆς αὐτῶν νεότητος τὴν εὐψυχον ἀλήθην
θέλοντες μιμήσασθαι, καὶ ἐδραῖοι τῇ πίστει,
τῇ Ἐκείνου χάριτι ἐν τῷ βίῳ ἐστάναι,
ἐκ πειρασμῶν, κινδύνων καὶ δεινῶν
ἐν παρηγορίᾳ πρεσβεύειν πρὸς Κύριον

Θεοδοκίον

Οὐ σιωπήσομέν ποτε, Θεοτόκε,
τὰς δυναστείας σου λαλεῖν οἱ ἀνάξιοι,
εἰ μὴ γὰρ Σὺ προΐστασο πρεσβεύουσα,
τίς ἡμᾶς ἐρρούσατο ἐκ παντοίων κινδύνων,
τίς δὲ διεφύλαξεν ἕως νῦν ἐλευθέρους;
Οὐκ ἀποστῶμεν, Δέσποινα, ἐκ σοῦ,
Σὺ γὰρ σώζεις αἰεὶ ἐκ παντοίων δεινῶν.

Εἰς τὴν β' Στιχολογίαν

Ἦχος ὁ αὐτός. Ταχὺ προκατάλαβε.

Λυάδα καλλίνικον παιδομαρτύρων, πιστοί,
ἐν ὕμνοις τιμήσωμεν, τῷ στεφοδότῃ Χριστῷ
τὴν δόξαν προσάγοντες·
νέους τῇ ἡλικίᾳ μαρτυρίου ἢ κλησὶ
ἔτοιμον εὗρε ἦθος καὶ ἀκμαίους τῇ πίστει,
τελείωσιν δὲ ἄμφω κλεινὴν
τὸ ξῖφος ἐπήγαγε.

Θεοδοκίον

Ταχὺ δέξαι, Δέσποινα, τὰς ἱεσίας ἡμῶν
καὶ ταύτας προσάγαγε τῷ σῶ Ἰῶ καὶ Θεῷ,
Κυρία πανάμωμε·
λύσον τὰς περιστάσεις τῶν εἰς σὲ προστρεχόντων,
πράϋνον μηχανάς τε καὶ κατάβαλε θράσος
τῶν ὀπλιζομένων ἀθέων, Πάναγνε, κατὰ τῶν δούλων
σου.

Μετὰ τὸν Πολυέλεον.

Ἦχος πλ. α'. Τὸν συνάναρχον Λόγον.

Τὸν Χριστόδουλον, παῖδες, ἀνευφημήσατε,
τὸν γενναῖον ἐν μάρτυσι καὶ ἀκλόνητον

Ἀναστασίαν δὲ σοφὴν, κόραι, αἰνέσατε
καὶ τὴν σύνεσιν αὐτῆς·
ἐκμιμήσασθε καλῶς
ἐκ πρώτης ὑμῶν τῆς ἡβης·
κατὰ Θεὸν γὰρ σοφία
κομώντες νέοι μεγαλυνθήσονται.

Θεοδοκίον

Χαῖρε πύλη Κυρίου ἢ ἀδιόδευτος.
Χαῖρε τείχος καὶ σκέπη τῶν προστρεχόντων εἰς σέ·
χαῖρε ἀχειμάστε λιμὴν καὶ ἀπειρογάμε,
ἢ τεκοῦσα ἐν σαρκὶ
τὸν ποιητὴν σου καὶ Θεόν,
πρεσβεύουσα μὴ ἐλλίπης
ὑπὲρ τῶν ἀνυμνούντων
καὶ προσκυνούντων τὸν τόκον σου.

Οἱ Ἀναβαθμοί· Ἐκ νεότητός μου...

Προκειμένον.

Στίχ. Νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέ-
ρων αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου.

Εὐαγγέλιον τοῦ Ὁρθρου. Ζήτει τῷ Σαββάτῳ τῆς Ι'
Ἑβδομάδος Ματθαίου (κεφ. ιζ' 24 - ιη' 4).

Ὁ Ν' Ψαλμός. Δόξα· Ταῖς τῶν ἀθλοφόρων. Καὶ νῦν·
Ταῖς τῆς Θεοτόκου.

Στίχ. Ἐλέησόν με ὁ Θεός... καὶ τὸ Ἰδιόμελον Ἡσχύνθη
ὁ βάσκανος ἐχθρός... (ἐκ τῆς Λιτῆς).

Ο ΚΑΝΩΝ

οὗ ἢ Ἀκροστιχίς· Παιδομαρτύρας ὑμῶν· Πατρῶν Νικο-
δήμου.

Ἦχος πλ. δ'.

Ῥδὴ α'. Ὑγρὰν διοδεύσας.

Πρωτόκλητον πάτρωνα ἢ λαμπρά, πόλις τῶν Πατρεῶν
κεκτημένη ὡς ἀπαρχήν, τέκνων εὐμοιρεῖ παιδομαρτύρων,
τῷ Λυτρωτῇ ἐκβοῶσα· ὅτι δεδόξασται.

Αἱμάτων σεπτῶν ἀποστολικῶν, τὸ ρεῖθρον ἀρδεύει τὸν
θεμέλιον τὸν στερρόν, τῆς ἐν Ἀχαΐᾳ Ἐκκλησίας, νεο-
μαρτύρων τε ὅσις τούτοις συμμίγνυται.

Ἰκέσιον μέλομεν τὴν φθῆν, παιδὶ Χριστοδοῦλῳ καὶ
νεάνιδι ἐκλεκτῇ, ἀμνάδι Χριστοῦ Ἀναστασία, πρεσβείας
τούτων ἀντίδοσιν ἐκδεχόμεθα.

Θεοδοκίον

Διάσωμα κόσμου σε ἐγνωκῶς, Παρθένε Μαρία Θεοτό-
κε εὐλογητή, ζέων ἀνατίθημί σοι πᾶσαν, ἐλπίδος πλήρω-
σιν, σώσαι τὴν νεολαίαν σου.

Ῥδὴ γ'. Οὐρανίας ἀψίδος.

Ὁ τὴν γῆν ὠραΐσας, ἔαρινοῖς ἄνθεσι, καὶ τὸν οὐρανὸν
ὁ κοσμήσας μυρίοις ἄστρασι, τὸν δὲ Παράδεισον, νεο-

φανέσι πλουτήσας, ἀγίοις σου Μάρτυσι, σύ με στερέωσον.

Μαρτυρίου γενναίου, ὡς ἀθλητὰς ἐγνωμεν, σὺν Ἀναστασίᾳ Χριστόδουλον ἀριστεύσαντας· ὅθεν στεφάνων νῦν, ἀξιοθέντες τῆς δόξης, τῷ Χριστῷ προεβέβουσι χάριν εὐρεῖν ἡμᾶς.

Ἄναιρέσαι ἠπειλεῖ, ἀγαρηνὸς τύραννος, εἰς ἐξωμοσίαν βιαίως ὠθῶν Χριστόδουλον, Ἀναστασία δέ, ἐν παρηγορίᾳ μεγάλῃ, μαρτυρία πίστεως κοινῇ ἐφείλκυσε.

Θεοτοκίον

Ρυομένη κινδύνων, καὶ συμφορῶν Δέσποινα, τήρησον ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως Ἀχραντε, ἀπὸ λιμοῦ καὶ σεισμοῦ, ὀργῆς, πυρός τε καὶ νόσων, εἰς ζωὴν αἰώνιον ἡμᾶς εἰσάγουσα.

Κάθισμα (Μεσφῆδιον). Ἦχος γ'. Θείας πίστεως.

Τὸ χριστόνυμον μαρτύριον κλέος, Χριστοδούλου καὶ Ἀναστασίας, τῶν ἐν Πάτραις ἀθλησάντων ὑμνήσωμεν· ὁμολογίαν Χριστοῦ οὐχ ὑπέστειλαν, καὶ ὑπὲρ πίστεως στόμα ἐπλάτυναν, καθυπομείναντες δὲ πόνους τε καὶ μαρτύρια, τῆς Χάριτος τῷ θρόνῳ νῦν παρίστανται.

Θεοτοκίον

Θείας φύσεως οὐκ ἐχωρίσθη, σὰρξ γενόμενος ἐν τῇ γαστρὶ σου, ἀλλὰ Θεὸς ἐνανθρωπήσας μεμένηκεν, ὁ μετὰ τόκον παρθένον Μητέρα σε, ὡς πρὸ τοῦ τόκου φυλάξας πανάμωμε, μόνος Κύριος. Αὐτὸν ἐκτενωῶς ἰκέτευε δωρησασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.

Τοῦ Κανόνος· Ὡδὴ δ'. Εἰσακήκοα, Κύριε.

Τοὺς τῷ πνεύματι ζέοντας, τῆς καλῆς στρατείας Χριστοῦ Παντάνακτος, στρατιώτας ἀνυμνήσωμεν, καὶ Αὐτῷ τὴν δόξαν ἀναπέμφωμεν.

Ἰπομέροντες θλίψει τε, ἅμα εἰς ἀλλήλους ὄντες φιλόστοργοι, ἀμοιβαίως ἐνισχύοντο, δόξα τῷ σῶ κράτει, Χριστέ, μέλλοντες.

Ρῶσιν ἄνωθεν ἦσθοντο, τῇ ἐλπίδι χαίροντες οἱ καλλίνικοι, ὁ Χριστόδουλος ὁ ἔνθεος καὶ Ἀναστασία ἡ καλλιπάρθενος.

Θεοτοκίον

Ἀειπάρθενε Δέσποινα, δούλη τοῦ Κυρίου πιστὴ ὑπάρχουσα, γένοιτό μοι ὡς τὸ ῥῆμά σου, εἴπας, ἐνδοξάζουσα τὸν ὑπεράγαθον.

Ὡδὴ ε'. Φώτισον ἡμᾶς.

Σῶτέρω μου, τὰ σά, νεαρὰ παιδιά ἤθλησαν, καὶ τῷ βραχίονί σου τῷ ὑψηλῷ, ὑπερεγένοντο πάσης ἐχθρῶν κακώσεως.

Ἰπὲρ σοῦ, Χριστέ, καὶ εἰς θάνατον ἐχώρησαν, ὁμολογήσαντές Σε Υἱὸν Θεοῦ, καὶ τῶν τυράννων οἱ μάρτυρες κατεφρόνησαν.

Μέγας ἀληθῶς, ὁ μισθὸς ὑμῶν, Χριστόδουλε, καὶ τῆς Ἀναστασίας, ἐν οὐρανῷ, ὃν ἀποδώσει ὑμῖν ὁ τῆς δόξης Κύριος.

Θεοτοκίον

Νέους εὐσεβεῖς, περιέπουσα τῇ σκέπῃ σου, κατὰ τῶν πολεμίων ὡς ἀγαθὴ, Χριστὸν τεκοῦσα Παρθένε, νικῶντας ποίησον.

Ὡδὴ στ'. Τὴν δέησιν ἐκχεῶ πρὸς Κύριον

Ὡφέλιμον ἑαυτοῖς ἐπέγνωσαν, εὐσεβείας τὴν ὁδὸν οἱ γενναῖοι, Ἀναστασία, Χριστόδουλος ἅμα, ἐπαγγελίαν ζωῆς τὴν ἐπέχουσαν, ὅθεν οὐκ ἐπηξαν ποσῶς, τοῦ θανάτου ἀνίσχυρον φάσανον.

Παράδεισον ἐκ ψυχῆς ποθήσαντες, τῶν προσκαιρῶν τὰ τερπνὰ παρορῶσι, παῖδες σοφοὶ ἐν Κυρίῳ οἱ δύο, Ἀναστασία καὶ ἔμφρων Χριστόδουλος, τυθέντες δὲ ὑπὲρ Χριστοῦ, Ἀβραὰμ ἐν τοῖς κόλποις ἀγάλλονται.

Ἀγλαΐσμα τῆς νεότητος ὄντας, τῶν Πατρῶν τοὺς παιδομάρτυρας οἶδα, ἐν Ἐκκλησίᾳ τιμᾶν δὲ γινώσκω, Ἀναστασίαν καὶ ἔνθουν Χριστόδουλον, παιδιῶν ὡς ὑπογραμμόν, προεβευτάς τε αὐτῶν ὡς ὁμήλικας.

Θεοτοκίον

Τὴν δέησιν τῶν μητέρων πρόσδεξαι καὶ πατέρων προσευχὰς Θεοτόκε· ἀκολουθήσαι ὀπίσω ἐπεύχου, τῆς Χριστοδούλου ἀλκῆς καὶ χρηστότητος, Ἀναστασίας τε σεμνῆς τῇ μιμῆσει τὰ τέκνα κατεύθυνον.

Κοντάκιον. Ἦχος πλ. δ'. Τῇ ὑπερμάχῳ.

Τῶν νεανίσκων καὶ Παρθένων τὰ σεμνώματα,

Ἀναστασίαν καὶ Χριστόδουλον τιμήσωμεν, ἐορτάζοντες τὴν μνήμην αὐτῶν συμφώνως.

Ὡς ἐκ βρέφους ἱερὰ εἰδότας γράμματα, καὶ τῇ πίστει τοῦ Χριστοῦ ὡς ἐναθλήσαντας, προσφωνήσωμεν· Χριστομάρτυρες χαίρετε.

Ὁ οἶκος

Τὸ προσταχθὲν ὑπ' ἀνόμων ἀθετοῦντες τὴν μαρτυρίαν δὲ Χριστοῦ ὁμολογοῦντες,

εἰς τελείωσιν ἄμφω ἤχθησαν γενναίως, Χριστόδουλος, νέος τέλειος ταῖς φρεσὶ,

σὺν τούτῳ δ' Ἀναστασία ἡ ἐκλεκτὴ,

ἄχρι τέλους ἐνέμειναν

τῇ πίστει ζῶντος Θεοῦ,

οἷς εἶπωμεν κραυγάζοντες·

Χριστομάρτυρες χαίρετε.

Τὸ Μηνολόγιον, ἐκ τοῦ Μηναίου.

Και ακολουθώντας τὸ Συναξάριον τῶν Ἁγίων, ὡς ἔπεται.

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ μνήμη τῶν ἁγίων νεομαρτύρων Χριστοδούλου καὶ Ἀναστασίας τῶν ἐν Πάτραις μαρτυρησάντων.

Χριστῷ δουλεύων ὁ στερόδος νεανίας
Χριστόδουλος ξίφει τελειούμενος λίπτει.
Ἀναστάσεως κλησὶν κεκτημένη ὀμήλιξ
τὸν σταυρὸν ἀραμένη ἦθλει Ἀναστασία.

Στίχ. Βαϊφόροι Χριστῷ παρέστησαν
Χριστόδουλος Ἀναστασία τε.

Τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων τοῦ ἔτους αὐκα' (1821) προσετέθησαν εἰς τὴν χορείαν τῶν νεομαρτύρων, τὸν Χριστὸν ἄχρι θανάτου ὁμολογήσαντες, ὁ Χριστόδουλος καὶ ἡ Ἀναστασία, ἐν τῇ πόλει τῶν Πατρῶν.

Τοῦ καιροῦ ἐπιστάντος τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας, μετὰ δουλείαν αἰῶνων, τοῦ Γένους τῶν Ὁρθοδόξων, πρωτοπόρος ἡ Ἑλλὰς διεξήγαγε δραματικόν, πλὴν νικηφόρον, ἀγῶνα ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἀλλοπίστων Τούρκων. Καθ' ὃν δὲ χρόνον αἱ πρῶται φάσεις τοῦ Ἀγῶνος ἐξείλισσοντο ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ, καὶ πολεμικὸς ἄξων, ἀπὸ τῆς Ἁγίας Λαύρας μέχρι Πατρῶν, μετέδιδεν εἰς τὰς περαιτέρω περιοχὰς τὸ ἔναυσμα καὶ τὰ μηνύματα τοῦ συντονισμοῦ τῆς ἐθνεγερσίας, ἐσημειώθη κρίσιμος κατάστασις ἐν τῇ πόλει τῶν Πατρῶν. Τὰ ἐξημερόματα τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων (3 Ἀπριλίου 1821) τουρκικὸς στρατός, ἔξωθεν ἐλθὼν, ἐνίσχυσε τοὺς ἐντὸς τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως ἐγκλειστούς ὁμοφύλους αὐτῶν, καὶ ἐξώρμησαν ὁμοῦ εἰς ἐξόντωσιν τῶν χριστιανῶν καὶ πυρπόλησιν τῶν οἰκιῶν των.

Τότε δὴ τότε ἱστορεῖται ἡ σύλληψις πενταμελοῦς εὐπόρου οἰκογενείας (μητρὸς μετὰ τριῶν τέκνων, ἐνὸς δεκατετραετοῦς ἄρρενος — τοῦ Χριστοδούλου — καὶ δύο θηλέων καὶ τῆς νεαρᾶς θεραπαινίδος αὐτῶν Ἀναστασίας) ὀδηγουμένων ἐπὶ σφαγὴν, ἐὰν μὴ ἐξομώσωσιν, ἀρνούμενοι τὴν εἰς Χριστὸν πίστιν καὶ ἀποδεχόμενοι τὰς πλάνας τῶν ἀλλοπίστων κατακτητῶν. Ἡ πίστις καὶ ἡ εὐσέβειά των δὲν τοὺς ἐπέτρεπε νὰ ἐνδώσουν. Προσεπάθησαν δ' ἀπὸ κοινοῦ νὰ ἐμμεῖνουν εἰς τὴν καλὴν ὁμολογίαν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἄλλ' ὑπέστησαν σοβαρὸν κλονισμόν ἐπὶ τῇ ἀπειλῇ τῆς θανατώσεως αὐτῶν. Ἠρχίσαν δ' ἀλληλοδιαδόχως μῆτηρ καὶ τέκνα νὰ κάμπωνται, πλὴν τῆς νεαρᾶς ὑπηρετρίας τῶν Ἀναστασίας. Αὕτη ἐπέδειξεν ἀκλόνητον πίστιν καὶ ὁμολογίαν ἀνυπόστολον. Καὶ μετέδωσε τὸ ἀκμαῖον αὐτῆς φρόνημα εἰς τὸν μικρότερον βλαστὸν τῆς οἰκογενείας, καὶ περίπου συνομίληκον αὐτῆς, Χριστόδουλον. Καὶ ἦτο θαυμαστὴ ἡ μέχρι θανάτου ἐμμονὴ τῶν δύο παιδιῶν «εἰς μαρτυρίαν Χριστοῦ».

Αἱ ἐξομώσασαι μῆτηρ καὶ θυγατέρες ὑπέστησαν δει-

νὴν ταπεινώσιν. Ἐνετάχθησαν εἰς τὸν γυναικωνίτην τοῦ τούρκου «πασᾶ», ἐνῷ μετήλλαξαν καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἀπὸ χριστιανικῶν (Ἑλένη, Κωνσταντία, Ἀλεξανδρίνη) εἰς ὀθωμανικὰ (Φατμέ, Ἀϊσέ, Ζουλεΐκα).

Ἡ γενναία ὁμως ἀντίστασις τῆς ταπεινῆς ὑπηρετρίας Ἀναστασίας ἐτάραξε καὶ ἐξώργισε τοὺς ἀλλοπίστους. Καθ' ἃ πληροφορεῖ ὁ ἐγγὺς προσώπων καὶ πραγμάτων ἱστορικὸς (Πουκεβίλ - Γάλλος πρόξενος τότε ἐν Πάτραις)*, μετὰ παρησίας ἢ νεαρὰ κόρη ἀντέταξε πρὸς τὸν τούρκον ἀξιωματοῦχον λόγους θερμῆς πίσεως, ὡς οἱ ἐπόμενοι (κατὰ τὴν καταγραφὴν τοῦ ρηθέντος ἱστορικοῦ):

«Ὁ Θεὸς μου εἶναι Θεὸς [ἀληθινός, ἔναντι] τοῦ ψευδοῦς σου προφήτου.

«Δύνασαι νὰ ἀπειλῆς. Ὁ κεραυνὸς αὐτοῦ ἀντιχεῖ ἰσχυρότερον παρὰ αἱ κραυγαὶ τῆς λύσεως τῶν φρουρῶν σου. Ἴδὲ τὸν οὐρανὸν τοῦτον, δυστυχῆ ἄπιστε!

«Ἐκεῖ κατοικεῖ ἡ Παρθένος ἐκεῖνη, ἡ ὁποία τείνει ἤδη πρὸς ἐμὲ τοὺς βραχίονας.

«Βλέπω αὐτὴν, ὅπως τὸ μειδιάμα της εἶναι γλυκύ.

«Μὲ προσκαλεῖ... Ἐλθέ, περιστερά μου.

Ἡ Ἀναστασία ἔχει μεταρσιωθῆ. Βαδίζει πρὸς τὸν θάνατον μετ' ἀγαλλιάσεως. Καὶ ἀναφωνεῖ πρὸς τὴν Παναγίαν

«Χαῖρε βασιλὶς τῶν ἀγγέλων. Ἄστρον τῆς πρωΐας, χαῖρε!

«Δέχθητι τὴν ταπεινὴν σου δούλην Ἀναστασίαν!»

Καλεῖ καὶ τὸν Βεζύρη νὰ βαπτισθῇ

«Ζήτησον τὸ βάπτισμα, Βεζύρη! Ἀποτάχθητι τῆς πλάνης!...

Ἡ κορυφαία στιγμὴ ἔφθασεν. Ὁραματίζεται τὸν Χριστὸν καὶ τὸ λέγει

«Ἀλλὰ τὸ αἰσθάνομαι... Ἴδου ὁ Σωτὴρ μου μὲ προσκαλεῖ παρ' αὐτῶ. [...].

Καὶ ἡ μάρτυς ἐκπνέει μετὰ τοὺς λόγους τούτους, πρὶν ἢ προφθάσωσιν οἱ δῆμοι νὰ μολύνωσιν αὐτὴν ἀφαιροῦντες τὴν ζωὴν της».

Ἐκπληκτος ὁ πασᾶς ἀνακράζει «Μοῦ ξέφυγες!» Καὶ στρέφεται πρὸς τὸν νεαρὸν Χριστόδουλον «Πλησίασον, δυστυχῆ υἱέ», τὸν διατάσσει. «Ὁ προφήτης μου ἐπάξεν ἤδη, ὅπως καὶ σὺ παρετήρησες, τὴν δυστυχῆ κόρην, ἦτις δὲν ἐφοβήθη βλασφημῆσασα κατὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ! Τρέμε μὴ καὶ σὺ ὑποστῆς τὴν τύχην αὐτῆς. Ὁμολόγησε ὅτι πιστεύεις εἰς τὸν θεὸν μου καὶ τὸν προφήτην του...

Καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ νεαροῦ Χριστοδούλου ἀκούεται ζωηρὰ καὶ κραυγαλέα: Χριστὸς Ἀνέστη!

Ἐφρούαξαν ἐπὶ τῷ ἀκούσματι καὶ ὤρμησαν κατ' αὐτοῦ οἱ στρατιῶται διὰ νὰ τὸν φονεύσωσιν. Ἄλλ' ὁ πασᾶς εἰς μίαν τελευταίαν προσπάθειαν καταναγκασμοῦ τοῦ

μάρτυρος εἰς ἔξομωσίαν, τὸν καταδικάζει εἰς πεντακοσίους ραβδισμούς, τοὺς ὁποίους θὰ ὑφίστατο τμηματικῶς ἐπὶ δεκατέσσαρας συνεχεῖς ἡμέρας, ὅσα τὰ ἔτη τῆς ἡλικίας του.

Ὁ μάρτυς δέχεται τοὺς πρώτους ραβδισμούς. Ἐκεῖνοι τὸν παροτρύνουν ν' ἀπαρηγή τὸν Χριστόν. Καὶ αὐτὸς ἀποκρίνεται δοξολογῶν τὸν Κύριον. Τὸ μαρτύριόν του ἐπαναλαμβάνεται καὶ εἰς τὰς ἐπομένας δεκατριεῖς ἡμέρας, καθὼς καὶ αἱ προκλήσεις ὅπως ἀλλαξοπιστήση. Ἄλλὰ μένει ἀκλόνητος μέχρι τέλους. Καὶ ἐπισφραγίζει τὸ μαρτύριον, λέγων πρὸς τοὺς δημίους του· «τὸ σῶμά μου ἀνήκει εἰς ὑμᾶς, ἀλλ' ἡ ψυχὴ μου εἰς τὸν Θεόν, ὃν οὐδέποτε θὰ ἐγκαταλείψω, ἀλλ' οὔτε καὶ τὴν Παρθένον Μαρίαν».

Ὁ παστᾶς κατησχυμένος λέγει ὅτι «ἀπεδείχθη πλέον ὅτι ὁ προφήτης... δὲν θέλει (!) τὸν χριστιανὸν τοῦτον κύνα!». Καὶ τὸν ἀπεδίωξεν. Ὁ νεαρὸς μάρτυς — ὁμολογητῆς τοῦ Χριστοῦ — θὰ τελειωθῆ ἐν εἰρήνῃ, ἵνα λάβῃ τὸν στέφανον τῆς ζωῆς παρὰ τοῦ ἀγνωστοῦ Χριστοῦ.

Ἡ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, διὰ Πατριαρχικῆς καὶ Συνοδικῆς Πράξεως, ἀνεκήρυξεν ἀμφοτέρους, τὴν Ἀναστασίαν καὶ τὸν Χριστόδουλον, ὡς νεομάρτυρας, κατόπιν εἰσηγήσεως τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πατρῶν (εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ὁποίας ἐμαρτύρησαν καὶ ἐτελειώθησαν ἐν Κυρίῳ) καὶ ἀντιστοίχου προτάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ μνήμη δ' αὐτῶν ὠρίσθη τῇ Τρίτῃ τῆς Διακαινησίμου ἑβδομάδος, διὰ μεταθέσεως ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων, ἡμέρας τοῦ Μαρτυρίου των.

Διὰ τὴν νεαρὰν δὲ — τοῦτ' αὐτὸ παιδικὴν — ἡλικίαν των, δόκιμος θεωρεῖται ὁ χαρακτηρισμὸς αὐτῶν ὡς «παιδομάρτυρων», τοσοῦτ' μᾶλλον καθόσον ἐνδείκνυται νὰ προβάλλωνται ὡς ἠθικὰ πρότυπα τῶν ὀρθοδόξων παιδίων, ἀρρένων καὶ θηλέων ἀντιστοίχως, τὰ τίμια ὀνόματα καὶ πρόσωπα τῆς ἀγαπῆς ταύτης ξυνωριδος Χριστοδούλου καὶ Ἀναστασίας.

Ταῖς αὐτῶν πρεσβείαις, Χριστὲ ὁ Θεός, ἐλέησον καὶ σῶσον ἡμᾶς. Ἀμήν.

Ῥδὴ ζ'. Οἱ ἐκ τῆς Ἰουδαίας.

Ρητορεύουσα γλῶσσα, Ἀναστασία κατάπληξεν
τῷ διώκῃ σου
προὔκαλεσε μεγίστην, σῆς πίστεως τοῖς λόγοις
οἷς Χριστῷ ἀνεκραύγαζες·
Ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

Ῥραιότητος κάλλει, τῷ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος
ἐθαμβήθησαν,

σεμνὴ Ἀναστασία, ὡς μετὰ παρησίας
τὸν Χριστὸν ὁμολόγησας,
τὸν τῶν πατέρων ἡμῶν Θεὸν δοξολογοῦσα.

Νεαρῷ Χριστοδούλῳ, μαρτυρίας Χριστοῦ τύπος γέγονας
παιδὸς ἀδελφιδούς σου, πρότερον πποηθέντος,
διὰ σοῦ δὲ θαυρήσαντος,
Ἀναστασία Χριστὸν σὺν σοὶ ὁμολογήσαι.

Θεοτοκίον

Νευρογῆσαντα κτίσιν, ἡ γεννήσασα Κόρη θεόνυμφε,
Αὐτὸν αἰεὶ δυσώπει, τὴν φθαρεῖσαν φύσιν
ἀναπλάσαι ὧν μέλπουσιν·
Ὁ τῶν πατέρων ἡμῶν Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

Ῥδὴ η'. Τὸν Βασιλέα τῶν οὐρανῶν.

Ἰκετηρίαν σοι τῷ Σωτῆρι προσάγω
τῆς νεότητος μνησθῆναι, Οἰκτίριμον,
τῆς Ἀναστασίας εὐχαῖς καὶ Χριστοδούλου.

Κράτυνον πίστει καὶ εὐσεβείᾳ, Σωτῆρ μου,
Ὄρθοδόξων τὰ παιδιά καὶ αὔξον
σοφία, ἡλικία καὶ χάριτι τῇ θεῖᾳ.

Ὁ προσκαλέσας ἐλθεῖν πρὸς σὲ ἀπὸ βρέφους
νεαροῦς ἡμῶν βλαστοὺς ἐπευλόγει
ταῖς τῶν ὁμηλικῶν μαρτύρων σου πρεσβείαις.

Θεοτοκίον

Δέσποινα δέξου ἡμῶν δεήσεις ἐνθέρμους,
αἰτουμένων σε τηρῆσαι τοὺς νέους
ἀπὸ εὐολίσθων ὁδῶν τῆς ἀμαρτίας.

Ῥδὴ θ'. Ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ ὁ οὐρανός.

Ἡμέρωσιν ἡ χάρις καρπογονεῖ
τῶν ἡθῶν τε ἰθύνει ἀπόκλισιν,
κατὰ Θεόν, ἀγεσθαι τοὺς παῖδας ὀρθοτομεῖ.
Ὅθεν καὶ Χριστόδουλον, σὺν Ἀναστασίᾳ τῇ ἐκλεκτῇ,
ικάνωσεν ἐμμεῖναι, Χριστοῦ ὁμολογία
ἀπολαβεῖν τε στέφος ἀφθαρτον.

Μοναῖς ἐπουρανίαις νῦν κατοικεῖν,
ἀπὸ γῆς ἀπαθθέντες ἤξιῶνται,
οἱ τὸν Χριστόν, καθομολογήσαντες σθεναρῶς
ἔφθρος Χριστόδουλος, καὶ Ἀναστασία ἡ νεαρά,
μὴ πτήξαντες ἐν ὄψει, βασάνων καὶ θανάτου
ἵνα Χριστῷ αἰεὶ συζήσωσιν.

Οὐράνιον παστάδα ἐπιποθεῖν
ἐκ νεότητος οἶδεν ἡ εὐψυχος,
καὶ τοῦ Χριστοῦ, νύμφη ἀνεδείχθη ὡς ἀληθῶς,
Ἀναστασία, φρόνιμον
ἑαυτὴν παρθένον κατανοεῖν
οὐκ ἔλαθεν, ἐλαίῳ
κοσμήσασα λαμπάδα
καὶ τοῦ νυμφῶνος οὐχ ὑστέρησεν.

Θεοτοκίον

Ἐψούμενον εἶδες ἐν τῷ Σταυρῷ
τὸν Υἱόν σου, Παρθένε, Ὅν ἔτεκες

ἄνευ ποροῦς, Πνεύματος Ἁγίου θεία προῆ
Αὐτὸν δ' ἡμῖν ἰλέωσον, ἅπαντας ἐλκύσαι πρὸς ἑαυτὸν
καὶ πόλιν Παραδείσου, πρέσβευε ὑπανοῖξαι,
ὅταν εἰς κρῖσιν ἔλθῃ μέλλουσαν.

Ἐξαποστειλάρια

Ἦχος β'. Γυναῖκες ἀκουτίσθητε.

Χριστοῦ γενναίους μάρτυρας, νεόφυτα τῆς πίστεως
ἀνευφημήσωμεν πάντες, Ἀναστασίαν ἐν ὕμνοις
ἅμα τε καὶ Χριστόδουλον,
οὔτοι γὰρ ἐκ νεότητος
ἄμφω Χριστῷ συνήφθησαν
καὶ τῇ αὐτοῦ ἀγαπήσει
ἄχρι θανάτου διήγον.

Νεότητος ἀγλαΐσμα, παιδίων ἐγκαλλώπισμα,
ἡ ξυνωρὶς ἡ ἀγία, Χριστόδουλος νεανίας,
Ἀναστασία πάνσεμνος, συμμάρτυρες ἰσάδελφοι,
ἐν Πάτραις ἐναθλήσαντες, τιμάσθωσαν ὡς προσήκει
κλεινοῖς ἡμῶν συμπολίταις.

Θεοτοκίον

Κυρίως Θεοτόκον σε, ὁμολογοῦμεν Δέσποινα,
οἱ διὰ σοῦ σεσωσμένοι, καὶ γὰρ Θεὸν ἀπορρητῶς
ἐκύψας τὸν λύσαντα, διὰ σταυροῦ τὸν θάνατον
πρὸς ἑαυτὸν δ' ἐλκύσαντα, μαρτύρων δήμους,
μεθ' ὧν σε,
ἀνευφημοῦμεν Παρθένε.

Εἰς τοὺς Αἴνους.

Ἦχος πλ. δ'. Ὁ τοῦ παραδόξου θαύματος!

Ὁ τοῦ παραδόξου θαύματος! παίδων ἁώρων δυάς, τὸν
Χριστὸν καταγγέλλουσα, ἤχθη εἰς μαρτύριον, καὶ θανά-
του ἠλόγησεν. Ἀναστασία καὶ ὁ Χριστόδουλος, Πατρῶν
βλαστήματα καὶ καυχήματα, πίστεως θέμεθλον, κεκτημέ-
νοι ἔστησαν καρτερικῶς, βήματι φρυάπτοντος, ἐχθροῦ ὄν
ἰσχυρον.

Ὁ τῆς θαυμαστῆς φρονήσεως, καὶ μαρτυρίας Χριστοῦ,
τῶν γενναίων ἐν μάρτυσιν ἀθλητῶν τῆς πίστεως, Χριστο-
δούλου τοῦ μάκαρος, Ἀναστασίας τε τῆς θεόφρονος,
νέων ἐφήβων πεφωτισμένων τε. Φρόνημα ἔνθεον, σὺ τὸ
πολυχρόνιον μήκος ζωῆς, ἐγγυάται τέλεον, εἰ μὴ τὸ φῶς
τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ τῆς παρησίας ἔνδοξοι, καὶ καρτερίας ὑμῶν, οὓς
Χριστοῦ οὐκ ἐχώρισεν οὐ ζωὴ οὐ θάνατος, οὔτε θλίψις ἢ
κίνδυνος, στενοχωρία ἢ διωγμὸς ἢ λιμὸς, οὔτε δημίου ἢ
δεινῆ μάχαιρα. Οὐκ ἐφοβήθητε κτείνοντα τὰ σώματα,
τὴν δὲ ψυχὴν, κτείνει μὴ δυνάμενον, γενναῖοι μάρτυρες.

Ὁ τῆς μακαρίας ἁγιοι, καὶ δι' ἀγώνων λαμπρῶν, ἐν
Χριστῷ τελειώσεως, ὅτι θεία χάριτι, νικηταὶ ἀνεδείχθη-

τε· ἕως θανάτου ἀγωνισάμενοι, ζωῆς προσκαίρου κατε-
φρονήσατε. Καὶ νῦν αἰώνιον κληρουχίαν μάρτυρες ἀπο-
λαβεῖν, ἄμφω ἠξιώθητε, νέων ἀγλαΐσμα.

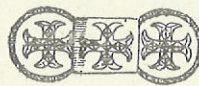
Δόξα. Ἦχος πλ. δ'.

Τάδε λέγει ἐν ψαλμοῖς ὁ θεοπάτωρ· «Ἐνεκά σου ὁ
Θεὸς ἡμῶν θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν
ὡς πρόβατα σφαγῆς». Νέφος δὲ μαρτύρων περιέκειται,
νεανίσκοι καὶ παρθένοι, πρεσβύτεροι μετὰ νεωτέρων, ἐν
οἷς ἐν Πάτραις Ἀναστασία καὶ Χριστόδουλος. Ἡ μὲν
τοῦ θήλεος ὑπερβάσα τὸ ἀνίσχυρον, ἀνδρικῶς τοῖς ἀνό-
μοις ἀντέστη· ὁ δὲ τὸ σθένος ἀναλαβὼν, τὸ λιπόψυχον
ἠνώρθωσεν ὁμολογία Χριστοῦ. Ἀμφω δὲ ἐναθλήσαντες
γενναίως, οὐδενὶ τῆς νεότητος αὐτῶν καταφρονεῖν ἐπέ-
τρεψαν. Καὶ στεφηφόροι τῷ Χριστῷ παρίστανται, πρε-
σβεύοντες ὑπὲρ γενεᾶς πάσης τῆς ἐπερχομένης.

Καὶ νῦν.

Δέσποινα πρόσδεξαί τὰς δεήσεις τῶν δούλων σου· καὶ
λύτρωσαι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνάγκης καὶ θλίψεως.

Δοξολογία μεγάλη.

ΕΝ Τῇ ΘΕΙᾳ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Ἀπόστολος (Α' Κορ. ιγ' 11 - ιδ' 5). Ζήτει τῇ 15ῃ
Ἰουλίου (τῶν Ἁγίων Κηρύκου καὶ Ἰουλίτης).

Εὐαγγέλιον (Ματθ. ιζ' 24-27, ιη' 1-4). Ζήτει τῷ Σαβ-
βάτῳ τῆς 10ης ἐβδομάδος Ματθαίου.

Μεγαλυνάρια

Δεῦτε τῶν μαρτύρων τοὺς νεοσσοῦς,
Πατρῶν ἐν τῇ πόλει ἐναθλήσαντας τῷ Χριστῷ,
ἅμα Χριστοδούλῳ, σεμνὴν Ἀναστασίαν,
φωναῖς αἰσῆσις ἄδοντες μεγαλύνωμεν.

Χαίρετε νεόφυτα ἐκλεκτά,
οἱ ἐξ Ἀχαΐας νεομάρτυρες τοῦ Χριστοῦ,
σὺν Ἀναστασίᾳ, Χριστόδουλε θεόφρον,
νεότητος οἱ πρέσβεις καὶ ἀντιλήπτορες.

Δίστιχον

Ἐξυμνήσαντος ἄθλους τῆς ὑμῶν ξυνωρίδος
μνημονεύειν αἰτοῦμαι Νικοδήμου, γενναῖοι.

Μηνὸς Ὀκτωβρίου 1η, σωτηρίου ἔτους α' 4γ' (1993)

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

ΑΝΑΚΗΡΥΞΙΣ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΩΝ
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ ΤΕΛΕΙΩΘΕΝΤΩΝ

(Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ)

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΠΑΤΡΩΝ

Τ.Θ. 2438

261 10 ΠΑΤΡΑΙ

Ἐν Πάτραις τῇ 29ῃ Ἰανουαρίου 1992

Πρὸς

τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον

τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Εἰς Ἀθήνας

Προάγομαι ὅπως ὑποβάλω ἀρμοδίως τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, καὶ δι' αὐτῆς τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ, πρότασιν —ὡς οἰκείῳς ἱεράρχης τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Πατρῶν— περὶ καταριθμήσεως ἐν τῷ χορῷ τῶν ἁγίων μαρτύρων, δύο νεαρῶν βλαστῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Τοπικῆς Ἐκκλησίας, Ἀναστασίας καὶ Χριστοδούλου, ὑποστάντων τὸ μαρτύριον τῇ Κυριακῇ τῶν Βαῖων τοῦ ἔτους 1821.

Αὐτὸ τοῦτο τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτύριον αὐτῶν ἐντάσσει τούτους εἰς τὴν χορείαν τῶν νεομαρτύρων. Ἡ δὲ νεαρὰ —τοῦτ' αὐτὸ παιδική— ἡλικία τῶν εἰσήγαγε παρ' ἡμῖν τὴν χρῆσιν τοῦ νεοτεύκτου ὄρου «παιδομάρτυρες».

Ἀφορμὴν δὲ λαβόντες ἐκ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τούτου, προέβημεν εἰς εἰδικὴν ἀνακοίνωσιν ἐν ἑορτῇ συνάξει, ἐν τῇ ἔδρᾳ τῆς Μητροπόλεως ἡμῶν.

Καὶ εἰς ἐπίμετρον τῆς συνάξεως ἐκείνης ἀπεδέχθημεν τὸ αἶτημα πολλῶν, ὅπως ἐνεργήσωμεν τὰ δέοντα διὰ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς ἀγιότητος αὐτῶν, ὑπὸ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ τὸν καθορισμὸν τῆς «μνήμης» αὐτῶν. Συνεμερίσθημεν δὲ καὶ τὴν εὐλαβῆ σκέψιν τῆς καθιερώσεως τῆς φερωνύμου αὐτῶν ἑορτῆς (τὴν 1ην Μαρτίου — πρὸ τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς) ὡς ἡμέρας ἐξάρσεως τῆς προσαγωγῆς τῶν παιδιῶν (καὶ τῶν νέων ἐν γένει), ἀμφοτέρων τῶν φύλων, εἰς Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, προβαλλομένων ἀντιστοίχως τῆς Ἀναστασίας καὶ τοῦ Χριστοδούλου ὡς προτύπων τῶν ἀρρένων καὶ θηλέων, τῶν ὀρθοδόξων χριστιανοπαίδων.

Ἡμεῖς θὰ συνθέσωμεν τὴν εἰδικὴν ἀσματικὴν ἀκολουθίαν.

Εἶναι δὲ ἔτοιμον, πρὸς τοῦτο, καὶ ναῦδριον, εἰς κατάλληλον ἐνοριακὸν πνευματικὸν Κέντρον.

Ἐφ' ᾧ καί, συνυποβάλλοντες τὰ σχετικὰ κείμενα, παρακαλοῦμεν διὰ τὴν ἐγκρίσιν καὶ προώθησιν τῆς προτάσεως εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐλάχιστος ἐν Χριστῷ ἀδελφός
Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
† Ὁ Πατρῶν Νικόδημος

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθμ. Πρωτ. 454
Διεκ. 290

Ἀθήνησι τῇ 20.2.1992

Παναγιώτατε καὶ Θεϊότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμενικῆ Πατριαρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἀδελφεῖ ἡμῶν καὶ συλλειτουργεῖ Κύριε Βαρθολομαῖε, τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ συνεδρίᾳ Αὐτῆς τῆς 5ης Φεβρουαρίου 1992, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὸ ἀπὸ 29-1-1992 ἐγγραφον τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πατρῶν κ. Νικοδήμου καὶ τὴν σχετικὴν ἐπ' αὐτοῦ γνωμοδότησιν τοῦ προμηνημονευθέντος Σεβασμιωτάτου ἀγίου ἀδελφοῦ, ὡς Προέδρου τῆς ἐπὶ τῶν Νομοκανονικῶν Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς, ἀπεφάσισε τὴν Κανονικὴν διενέργειαν τῶν δεόντων πρὸς ἐπίσημον ἀνακήρυξιν εἰς Ἁγίους, τῶν καλλινίκων μαρτύρων Χριστοδούλου καὶ Ἀναστασίας, οἵτινες ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ τῆς πίστεως τὴν Κυριακὴν τῶν Βαῖων τοῦ ἔτους 1821, ἅτε πανθομολογουμένης τῆς ἀγιότητος καὶ τοῦ ὀρθοδόξου βίου αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Χριστεπωνύμου πληρώματος τῆς Ἀχαΐας.

Ἐπειδὴ, κατὰ τὴν Κανονικὴν τάξιν καὶ μακροαίωνα τῆς Ἐκκλησίας παράδοσιν, ἡ ἐπίσημος ἀνακήρυξις εἰς Ἁγίους πιστῶν χριστιανικῆς βιοτῆς ἢ μαρτυρικῶ θανάτῳ τελειωθέντων ἀνήκει εἰς τὰς προνομίας καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ Ἀγιωτάτου Ἀποστολικοῦ καὶ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, διὰ ταῦτα Συνοδικῇ ἀποφάσει καὶ διαγνώμῃ, ἀποστέλλοντες πρὸς Ὑμᾶς τὸν σχηματισθέντα φάκελλον, παρακαλοῦμεν, ὅπως κατὰ τὰ θέσμινα τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐκδοθῇ Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ Πράξις τῆς ἀνακήρυξεως εἰς Ἁγίους τῶν προαναφερθέντων Νεομαρτύρων, καθορισθῇ δὲ ἐν ταῦτῳ καὶ ἡ ἀκριβὴς ἡμερομηνία τῆς ἐτησίου μνήμης αὐτῶν.

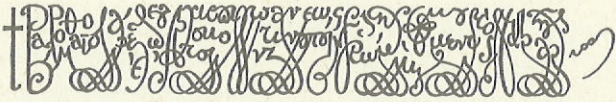
Ἡ εἰς Ἁγίους ἀνακήρυξις τῶν ὡς ἄνω διαληφθέντων Νεομαρτύρων συνιστᾷ αἶτημα τοῦ ἐν Ἀχαΐᾳ Χριστεπωνύμου Πληρώματος, εἰς τὴν συνειδήσιν τοῦ ὁποίου οὐ

τοι ζώσιν ἤδη ὡς Ἅγιοι, πρὸς οὓς ἀπευθύνεται ἡ δέησις αὐτοῦ, πρὸς μεσιτείαν καὶ πρεσβειάν παρὰ τῷ Παντοκράτορι καὶ φιλευσπλάγγῳ Θεῷ.

Ἐπὶ τούτοις καὶ αὐτὸς κατασπαζόμενος Ὑμᾶς φιλήματι ἀγάπης ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν, διατελοῦμεν

Ἄγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς
† Ὁ Ἀθηνῶν Σεραφεῖμ, Πρόεδρος

(ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ
τῶν Σεβ. Συνοδικῶν Ἀρχιερέων)

Ἀριθμ. Πρωτ. 1147

Τοὺς ἐν τῷ μετὰ σώματος βίῳ κατορθώμασιν ἀρετῆς καὶ μαρτυρικῷ θανάτῳ τελειωθέντας καὶ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν σημειοὺς καὶ τέρασιν ἑαυτοὺς τῷ πιστῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ ἀποδεικνύοντας, εὐλαβεῖσθαι καὶ τιμᾶν, ἐτησίως τε τελεταῖς καὶ ἐγκωμίοις γεραίρειν ὅσιον καὶ τῷ τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας πληρώματι λυσιτελέστατον πέφυκεν, ἐπειδὴ σωτηρίας πρόξενος τυγχάνει ἡ τούτων πρὸς τὸν Πανάγαθον Θεὸν ἐπίκλησις καὶ μεσιτεία ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, ἰάσεως ἀσθενῶν καὶ ἀπαξιαπλῶς ὠφελείας ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς τοῦ Χριστωνύμου πληρώματος.

Ἐπειδὴ τοίνυν τοιοῦτοι τὸν βίον καὶ τὴν πολιτείαν ἀνεδείχθησαν καὶ οἱ ἐν ἔτει 1821 ἐν Ἀχαΐα διὰ τὴν ἀμώμητον ἡμῶν ὀρθόδοξον πίστιν μαρτυρήσαντες Χριστόδουλος καὶ Ἀναστασία, ζήσαντες εἰς χρόνους δυσχερεῖς, ὁσιότητι δὲ καὶ ἀγιότητι βίου τὸν ἐπίγειον διανύσαντες δόλιχον, ἡ Μετριότης ἡμῶν μετὰ τῶν περὶ ἡμᾶς Ἱερωτάτων Μητροπολιτῶν καὶ ὑπερτίμων, τῶν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῖν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, πρὸς τὴν θεάρεστον πολιτείαν καὶ τὸ μαρτύριον τούτων ἀπιδόντες, λαβόντες δ' ἅμα ὑπ' ὄψιν τὰ ὅσα δι' αἰτήσεως καὶ ἐκθέσεως αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀποφάσει τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἡμῖν διαβιβασθείσης, ὑπέβαλεν ὁ Ἱερωτάτος Μητροπολίτης Πατρῶν καὶ ἀγαπητὸς ἡμῖν ἐν Χριστῷ ἀδελφὸς κύριος Νικόδημος, ὁμοῦ μετὰ σχετικῆς ἐκθέσεως τῆς ἐπὶ τῶν Νομοκανονικῶν Ζητημάτων Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, ὅπως ἡ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον πίστιν προσφορὰ καὶ μαρτυρία αὐτῶν καθιερωθῆ τῇ τιμῇ Ἁγίων, ἐγνωμεν, συνωδὰ τοῖς πρὸ ἡμῶν θείους Πατράσι, τῷ κοινῷ τῆς Ἀγιοτάτης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔθει καὶ τῇ παραδόσει κατακολουθοῦντες, τὴν προσήκουσαν τοῖς ἐν Θεῷ τελειωθεῖσι καὶ μαρτυρήσασιν Χριστοδοῦλω καὶ Ἀναστασίᾳ ἀπονεῖμαι τιμὴν.

Διὸ καὶ θεσπιζόμεν Συνοδικῶς καὶ διοριζόμεθα καὶ

ἐν Ἁγίῳ διακελευόμεθα Πνεύματι ὅπως ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ εἰς τὸ ἔξῃς καὶ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα οἱ ἐν λόγῳ μάρτυρες Χριστόδουλος καὶ Ἀναστασία συναριθμῶνται τοῖς ὁσίοις καὶ ἀγίοις τῆς Ἐκκλησίας, ἱεροτελεστίας τιμῶμενοι καὶ ὕμνοις ἐγκωμίων γεραίρομενοι κατ' ἔτος τῇ Τρίτῃ τῆς Διακαινησίμου ἑβδομάδος, καθ' ἣν μαρτυρικῶ θανάτῳ ἐτελειώθησαν.

Εἰς ἔνδειξιν δὲ τούτου καὶ βεβαίωσιν ἐγένετο καὶ ἡ παρούσα Πατριαρχικὴ ἡμῶν καὶ Συνοδικὴ Πράξις, καταστροφθεῖσα ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ Κώδικι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἐν ἴσῳ δὲ καὶ ἀπαρallάκτῳ ἀποσταλεῖσα τῷ Ἱερωτάτῳ Μητροπολίτῃ Πατρῶν κυρίῳ Νικόδημῳ, διὰ τὰ ἀπὸ τῆς ἑαυτοῦ πλευρᾶς περαιτέρω, καὶ ἐν συνεχείᾳ, μετὰ τὴν ἐπ' ἑκκλησίας ἀνάγνωσιν κατὰ τὰς γενησομένας τελετὰς ἐπὶ τῇ κατατάξει εἰς τὸ Ἀγιολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἁγίων τούτων, κατάθεσιν ἐν τοῖς ἀρχεῖοις τῆς Ἱερᾶς αὐτοῦ Μητροπόλεως.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ α'λβ', κατὰ μῆνα Αὐγουστον ιδ',
Ἐπινεμήσεως ΙΕ'

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖος, ἀποφαίνεται (ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν Σεβασμιωπάτων Συνοδικῶν Ἀρχιερέων).

* Φ. Πουζεβίλ, Ἱστορία τῆς Ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος, τόμ. Β', σελ. 206-208, Ἀθῆναι 1890.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Στὴ σειρὰ «Θεωρία καὶ πράξις»:

* **Ο ΛΟΓΟΣ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ (Εἰσαγωγή στὴν Καινὴ Διαθήκη). Τοῦ Γεωργίου Π. Σωτηρίου. Ἀριθμὸς 5, σελίδες 144.**

* **ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΚΑΙ ΒΑΠΤΙΣΗ ΤΩΝ ΕΝΗΛΙΚΩΝ. Συμβολὴ στὴν ποιμαντικὴ διακονία τῶν προσερχομένων στὴν Ὁρθόδοξὴ Ἐκκλησία. Τοῦ ἀρχιμ. Γεροθέου Σ. Βλάχου. Ἀριθμὸς 6, σελίδες 214.**

Στὴ σειρὰ «Φυλλάδια ἐπικαιρότητας»:

* **Ο ΝΕΟΣ ΑΓΙΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΜΑΣ ΙΕΡΕΥΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΛΑΝΑΣ. Τοῦ ἀρχιμ. Νικ. Γ. Πρωτοπαλά. Ἀριθμὸς 32, σελίδες 48.**

* **ΣΕ ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΛΗΣΤΗ. Τοῦ ἀρχιμ. Γεοργ. Γ. Ραπτοπούλου. Μία συγκινητικὴ καὶ διδακτικὴ ἱστορία ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἀριθμὸς 33, σελίδες 40.**

Ἐπίσης κυκλοφόρησε:

* **ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΜΕΤΕΣΩΡΟΣ – Ἡ Ρωμαϊκὴ Ἰδέα καὶ τὸ ὄραμα τῆς Εὐρώπης. Τοῦ πρωτοπρ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνοῦ, Καθηγητοῦ. Μία σὲ βάθος θεώρηση τῆς Ἱστορίας τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ. Σελίδες 380.**

Η ΕΝΟΡΙΑ ΣΤΗ ΛΕΥΚΑΔΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΟΚΡΑΤΙΑΣ (1330-1797)*

Του Πρεσβυτέρου κ. ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΖΑΜΠΕΛΗ

Έτσι με τις επισκοπικές αυτές παρεμβάσεις, που εκφράζουν την ολόφλογη αγωνία των υπεύθυνων ήγετων της τοπικής μας εκκλησίας προκειμένου να διασώσουν από τον κατακλυσμό της Λατινικής κυριαρχίας το Όρθόδοξο φρόνημα του δεινοπαθούντος λαού, προβλήθηκε η Όρθόδοξη άποψη για την ένορία. Παρέμεινε δε αυτή «κιβωτός ζωής και αλήθειας» στον λαό του Θεού. Ο πιστός ζούσε καθημερινά «τό μυστήριο της Εκκλησίας στη ζωή και πράξη της ένορίας του, μέσα στην οποία αγιαζόμενος και αγωνιζόμενος, ένώνεται με τον Χριστό και τους έν Χριστώ αδελφούς του, πραγματοποιώντας συνεχώς την έν Χριστώ ύπαρξή του, την Εκκλησιαστικότητα του»³⁷.

Θά ήταν άστοχία μας να πιστεύαμε, ότι ή ένορία άποτελεί μιá συντεχνιακή κοινότητα ή κοινή συναδελφότητα, ή όποία άγγίζει την έναγώνια κοινωνική πορεία του ανθρώπου, έγκλωβίζοντάς τον μέσα στα στενά και στεγανά «τείχη» της έγκοσμιότητας. Δίχως τελικά να τον αφήνει έλεύθερο να άτενίσει με πόθο και πάθος την «κοινή μας πατρίδο» την αιώνιότητα της αγάπης του Θεού.

Η ένοριακή ζωή είναι ολοκληρωμένη κοινωνική ζωή. Πορεία συν-αδέλφωσης και συν-ανύψωσης. Είναι πορεία έλευθερίας και αλήθειας. Δίχως τά γνωστά έμπόδια του άτομισμού και της πλάνης³⁸.

Σύνδεσμος μυστικός, που διακρατεί άκλόνητη την ένότητα της κοινωνίας των Προσώπων, είναι ό Ίησοϋς Χριστός. Η μοναδική Αλήθεια. «Γνωρίζοντας την Αλήθεια, τό πρόσωπο, δηλαδή, ένούμενο άγιοπνευματικά με τον Χριστό - Αλήθεια (Ίωάν. 8,32), γίνεται άληθινά έλεύθερο και ύπερβαίνει κάθε άναγκαιότητα και άνάγκη»³⁹.

Η συνένωση αυτή της «άδυναμίας του πλάσματος με την παντοδυναμία του πλάστη» πραγματώνεται στην λειτουργική και την μυστηρική ζωή. Δηλαδή, στην γενικότερη ένοριακή ζωή, άφου «ή ένορία, που είναι τό κύτταρο της εκκλησιαστικής ζωής, στην θεία εύχαριστία και στην λατρεία, άποτελεί μικρογραφία της «μιάς, αγίας, καθολικής και άποστολικής Εκκλησίας»⁴⁰. Και για να μιλήσουμε πύδ άποκαλυπτικά «ή ένορία, ή έν Χριστώ ύπαρξη σε τόπο και χρόνο, είναι τό κέντρο, ή άρχή και ή βάση του Χριστιανισμού»⁴¹. Όσο μικρή και άν είναι ή ένορία έχει τεράστιες διαστάσεις⁴² στην παρουσία και την ζωή της Εκκλησίας.

«Η κάθε Ένορία της Όρθόδοξου Εκκλησίας, όσο άγνωστη, μικρή και άπομακρυσμένη κι άν είναι, δέν είναι ένα κομματάκι της Καθολικής Εκκλησίας, αλλά ή εικόνα και ή έκφραση και ή έκδήλωση άπάσης της Εκκλησίας, που είναι στον ουρανό και στη γή. Συμβαίνει όπως όταν έχουμε έναν καθρέφτη και βλέπουμε μέσα σ' αυτόν τον ήλιο. Αν σπάσουμε τον καθρέφτη σε δύο ή σε περισσότερα κομμάτια, στο κάθε κομμάτι άντανακλάται όχι ένα τμήμα του ήλιου, αλλά ολόκληρος ό ήλιος. Σύμφωνα με όσα λένε οι Πατέρες της Εκκλησίας μας, όπως και στο μικρότερο ψίχουλο της θείας Κοινωνίας, δέν έχουμε μέρος του Χριστού, αλλά ολόκληρο τον Χριστό, έτσι και σε κάθε μιá Ένορία δέν έχουμε μέρος της Εκκλησίας, αλλά ολόκληρη την Εκκλησία, με όλο τον Άγιασμό, με όλη τη Χάρη, με όλη την Αλήθεια. Γιαυτό και ένας ιερέας με έναν και μόνο πιστό εάν τελούν τη θεία Λειτουργία όρθόδοξα και κανονικά, θά προσευχηθούν και ύπερ των Κατηχομένων, διότι συλλειτουργούν με όλες τις τοπικές Εκκλησίες της γής, της Άλάσκας, της Κίνας, της Ρωσίας, της Ουγκάντας κ.λπ. έπειδή άποτελούν όλοι ένα Σώμα.

»Κάθε Ένορία, άκόμη κι αυτή που ιδρύθηκε τελευταία, έχει άμεση σχέση με την Εκκλησία του Χριστού, που ιδρύθηκε πρώτη στη γή, όπως έχει και με όλες όσες ιδρύθηκαν από τότε μέχρι σήμερα και με όσες πρόκειται να ιδρυθούν μέχρι τό τέλος του κόσμου. Η Ένορία που ιδρύεται σύμφωνα με όσα θεσπίζει ή Εκκλησία του Χριστού, συνάπτεται άδιάρηκτα πρός τη μία, αγία, καθολική και άποστολική Εκκλησία του Χριστού, και πρός τό άπολυτρωτικό έργο Του, και πρός τη Χάρη του Άγίου Πνεύματος, που φωτίζει και αγιάζει τους πιστούς. Η αντίληψη αυτή για την Ένορία άναπτύσσει τη γνήσια και ένιαία εκκλησιαστική συνείδηση μεταξύ των μελών των διαφόρων Ένοριών, καθώς και την σταθερή πεποίθηση ότι ή κοινωνία της Ένορίας άποτελεί την προέκταση στον κόσμο της μακαριότητας της έπουράνιας βασιλείας του Θεού (Λουκ. ιζ' 21, πρβλ. Μαθ. ιβ' 28, Μάρκ. α' 15 και Λουκ. ια' 20)⁴³.

Πώς είναι δυνατόν να γίνει διαφορετικά, άφου «ή ένορία είναι ή σάρκωση της Εκκλησίας, ή εκκλησία ως τόπος τελέσεως της Εύχαριστίας, του μυστηρίου της Εκκλησίας. Είναι ή καθολική Εκκλησία, ή Εκκλησία του όλου Χριστού, ως «μικρόν ποιόνιον», ή σύναξη του λαού του Θεού έν τόπω και χρόνο, τό

* Συνέχεια από τη σελ. 311 του ύπ' άρ. 15 τεύχους.

Σώμα του Χριστού σε τοπική διάσταση, στην έκφραση της έπωνυμίας και της κοινωνίας της αγάπης, στην εύχαριστιακή κλήση και αποστολή. Ζωντανή Έκκλησία σημαίνει πάντοτε ένεργό ανακάλυψη ("έπανασύσταση") της ένορίας»⁴⁴.

Για τον λόγο αυτόν ή ένορία άποτελεί ζωτική ανάγκη του ανθρώπου. Που άποβλέπει στην θέωση των μελών της. «Στην ένορία δέν συνάγονται χριστιανοί άπό διάφορα μέρη άλλά άπό τον συγκεκριμένο χώρο και τόπο, που περιβάλλει τον ένοριακό Ναό. Στην ένορία τους οί χριστιανοί ένός τόπου έκκλησιοποιούνται, ένώνονται πνευματικά, άδελφώνονται, ώστε στις καθημερινές τους σχέσεις να ζούν ως άδελφοί έν Χριστώ και μέλη της Έκκλησίας»⁴⁵.

Στό σημείο αυτό, σαν τεκμηρίωση των παραπάνω σκέψεών μας, άξιζει να σημειώσουμε τά έξής:

Και σήμερα (1993) ή Έκκλησία της Λευκάδας στο θέμα της ένορίας άκολουθεί τον ίδιο δρόμο. Οί άλλαγές που συνέβησαν, τόσο στην Άγγλοκρατία (1810-1864) όσο και μετά την ένωση, δέν είχαν την άντοχή να έπαναφέρουν στον κανονικό ρυθμό ζωής την ένορία. Γι' αυτό, προκειμένου να έγγραφεί κάποιος μέλος μιας ένορίας δέν άρκει να κατοικεί γύρω ή πλησίον ένοριακού í. Ναού. Η κατοικία δέν προσδιορίζει την ένορία. Προκειμένου να έγγραφεί στους ένοριακούς καταλόγους συντάσσει αίτηση προς τó Μητροπολιτικό συμβούλιο, στο όποιο Πρόεδρος είναι ó Μητροπολίτης του τόπου και μέλη μεταξύ των άλλων δύο κληρικοί - έφημέριοι στην έδρα της 'Ι. Μητρόπολης⁴⁶. Συνεδριάζοντας τó Μητροπολιτικό Συμβούλιο έγκρίνει ή άπορρίπτει την σχετική πρόταση.

Οί δύο, λοιπόν, αίώνες που άπέχουν άπό την κατάρρευση της Ένετοκρατίας δέν μπόρεσαν να ξεθωριάσουν όριστικά τó έκκλησιαστικά έτοιμόρροπο αυτό ένοριακό σύστημα.

Πέρα άπό τά παραπάνω ó λαός στέκεται δίπλα στην ένορία του. Κινείται άσίγαστα μέσα στον χώρο της και άποδέχεται σταθερά τις «δωρεές» της, που είναι καρποί της αγάπης του «έσφαγμένου αρνίου».

Με τó άτελές πάντως σχήμα της ή ένορία γίνεται στά δύσκολα εκείνα χρόνια ζύμη ζωής και κιβωτός έλευθερίας του λαού. Είναι ιστορικά δικαιωμένο τó γεγονός, πώς ή όλη θρησκευτική ζωή των Έλλήνων άποτελούσε μια σταθερή, συνεχή και άδιάκοπη κυκλική κίνηση του Όρθοδόξου αυτού πληρώματος με συγκεκριμένο έπίκεντρο την ένορία, ή όποία όλους τους δύσκολους χρόνους παρέμεινε ή μόνη όργανωμένη κοινότητα⁴⁷. Αυτή κράτησε άνέπαφη και άμό-

λυνη την «συνείδηση της γής μας» και φτέρωσε τó άντιστασιακό μας φρόνημα. Διασφαλίζοντας παράλληλα την Έλληνορθόδοξη ταυτότητα του λαού.

Η ένορία στους χρόνους των κατοχών άισθητοποιούσε στη ζωή των Όρθοδόξων την όρατή παρουσία της κοινότητας μέσα στην όποία, σαν σε μυστική μήτρα, έπωαζόταν ή έννοια της έθνότητας - Γένους.

Ό í. Ναός της ένορίας δέν ήταν μονάχα τόπος λατρείας, άλλά και χώρος συνάθροισης των ένοριτών προκειμένου να άνοίξουν διέξοδα προβληματισμού και να όδηγηθούν στην έπίλυση διαφόρων προβλημάτων.

Μέσα στον χώρο της ένορίας άναπαύεται ή πολύμορφα δυναστευόμενη ψυχή και παίρνει δύναμη, για να άνταπεξέλθει στο «κλυδώνιο» της καθημερινότητας. Έδώ διατηρείται ή έννοια της έθνότητας και διασφαλίζεται ή ιερότητα του Γένους. Τονίζεται ή άξία των παραδόσεων, που άποτελούν την μυστική τροφή του ανθρώπου και έπισημαίνεται ó βασικός στόχος μιας άμόλυπτης οίκογενειακής ζωής, που δημιουργεί την όρατη έλπίδα για μια ύγια κοινότητα. Στην πλατειά της άγκαλιά περιφρουρείται ó άνθρωπος και διατηρούνται οί εύγενείς και δυναμογόνες άξίες, οί όποιες είναι τόσο άναγκαίες για την έπιβίωση του ανθρώπου και του κόσμου.

(Τέλος)

37. Πρεσβ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνού, Ένορία: Ό Χριστός έν τώ μέσω ήμών, έκδ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, Άθήνα 1990, σελ. 10.

38. Πρβλ. Πρεσβ. Γεωρ. Μεταλληνού, Έκκλησιές διαστάσεις της ένορίας στην ιστορία και τó παρόν, έκδ. Ίεράς Μητροπόλεως Ήλείας, Άθήνα 1985.

39. Πρεσβ. Γεωργ. Μεταλληνού, Η Ένορία... σελ. 48.

40. Πρωτ. Δημ. Βακάρου, Η ένορία, περιοδ. «Γρηγόριος Παλαμάς», Ίαν.-Φεβρ. 1989 έτος 92, τεύχος 726, σελ. 7.

41. Άγγελου Βαλλιανάτου, Ένορία: άπό την ιδεατή κοινότητα στην άληθινή, εις συλλογικό τόμο «ΕΝΟΡΙΑ», έκδ. ΑΚΡΙΤΑΣ, σ. 82.

42. Πρωτ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνού, Έκκλησιολογικές διαστάσεις της ένορίας στην ιστορία και τó παρόν, σελ. 23 κ.έξής.

43. Γεωργ. Β. Μαυρομάτη, Η ένορία, έκδ. ΤΕΡΤΙΟΣ, Κατερίνη 1987, σελ. 9.

44. Πρωτ. Μιχαήλ Καρδαμάκη Η εκ νέου ανακάλυψη της ένορίας, εις συλλογικό τόμο «ΕΝΟΡΙΑ», σελ. 104.

45. Άρχιμ. Γεωργίου Καζάνη, Έκκλησία και Ένορία, στον συλλογικό τόμο «Ένορία, προς μια νέα ανακάλυψη της», σελ. 21.

46. Νόμος 590/1977 (Φ.Ε.Κ 146/31.5.77 τεύχ. Α') άρθρο 35, παράγρ. 1.

47. Ό Μακεδονικός άγων και τά εις την Θράκηνη γεγόνота, έκδοσις Γ.Ε.Σ. Άθήνα 1979, σελ. 97.

Ἄρχιμ. Χριστόδουλος Βελέντζας (†)*

Τοῦ πρωτοπρ. κ. Χρ. Δ. Πετράκου, ἐκπαιδευτικοῦ Μ.Ε.

«Μακάριοι οἱ νεκροὶ οἱ ἐν Κυρίῳ ἀποθνήσκοντες ἀπ' ἄρτι. Ναί, λέγει τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν...» (Ἀποκ. ΙΔ' 13).

«Ποιμὴν ὁ καλὸς»

Καὶ κοντὰ στοῦ ἔργο αὐτὸ τὰ ἐφημεριακά του καθήκοντα — Μεσονυκτικό, Ὁρθρος, Θ. Λειτουργία, ἔξομολόγηση, συμβιβασμοὶ προβληματικῶν οἰκογενειῶν, ἐνισχύσεις ἀναξιοπαθούντων μὲ τὸν διακριτικὸ τρόπο τῆς ἀγάπης, ἐπισκέψεις ἀσθενῶν κατ' οἶκον, στὶς κλινικὲς καὶ στοῦ νοσοκομείου, ἀλλὰ καὶ ἐτοιμασία μεσημβρινοῦ φαγητοῦ γιὰ τὰ «παιδιά» του. Ἐμενε νηστικὸς ὥσπου ὅλα νὰ συγκεντρωθοῦν γύρω ἀπὸ τὸ μεσημβρινὸ τραπέζι καὶ τότε ἔνωθε τὴν πιδὸ μεγάλη χαρὰ καὶ εὐτυχία, ἀληθινὴ θεϊκὴ εὐλογία νὰ τρώει μαζί τους στοῦ ἴδιο τραπέζι. Εὐδιάθετος μὲ τὸ χαμόγελο τὸ τόσο πλατὺ καὶ ἐλπιδοφόρο. Ἀλήθεια ποῦ εὐρισκε τόση καλωσύνη καὶ τόση διάθεση ὕστερα ἀπὸ τόση κούραση! Τὸ ἀπόγευμα ἐκκλησία - παιδιὰ - ἐκκλησία. Τὸ βράδυ κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ὅπως τὸ μεσημέρι, τὸ ἴδιο τραπέζι, τὰ ἴδια χαρούμενα πρόσωπα. Μία χαρούμενη - εὐτυχισμένη ἀτμόσφαιρα, ποῦ θὰ ζήλευε κάθε οἰκογένεια.

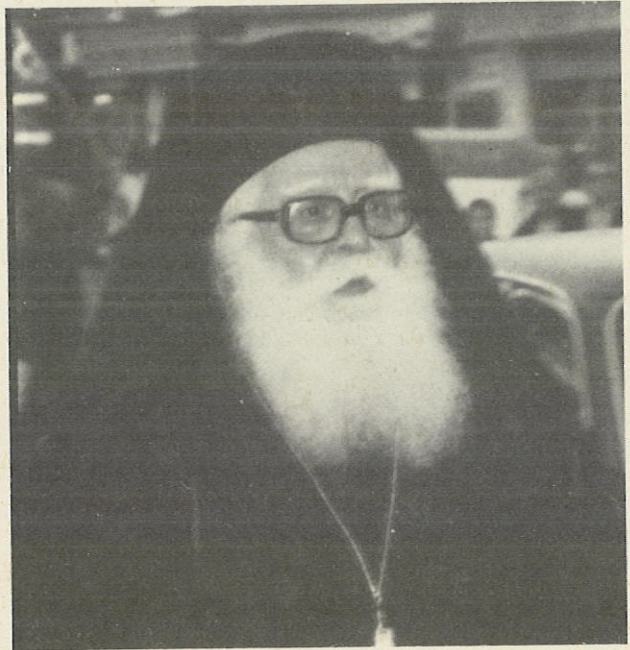
Τὸ κάθε παιδί καὶ ἓνα ἰδιαίτερο πρόβλημα γιὰ τὸν Γέροντα. Ἄλλοτε μὲ νουθεσίες, ἄλλοτε μὲ ἐπαίνους, ἄλλοτε μὲ κάποιες στοργικὲς - διακριτικὲς συστάσεις γιὰ περισσότερη προσοχή! Ποτὲ ὅμως αὐστηρότητες, ἀφορισμοὺς καὶ παρατηρήσεις!!! Πάντα ἡ ἀγάπη τὰ βόλευε ὅλα. Τὴν πικρία του γιὰ ὅποιαδήποτε ἀστοχία ἐνὸς ἐκ τῶν παιδιῶν του δὲν κοινοποίησε ποτὲ στὰ ἄλλα, προσβάλλοντάς το. Ποτὲ δὲν δέχτηκε τὸ ἓνα νὰ κατηγορεῖ τὸ ἄλλο. Τὴ χαρὰ τὴν μοιραζόταν μὲ ὅλα, τὴν πικρία διακριτικὰ τὴν φύλαγε γιὰ τὸν ἑαυτὸ του ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο. Μόνος ἔπινε τὸ πικρὸ ποτήρι μέχρι τέλους. Τίποτε δὲν περιέμενε ἀπ' αὐτά. Ἡ μόνη του προσδοκία ἦταν νὰ γίνουν χρήσιμοι ἄνθρωποι, σωστοὶ καὶ ἄρτιοι μέσα στὴν κοινωνία. Γι' αὐτὸ καὶ κανένα ἀπολύτως ἀπ' αὐτὰ δὲν ἔπαυσε νὰ τὸν ἀγαπᾷ, νὰ τὸν λατρεῖ κυριολεκτικὰ.

Ἀξίζει ἐδῶ νὰ ἐπισημανθεῖ κάτι πολὺ χαρακτηριστικό. Στὸ δράμα τῆς Κύπρου, στὸν ξεριζωμὸ τῶν Κυπρίων ἔκανε ὅ,τι μποροῦσε. Πῆρε 4 παιδιὰ κοντά του, μαζί μὲ τὰ ἄλλα δικά του παιδιὰ καὶ τοὺς πρόσφερε τὴν ἀγάπη του σὲ σημεῖο, ποῦ παρ' ὅτι ἔμειναν κοντά του γιὰ λίγο διάστημα, ὅμως ἡ ἐκδηλῆ ἀγάπη του καὶ ἡ ἔντονη προσωπικότητά του τὰ γοήτευσε τό-

σο, ὥστε πάντα νὰ τὸν ἐκτιμοῦν καὶ νὰ τὸν μνημονεύουν.

Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτά. Ὑστερα, ὅταν πλέον τὸ καθένα ἔπαινε τὸ δρόμο του, καὶ πάλιν, ἐκεῖνος, σὰν φύλακας ἄγγελος ἦταν κοντά. Νὰ κτυπήσει πόρτες, νὰ τρέξει, νὰ ἐνδιαφερθεῖ. Στὸ στρατό, νὰ τοὺς βοηθήσει οἰκονομικά, νὰ ἀλληλογραφήσει. Μετὰ στοῦ γάμο ἢ στοῦ ἐπάγγελμα, κάποιο μικρὸ ἢ μεγάλο βοήθημα γιὰ τὸ πρῶτο ξεκίνημα.

Ποτὲ δὲν ἔραψε ράσα, ἄμφια φανταχτερά, ποτὲ δὲν φόρεσε καινούριο παντελόνι, δὲν ἀγόρασε καινούρια παπούτσια. Φοροῦσε πάντα τὰ παλιά του ἢ

Ἄρχιμ. Χριστόδουλος Βελέντζας (†)

καὶ μπαλωμένα ἀκόμη καὶ τρύπια παντελόνια καὶ παπούτσια, γιὰ νὰ τὰ βγάλει πέρα. Ὅ,τι καινούριο δὲν προσερχόταν ἀπὸ τὸν ἴδιο, ἀλλὰ ἀπὸ κάποιον ἀνώνυμο δωρητή.

Ἐνα ἀπὸ τὰ πιδὸ χαρακτηριστικὰ δείγματα τῆς εὐαίσθητης ψυχῆς του, ἀνάμεσα στὰ τόσα πολλὰ καλὰ τῆς Κατοχῆς εἶναι καὶ τὸ ἀκόλουθο περιστατικό: Κάποιο χειμωνιάτικο βράδυ ἐνῶ ἐτοιμαζαν ἄγρια χόρτα — τὰ μόνα ποῦ εἶχαν καὶ ἓνα ξερὸ πρόσφορο, ἦταν τὰ «παιδιά» του — κτυπᾷ δυνατὰ ἢ πόρτα τῆς κουζίνας. Κάποιος πολύτεκνος πατέρας ἐκλιπαρεῖ γιὰ

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 316 τοῦ ὑπ' ἀρ. 15 τεύχους.

λίγο ψωμί. Δίχως κἄν νὰ σκεφθεῖ ἀρπάζει στήν κυριολεξία τὸ πρόσφορο ἀπὸ τὸ τραπέζι, τὸ τυλίγει σὲ μιὰ καθαρὴ πετσέτα καὶ τοῦ τὸ προσφέρει μὲ λίγο λάδι μαζί σὲ ἓνα μπουκάλι. Κάποιο ἀπὸ τὰ παιδιά του μάταια προσπαθεῖ νὰ τὸν πείσει νὰ δώσει τὸ μισὸ γιατί δὲν ἔχουν καθόλου νὰ φᾶνε.

Ἡ ἀπάντησι τοῦ παππούλι: Ἐμεῖς — δόξα τῷ Θεῷ — δὲν πεινάσαμε ἀκόμα. Ποιὸς ξέρει τὰ παιδιά αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ πόσο καιρὸ ἔχουν νὰ φᾶνε. Εἶναι ἀρκετὰ γιὰ ἀπόψε τὰ χόρτα, ἄλλοι στεροῦνται καὶ αὐτῶν ἀκόμα! Κανένας δὲν πεθαίνει, ὅταν στερεῖ τὸν ἑαυτὸν του γιὰ νὰ ζήσει κάποιος συνάνθρωπός του. «Κανένα δὲν ἀφήνει ὁ Θεός».

Δὲν πέρασε μιὰ ὥρα περίπου καὶ ἐνῶ εἶναι στρωμένο τὸ τραπέζι καὶ σερβιρισμένα στὰ πιάτα τὰ ἄγρια χόρτα μὲ λίγες σταγόνες λαδιοῦ, ἓνα νέο κτύπημα ἀκούγεται στήν πόρτα. Κάποιος χωρικός ἀπὸ ἓνα μακρινὸ χωριὸ ἔχει ἔρθει νὰ τὸν παρακαλέσει νὰ τοῦ κάνει θεία Λειτουργία τὰ ξημερώματα, γιατί ἓνα ἀπὸ τὰ παιδιά του ἀρρογεθαίνει ἀπὸ ἀνίατη ἀσθένεια· ἔχει φέρεи μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν καὶ τρία μεγάλα χωριάτικα πρόσφορα.

Ἔργο ἀγάπης

Στὴν Κατοχὴ πρόσφερε ψωμί καὶ ἀγάπη σὲ ὅλους ἀνεξάρτητα τοὺς συνανθρώπους του. Ποτὲ ἢ πόρτα τῆς Σκαφιδιάς καὶ τῆς Φραγκαβίλλας δὲν ἔμεινε κλειστή. Ἦταν τὸ ἔσχατο καταφύγιο τῶν ἀπεγνωσμένων. Ὅσοι συναντοῦσαν τὴν σκληροκαρδιά τῶν ἄλλων καὶ πουθενὰ δὲν εὔρισκαν φῶς, ἐλπίδα, ἀγάπη, κατέφευγαν κοντὰ του. Δὲν εἶναι λίγες οἱ φορὲς ποὺ πλήρωσε φάρμακα καὶ νοσήλεια ἀρρώστων.

Καὶ ὅλα αὐτὰ μὲ δικὰ του ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο χρήματα. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ δὲν ἀπέκτησε ποτὲ περιουσιακὰ στοιχεῖα.

Ὁ Πνευματικὸς

Ἄλλὰ πρέπει νὰ τονίσουμε πὼς ὁ π. Χριστόδουλος κατ' ἐξοχὴν ὑπῆρξε μοναδικὸς στὴν ἐξομολόγησι. Κατὰ δεκάδες - ἑκατοντάδες, ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη σχεδὸν τῆς Ἡλείας ἀκόμη καὶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα κατέφευγαν ἄνθρωποι πάσης ἡλικίας καὶ μόρφωσης, ἰδίως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Μ. Σαρακοστής, νὰ τὸν συμβουλευτοῦν γιὰ τὰ πνευματικὰ τους προβλήματα. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἀποτελοῦν ἀδιάφευστη μαρτυρία τῆς μεγάλης του προσφορᾶς.

Ἦταν ὅμως καὶ ἄνθρωπος προσευχῆς. Προσευχόταν καθημερινὰ γιὰ τὰ προβλήματα ὄλων ἐκείνων ποὺ τοῦ εἶχαν ἀνοίξει τὴν καρδιά τους καὶ ζητοῦσαν κάποια λύση στὸ θέμα ποὺ τοὺς ἀπασχολοῦσε. Πολλὲς νύχτες διαπιστώσαμε πὼς βρισκόταν προσευχόμε-

νος. Δὲν εἶναι λίγες οἱ περιπτώσεις ποὺ τὰ βαθεῖα μεσάνυχτα τοῦ κτυποῦσαν τὴν πόρτα γιὰ κάποιο σοβαρὸ ἀτομικὸ ἢ οἰκογενειακὸ πρόβλημα.

Ποτὲ δὲν ἀρνήθηκε τὴν προσφορὰ του. Καὶ ὅταν τοῦ ἔλεγαν· μὰ πὼς τοὺς δέχεσαι τέτοια ὥρα, ἀπαντοῦσε: ὁ πατέρας δὲν πρέπει νὰ ἡσυχάζει τὴν ὥρα ποὺ κάποιο ἀπὸ τὰ παιδιά του κινδυνεύει. Ὅ,τι δὲν κατορθωνόταν μὲ τὶς συμβουλές, φρόντιζε νὰ τὸ λύσει μὲ τὴν προσευχή.

Ἡ ὄλη του βιοτὴ καὶ πολιτεία ὑπῆρξε ὑποδειγματική. Ἄν καὶ μοναχὸς ἔζησε πολὺ κοντὰ τὰ προβλήματα, ἀτομικὰ καὶ κοινωνικὰ, τῶν συνανθρώπων του.

Μὲ τὸ ὑψηλὸ του παράδειγμα ἀναπτέρωσε τοὺς καταπονημένους. Ἔμενε ἀκλόνητος στὶς πεπονηθεῖς του καὶ στὶς ἀρχές του. Ἐφάρμοξε καὶ ἐδίδαξε πὼς τὰ προβλήματα τῶν ἀνθρώπων βρῖσκουν τὴ λύση τους μὲ τὴν ἀκλόνητη πίστη καὶ χριστιανικὴ ὑπομονή. Μὲ δύο λέξεις «διήλθεν εὐεργετῶν».

Κληρικὸς

Στὴ διοίκησι ἀνέλαβε καιρίες θέσεις. Ὑπῆρξε Ἀρχιδιάκονος τοῦ τότε Μητροπολίτη Ἡλείας καὶ Ὡλένης κυροῦ Ἀντωνίου καὶ Ἡγούμενος Σκαφιδιάς. Ὅταν ἢ Σκαφιδιά βρισκόταν σὲ πνευματικὴ ἔξαρση μὲ πολλοὺς μοναχοὺς — καὶ ἦταν ἔργο δικό του — ἔγινε πόλος ἔλξεως.

Ἀκόμη Γενικὸς Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος. Ἰδρυτῆς ἔργων Προνοίας. Προϊστάμενος Ἁγίου Γεωργίου Ἀμαλιάδας καὶ Ἁγίου Ἀθανασίου Ἀμαλιάδας.

Διηκόνησε μὲ πραγματικὴ αὐταπάρνησι τὴν Ἐκκλησία, ἢ ὅποια καταλλήλως τὸν ἐτίμησε καὶ ἀξιοποίησε τὴν πείρα του καὶ τὶς ικανότητές του. Ὑπῆρξε ἀγόγγυστα κάθε τομέα καὶ ἀναλώθηκε ἀδιαμαρτύρητα σὰν λαμπάδα. Ποτὲ δὲν δημιούργησε προσωπικὰ μὲ κανένα. Ἐχαιρε ἄκρας ἐκτιμῆσεως καὶ βαθύτατου σεβασμοῦ. Ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν ἔχουν τὴν πῶ ἀγαθὴ ἀνάμνησι. Αὐτὴ μὲ λίγα λόγια ὑπῆρξε ἢ προσφορὰ τοῦ π. Χριστοδούλου.

Προσφορὰ ὄχι πολιτικῆ ἢ οἰκονομολόγου, ἀλλὰ ἀληθινοῦ πνευματικοῦ ἐργάτη, ἀγνοῦ κήρυκα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς. Καὶ ἐδῶ ἀκριβῶς βρῖσκεται ἢ ἀφθιτὴ ἀξία τοῦ ἔργου του. Ὡς ἐργάτης τοῦ Εὐαγγελίου ἐπέδρασε εὐεργετικὰ ὄχι μόνον στοὺς συγχρόνους τῆς ἐποχῆς του, ἀλλὰ καὶ στοὺς μεταγενέστερους, μάλιστα δὲ σὲ ὅσους δέχτηκαν τὴ δική του εὐεργεσία. Οἱ ὥραιοι ἄνθρωποι στολίζουν τὴ ζωῆ, ὅπως τὰ ἄνθη τῆ γῆ.

Τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιμανδρίτου Χριστοδούλου, μεγάλου ὀφρανοτρόφου καὶ ἐκλεκτοῦ τῆς Ἐκκλησίας τέκνου, αἰωνία ἢ μνήμη! (Τέλος)

Οί κυβερνήσεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητας μπροστὰ στὸ πρόβλημα τῶν αἱρέσεων καὶ τῆς παραθρησκείας*

Τοῦ π. ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΥ, Δρ. Θεολ. - Δρ. Φίλοσ.

Κατὰ τὸν Δρ. Κ. πολλοὶ κριτικοί, ὑπὸ τὸ βάρος αὐτῆς τῆς πίεσεως, μεταβάλλουν τὴν συμπεριφορὰ τους· «πολλὰ παρὰξένα ποὺ ἐμφανίζονται κριτικοί, ἐπιθετικότητα καὶ ἄλλα, ἐξηγοῦνται ἀπὸ τὴν μεγάλη πίεση ποὺ ὑφίστανται. Ἄν δὲν τὸ θέλουμε αὐτό, πρέπει νὰ ἀναπτυχθοῦμε καὶ νὰ παύσουμε νὰ εἴμαστε ἀπλῶς μερικοὶ ζηλωτὲς ἐκπρόσωποι σὲ κάποιες ὑπηρεσίες».

«Ἡ εὐαισθησία τῆς δικαιοσύνης εἶναι ἐξαιρετικὰ σημαντικὴ. Ἡ πίεση ἐχθροῦ, τρόπον τινά, ποὺ ἀσκεῖται ἐναντίον κριτῶν, κατὰ ἓνα μεγάλο μέρος πηγαίνει μέσῳ καταχρήσεως τῶν δυνατοτήτων τοῦ Κράτους δικαίου».

«Σὲ μᾶς εἶναι πολὺ εὐκόλο νὰ μηνύσει κανεὶς κάποιον καὶ νὰ τοῦ προξενήσει δυσκολίες. Βέβαια ποτὲ δὲν ἔχει αὐτὸ ἐπακόλουθα, ἀλλὰ δημιουργεῖ νευρικότητα. Τέτοια πράγματα μποροῦν νὰ ἀντιμετωπιστοῦν, ἂν ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἐκ τῶν προτέρων ἐνήμερη».

«Τὸ καλύτερο μέσον γιὰ μιὰ τέτοια ἐνημέρωση εἶναι τὰ συνέδρια τῶν δικαστικῶν καὶ τῶν εἰσαγγελέων. Αὐτὸ πρέπει σίγουρα νὰ ἀνακινηθεῖ ἀπὸ τὰ πάνω».

Στὸ ἴδιο θέμα ἀναφέρθηκε ὁ Δρ. Η. καὶ ὑπογράμμισε ὅτι «ἡ νομικὴ τρομοκρατία, ποὺ στρέφεται ἐναντίον κριτικῶν καὶ ὀργανώσεων ποὺ ἀσκοῦν κριτικὴ (οἱ ὁποῖες συχνὰ εἶναι οἰκονομικὰ ἀσθενεῖς), μέσῳ οἰκονομικὰ ἰσχυρῶν ἀκραίων ὀργανώσεων, πρέπει νὰ δυσκολευθεῖ κατὰ τὴν ἀπόδοση τῆς δικαιοσύνης, μὲ τὴν ἀνάλογη ἐρμηνεία τοῦ ὄρου ἐλευθερία γνώμης. Αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθεῖ μὲ τὴν εὐαισθητοποίηση τῶν ἀρμοδίων δικαστηρίων».

Μὲ ἄλλα λόγια, ὁ καθένας ποὺ ἀσκεῖ κριτικὴ, κάνει χρῆση τοῦ δικαιώματος ἐλευθέρως ἐκφράσεως τῆς γνώμης του· ἡ κριτικὴ δὲν ἔχει στόχο τὰ ἄτομα, ἀλλὰ τὴν ἰδεολογία, τὴν πρακτικὴν μᾶς ὀργανώσεως καὶ τὴν ἀρνητικὴν συνέπειαν ποὺ ἔχουν αὐτὰ γιὰ τὸ ἄτομο, τὴν κοινωνία, τὸ ἔθνος, τὸν πολιτισμὸ μας, τὸ θρησκευτικὸ καὶ ἠθικὸ μας φρόνημα. Καὶ βέβαια ἡ Ἐκκλησία, διὰ τῶν συνεργατῶν της, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, ἔχει καθῆκον νὰ πάρει θέση στὰ ποικίλα αἰρετικὰ καὶ κοσμοθεωριακὰ ρεύματα καὶ νὰ προειδοποιήσει τοὺς πι-

στοὺς γιὰ τὴν καταστροφικὴν τὴν συνέπειαν στὴν πνευματικὴ ζωὴ.

10. Ἀντιμετώπιση ἀπὸ μέρους τῆς Πολιτείας

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ μέτρα γιὰ τὰ ὁποῖα κάναμε λόγο, οἱ ἐμπειρογνώμονες ἐξέφρασαν κατὰ τὴν συνάντησιν τῆς Βόννης καὶ μερικὲς ἄλλες θέσεις γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος ἀπὸ μέρους τῆς Πολιτείας.

Πολιτικὲς λύσεις

Κατὰ τὴν ἄποψη τοῦ ἐμπειρογνώμονα Ρ., ἡ σαηεντόλοτς «εἶναι ἓνα πολιτικὸ θέμα καὶ μπορεῖ νὰ λυθεῖ μόνο ἀπὸ πολιτικούς. Γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση ἐπὶ μέρους περιπτώσεων σίγουρα εἶναι ἀπαραίτητοι οἱ ποιμένες τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλὰ ἡ λύση τοῦ προβλήματος σαηεντόλοτς θὰ δοθεῖ ἀπὸ ἐπιστήμονες τοῦ δικαίου, μὲ βασικὲς γνώσεις τῆς σαηεντόλοτς, καὶ ἀπὸ πολιτικούς. Μόνο τότε μπορεῖ κανεὶς νὰ λύσει τὸ πρόβλημα».

«Δὲν σκέπτομαι ὅτι πρέπει νὰ ἀπαγορευτοῦν οἱ ὀργανώσεις τῆς σαηεντόλοτς, ἀλλὰ νὰ δοθοῦν οἱ ἀποδείξεις ὅτι τὸ περιεχόμενον τῆς διδαχῆς, ὅπως ἐκτίθεται στὸ ἔντυπο ὕλικό, εἶναι ἐχθρικὸ πρὸς τὸ Σύνταγμα».

Ἐπιμένοντας σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ὁ κ. Ρ. τόνισε πῶς «ἂν τώρα ἀρχίσει κανεὶς νὰ ξεχωρίζει τὴν Policies ποὺ ὑπάρχουν κατὰ χιλιάδες, τὴν Senior Policies, δηλαδὴ τὴν ἀνώτερον Policies, νὰ τὴν μεταφράσει καὶ νὰ τὴν παρουσιάσει ὡς ὀλοκληρωμένο ἔργο στὴν πολιτικὴν ἀρχὴν, σὲ νομικούς, ἂν μ' αὐτὸ τὸν τρόπο τοὺς ἐνημερώσει κανεὶς γιὰ τὸ τί περιέχουν αὐτὰ τὰ κείμενα, τότε θὰ φθάσουμε ἴσως σὲ νέες ἀποφάσεις».

Ἐνημέρωση δημοσίων φορέων καὶ κοινῶν

Τὸ θέμα τῶν θρησκευτικῶν τῆς νεότητος δὲν μπορεῖ νὰ ἐνταχθεῖ στὴν ἀποκλειστικὴν ἀρμοδιότητα ἐνὸς μόνου Ἰπουργείου, γιὰτὶ ἀναφέρεται σὲ θέματα ἀρμοδιότητας πολλῶν ὑπουργείων. Γι' αὐτὸ τὸ θέμα ὁ κ. Γ. εἶπε:

«Δὲν θεωρῶ τὸ Ἰπουργεῖο Πολιτισμοῦ ὡς ἀπολύτως ἀρμόδιο, ἐπειδὴ τὰ θέματα τῶν ὁμάδων αὐτῶν εἶναι κυρίως νεαρὰ ἄτομα. Γι' αὐτὸ ποὺ συμβαίνει μὲ τὴν ὁμάδα αὐτὴν πρέπει νὰ ἐνδιαφεροῦν τὸ Ἰπουργεῖο Ἐσωτερικῶν καὶ τὸ Ἰπουργεῖο Πολιτισμοῦ. Ἄλλὰ θεωρῶ ὅτι τὰ Ἰπουρ-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴν σελ. 315 τοῦ ὑπ' ἀρ. 15 τεύχους.

γεία που έχουν την ευθύνη για την Νεότητα, πρέπει να δημιουργήσουν στις νέες Όμοσπονδες (Ανατολικές) χώρες μία αρμόδια υπηρεσία».

Ο ίδιος εμπειρογνώμονας ανέφερε στη συνέχεια ότι κατά το 1990 και 1991, με οικονομική ενίσχυση του Όμοσπονδου Υπουργείου για τη Γυναίκα και τη Νεότητα, ο Σύλλογος Πρωτοβουλίας Γονέων του Βερολίνου όργωνσε «τέσσερα επιμορφωτικά Σεμινάρια για δασκάλους και εκπαιδευτικούς της τοπικής αυτοδιοίκησης στο Ανατολικό Βερολίνο, στη Λειψία και στη Δρέσδη, καθώς και για τη χώρα του Μπράντεμπουργκ στο Potsdam. Μ' αυτό τον τρόπο αναζητήθηκαν 100-200 πολλαπλασιαστές για κάθε περιοχή».

«Πρέπει επείγοντως να φροντίσουν οι αδελφοποιημένες όμοσπονδες χώρες, ώστε να όριστούν και στις ανατολικές όμοσπονδες χώρες αρμόδιοι φορείς».

Ο κ. G. υπογράμμισε ακόμη ότι στις νέες όμοσπονδιακές χώρες «πρέπει να σταματήσει ή λανθασμένη αξιολόγηση των ομάδων αυτών από μέρους δημοσίων επωνύμων φορέων και ή παραχώρηση σ' αυτές χώρων. Γι' αυτό το σκοπό είναι απαραίτητη ή ενημέρωση σε ανώτερο επίπεδο».

«Στους πολιτικούς των χωρών και της τοπικής αυτοδιοίκησης πρέπει να δοθεί από την όμοσπονδιακή Κυβέρνηση ή από την όμοσπονδιακή Βουλή μία έκθεση με οδηγίες, για να κατευθύνουν τουλάχιστον την προσοχή τους σ' αυτό το χώρο».

«Πρέπει όμως να παρατηρηθεί πώς ένα τέτοιο ύλικό σύντομα λησμονείται ή και χαρακτηρίζεται πεπαλαιωμένο. Γι' αυτό είναι απαραίτητη ή συνεχής ενημέρωση. Ήδη σε όρισμένες όμοσπονδες χώρες γίνεται αξιολογή εργασία σ' αυτό τον τομέα».

Για την περιοχή της Βάδης - Βυρτεμβέργης ανέφερε ότι ή αρμόδια πολιτειακή υπηρεσία άσκει μαζική διαφώτιση. Στα Κέντρα Λαϊκής Επιμόρφωσης με πολυήμερες εκδηλώσεις, που οργανώνουν τα πολιτικά κόμματα. Το Υπουργείο Πολιτισμού θέτει ιδιαίτερη βαρύτητα στη φροντίδα, να περιληφθεί ή προβληματική των αιρέσεων της νεότητας στα προγράμματα επιμορφώσεως των δασκάλων».

Ο κ. H. υπογράμμισε ότι «από τη δραστηριότητα αυτή όφελείται επίσης και ή δικαιοσύνη. Ελέχθη πώς «υπάρχει άμφιβολία κατά πόσο δικαστικές αποφάσεις είναι όρθές, έπειδή λείπουν οι ειδικές γνώσεις των αντικειμένων. Με την ύπαρξη μίας Κεντρικής Υπηρεσίας ύπάρχει ή δυνατότητα έπαρών με βασικές υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης».

«Το Υπουργείο Δικαιοσύνης δήλωσε ότι θεωρεί πώς ύπάρχει επείγουσα ανάγκη πληροφόρησης της δικαιοσύνης και ότι ενισχύει αυτή την προσπάθεια». «Αλλά αυτό είναι δυνατό να γίνει πράξη μόνο με ενδιαφέρον και δράση' γι' αυτό πρέπει να ύπάρξουν "ζωντανοί" άνθρωποι, οι όποιοι θα το κάνουν».

Ίδρυση ειδικών Ίνστιτούτων Έρευνας

Άλλη πρόταση που έγινε από τον Δρ. N. ήταν ή ίδρυση ειδικού έρευνητικού Κέντρου. Για την ύποστήριξη αυτής της προτάσεως ο Δρ. N. αναφέρθηκε στην ύπαρξη έρευνητικών Κέντρων έγκληματολογίας. Είναι ανάγκη, έίπε, να δημιουργηθεί παρόμοιο κέντρο για τις αιρέσεις της νεότητας. Τότε θα είχε κανείς ένα ανεξάρτητο ίδρυμα, ένα Ίνστιτούτο Έρευνας, που θα μπορούσε να αναλάβει και την ενημέρωση.

«Έκει θα μπορούσε να μελετηθεί και ή όρθή συμπεριφορά απέναντι εκείνων που έγκαταλείπουν τις ομάδες αυτές, ό τρόπος που θα μπορούσε κανείς να τους προστατέψει και να τους ενισχύσει, για να μη πέσουν στο κενό, που διαφορετικά θα έπεφταν».

Δημιουργία Κεντρικής Όμοσπονδιακής Υπηρεσίας

Για τη σφαιρική αντιμετώπιση του προβλήματος οι εμπειρογνώμονες συνέστησαν στην Όμοσπονδιακή Κυβέρνηση τη δημιουργία Κεντρικής Όμοσπονδιακής Υπηρεσίας. Άνωτερος ύπάλληλος όμοσπόνδου ύπουργείου Πολιτισμού, ειδικός έντεταλμένος για θέματα θρησκείων της νεότητας, ύπογράμμισε την αναγκαιότητα αυτή και πρόσθεσε χαρακτηριστικά:

«Πιέζω ήδη την όμοσπονδο Κυβέρνησή μας να παράσχει τα απαραίτητα μέσα, ώστε να αποκτήσουμε επί τέλους έδαφος κάτω από τα πόδια μας' να μπορέσουμε να αξιολογήσουμε τις πρακτικές που άσκούνται στο χώρο των αιρέσεων της νεότητας, τις συνέπειες που έχουν. Γιατί είναι σχεδόν άδύνατο να προχωρήσουμε σε νομικά βήματα χωρίς τέτοιες έρευνες».

«Τό κατά πόσον οι άνθρωποι που πέφτουν έδω θύματα φέρουν οι ίδιοι την ευθύνη ή κατά πόσο χρησιμοποιούνται σκόπιμα ψυχολογικοί μηχανισμοί και μεθοδεύσεις, που περιορίζουν την δύναμη αντίστασης και την κριτική προσοχή ανθρώπων που ενεργοούν φυσιολογικά, άποτελούν ύπόθεση που δεν έχει διασαφηνιστεί. Αυτό πρέπει να γίνει».

(Συνεχίζεται)

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ († 1985)

Ἄρχων Πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας*

Τοῦ Πρωτοπρ. κ. Σεραφεῖμ Φαράσογλου

«Ἄνθρωπος ὡσεὶ χρότος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ, ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ οὕτως ἐξανθήσει» (Ψαλμ. 102, 15).

«Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος ὃς ζήσεται καὶ οὐκ ὄνεται θάνατον»; (Ψαλμ. 88, 49).

Συνηθίζεται οἱ μεγάλοι Πρωτοψάλτες μετὰ θάνατον νὰ τιμοῦνται μὲ ἐκδηλώσεις τιμῆς καὶ σεβασμοῦ, ἀντάξιες τῶν θέσεων καὶ τῆς προσφορᾶς τους.

Ἔτσι, κατὰ καιροὺς τιμήθηκαν οἱ μεγάλοι Μελοποιοὶ καὶ Πρωτοψάλτες ΠΕΤΡΟΣ ΜΠΕΡΕΚΕΤΗΣ, ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ, ΠΕΤΡΟΣ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ ὁ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΚΟΥΖΕΛΗΣ, καὶ τελευταῖα, ἀπὸ διάφορους φορεῖς, οἱ Ἄρχοντες Πρωτοψάλτες τοῦ Πατριαρχείου τοῦ αἰῶνα μας ΙΑΚΩΒΟΣ ΝΑΥΠΛΙΩΤΗΣ, πού διετέλεσε Ἄρχων Πρωτοψάλτης κατὰ τὰ ἔτη 1911-1938, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΡΙΓΓΟΣ, πού διετέλεσε Ἄρχων Πρωτοψάλτης, μετὰ τὸν Ναυπλιώτη, κατὰ τὰ ἔτη 1939-1959, καὶ ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ ΣΤΑΝΙΤΣΑΣ, πού διετέλεσε Ἄρχων Πρωτοψάλτης, μετὰ τὸν Πρίγγο, κατὰ τὰ ἔτη 1960-1964.

Σήμερα, σειρὰ ἔχει καὶ ὁ τελευταῖος ἐκλιπὼν τοῦ αἰῶνα μας ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ὁ ὁποῖος διετέλεσε Ἄρχων Πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, μετὰ τὸν Στανίτσα, ἀπὸ τὸ ἔτος 1966 καὶ μέχρι τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου του τὸ 1985.

Πρέπον, λοιπὸν, καὶ ἱερὸν καθήκον καὶ χρέος τοῦ μουσικολογικοῦ κόσμου τῶν Ἱεροψαλτῶν, ἀλλὰ καὶ παντὸς εὐλαβοῦς χριστιανοῦ, τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ, νὰ ἀποδοθῇ τὸ ὀφειλόμενον στὸν ἄξιο συνεχιστὴ τῶν προκατόχων του, ὁ ὁποῖος ἀνεδείχθη ΜΕΓΑΛΟΣ καὶ μετὰξὺ τῶν ΜΕΓΑΛΩΝ σύγκριση δὲν γίνεται.

«Στὴν ἀλυσίδα τῶν ΜΕΓΑΛΩΝ Πρωτοψαλτῶν» ἄλλωστε σὰν «πάγχρυσον κρίκον» τὸν κατέταξε ὁ αὐστηρὸς καὶ συντηρητικὸς ἡμερησίως τύπος τῆς πόλης σὲ νεκρολογία γιὰ τὸν θάνατό του, χαρακτηρίζοντάς τον «μοναδικὴν μορφήν τῆς Ὁμογενείας, μεγάλην μορφήν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μας μουσικῆς».

Ἰδιαίτερη ἐξ ἄλλου ὑποχρέωση καὶ ὀφειλὴ πρὸς

τὸν μακαριστὸ Δάσκαλο αἰσθάνεται καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐκπληρώσει ὁ χοράρχης τῆς σημερινῆς σεμνῆς ἐκδηλώσεως ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΝΤΑΡΑΒΑΝΟΓΛΟΥ, πού ὑπῆρξε ἄμεσος μαθητὴς του στὸ Πατριαρχικὸ Ἀναλόγιο, καθὼς καὶ ὁ ὁμιλῶν πού εἶχε τὴν εὐτυχία νὰ τὸν ἔχει Καθηγητὴ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς στὴν Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης, ὅταν ἐκεῖνος διεδέχθη τὸν Κωνσταντῖνο Πρίγγο στὴν ἔδρα τὸ σχολικὸ ἔτος 1957-1958.

Σήμερα, λοιπὸν, συγκεντρωθήκαμε ἐδῶ γιὰ νὰ τιμήσουμε καὶ τὸν τελευταῖο Ἐργάτη - Πρωτοψάλτη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καὶ θὰ προσπαθήσουμε, ἂν μπορέσουμε, νὰ ποῦμε μερικὲς λέξεις ἀληθινές, λέξεις δυνατές, καὶ γι' αὐτόν, τὸν ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ, καὶ γιὰ τὸ Πατριαρχικὸ Ἀναλόγιο, πού τὸ τίμησε καὶ τὸ ὑπῆρξε μὲ τὴν ἰκανότητα καὶ τὴν ἐμπειρία ἀλλὰ καὶ τὴν εὐαισθησία πού τὸν διέκρινε.

Σεβασμώτατε,

Πανοσιολογιώτατοι, Αἰδεσιμολογιώτατοι, Ἱερολογιώτατοι πατέρες, ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

Σεβαστοὶ Καθηγηταὶ τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης καὶ τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς,

Ἀγαπητοὶ ὀμογάλακτοι συμμαθηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, μαθηταὶ τοῦ Νικολαΐδη,

Ἐντιμότετε κ. Νικολαΐδη, ἀδελφὲ κατὰ σάρκα τοῦ τιμωμένου σήμερα ἀεμνήστου Νικολαΐδη,

Μουσικολογιώτατοι Καθηγηταὶ καὶ Ἱεροψάλται, Φιλόμουσο ἀκροατήριο, Κυρίες, Δεσποινίδες καὶ Κύριοι.

Πάτε σὲ μιὰ περίπτωσι ἐκκλησία, σ' ἓνα Ναό, σ' αὐτὸν ἢ σ' ἐκεῖνον, πάτε στὸ Σούνιο, στὸν Παρθενῶνα, στὸν Ὅσιο Λουκά, στὴν Ἁγία Σοφία, καὶ νοιώθετε βαθειὰ κατάνυξι, συγκίνηση, συντριβὴ μπροστὰ στὸ λείψανο ἑνὸς ἀγίου.

Τί εἶναι αὐτὸ πού μᾶς μεταρσιώνει; Εἶναι ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ ναοῦ; Εἶναι ἡ ἱστορία του ἢ μεγάλη; Εἶναι κι αὐτά. Ἀλλὰ εἶναι κυρίως κάτι ἄλλο σπουδαιότερο, ἀσύλληπτο, ἀόρατο, μυστικὸ!

Εἶναι ἡ προσωπικὴ πίστι τῶν προσκυνητῶν πού πήγαν ἐπὶ τόσον καιρὸ, ἐπὶ τόσους αἰῶνες, νὰ προσκυνήσουν στὸν Ναό, νὰ καταθέσουν σ' αὐτὸν ὅ,τι πολυτιμότερο ἢ ψυχὴ τους εἶχε νὰ δώσει, τὴν πίστι τους στὸ Θεό, τὸν πόνο πού εἶχαν αἰσθανθῆ, τὴν ἀγάπη γιὰ τὸν ἄλλον.

* Ὁμιλία κατὰ τὸ Μουσικοφιλολογικὸν Μνημόσυνον, τελεσθὲν εἰς «τιμὴν καὶ μνήμην» τοῦ Ἄρχοντος Πρωτοψάλτου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Βασιλείου Νικολαΐδη, ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἁγίας Τριάδος Ἀμπελοκήπων, τῆ 29.3.1993.

Οί κίονες του Ναού, ή στέγη, τὸ δάπεδο, ὁλόκληρος ὁ Ναός, κάθε τμήμα του, κάθε τεμάχιο, κάτι ἀπερρόφησε στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου ἀπὸ αὐτὰ πού οἱ πιστοὶ προσεκόμισαν σὰν ἀγία Προσκομιδὴ, ἀπ' ὅτι πολυτιμότερο, θειότερο, ἀγιώτερο εἶχαν ἀφήσει ἐκεῖ.

Μέσα ἀπὸ τὸν Πατριαρχικὸ Ναό, μὲ τὸν ἱστορικὸ του Θρόνο, τὸν Ἄμβωνα, τὸ Τέμπλο, τὰ Ἀναλόγια πέρασαν Πατριάρχες, Ἀρχιερεῖς, Ὀφφικιάλοι. Πέρασαν Ἰάκωβοι καὶ Πέτροι, Ναυπλιῶτες καὶ Βιολάκηδες καὶ Πριγγοί.

Κάτω ἀπὸ αὐτὸ τὸ θόλο μὲ τοὺς μαυρισμένους τοίχους ἀπὸ τὸ λιβάρι καὶ τὸ κερὶ, ἔγιναν τελετὲς μεγάλες καὶ ἱστορικὲς, καὶ βλέπει κανεὶς μὲ τὴ φαντασία του καὶ ἀκούει μέσα στὴν ἡσυχία τὶς γλυκειὲς φωνὲς ὄλων αὐτῶν, πού πρόσφεραν τὴ ζωὴ τους στὸν ἱερό βωμό, στὸ Ἀναλόγιο.

Μιὰ ἀπὸ αὐτὲς τὶς φωνὲς ὑπῆρξε αὐτὸς πού σήμερα τιμᾶται ὁ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, Ἄρχων Πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ἐκτατο πρόσωπο μὲ τὴν βαθεῖα ἀσκητικότητα καὶ ταπεινότητά του. Ἐνα πρόσωπο, ἀπὸ τὰ προνομιούχα ἐκεῖνα πρόσωπα, ὅπως εἶναι τὰ παιδιά, οἱ φτωχοί, οἱ ταπεινοὶ «τῆ καρδία», οἱ μικροί, ὅσοι βρίσκονται πλάγι στὸν ταπεινὸ Ἰησοῦ τῆς Ναζαρέτ.

Ὁ ἀείμνητος ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ ἤξερε νὰ συμφιλώνεται μὲ αὐτὰ πού χάνει καὶ μὲ τὸν θάνατο πού ἔρχεται, πράγμα πού τὸν βοηθοῦσε νὰ γνωρίσει καὶ νὰ προσεγγίσει τὸν Θεό.

Ὁ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, ἦταν γνωστὸς στοὺς ἱεροψαλτικὸς κύκλους τῆς Πόλης μὲ τὸ χαϊδευτικὸ «ὁ Βασιλάκης», γεννήθηκε στὶς 8 Νοεμβρίου τοῦ 1915 στὸ Πικριδίον (Χάσκιοι) τῆς Πόλης, περιοχὴ στὸν Κεράτιο, ἀπέναντι ἀπὸ τὸ Φανάρι.

Γονεῖς του: ὁ ὄνομαστὸς καὶ καλλίφωνος πατὴρ Καλλίνικος, ἐφημέριος στὸ Πέραν καὶ ἡ πρεσβυτέρα Σουλτάνα, τὸ γένος Κωτόγλου.

Σπουδές: Ἀπόφοιτος τοῦ ἔτους 1934, τῆς Πατριαρχικῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς στὸ Φανάρι, καὶ ἀπόφοιτος ἀργότερα τοῦ ἔτους 1957 τοῦ Κρατικοῦ Τουρκικοῦ Ὠδείου, ὅπου διακρίθηκε ἀριστοῦχος στὴν Κλασικὴ Τουρκικὴ καὶ Εὐρωπαϊκὴ Μουσικὴ. Ὅμως ἡ μεγαλύτερη σπουδὴ τοῦ Βασ. Νικολαΐδη ἦταν τὸ Πατριαρχικὸ Ἀναλόγιο. Ἀπὸ μικρὸ παιδάκι ἀνέβηκε στὸ Ἀναλόγιο τοῦ Πατριαρχικοῦ Ναοῦ κοντὰ στὸν Ἰάκωβο Ναυπλιώτη, ἔχοντας μέσα στὴν ψυχὴ του τὸ ψαλμικό: «ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με» (Ψαλμ. 68, 10) καὶ ἐκεῖ γνώρισε τὴν ἐπιστήμη τοῦ Ἀναλογίου διὰ ζώσης. Ἀργότερα συνέχισε νὰ μαθητεύει κοντὰ στὸν Κωνσταντῖνο Πριγγό. Ἀκόμη συνανεστράφη καὶ μαθήτευσε κοντὰ στὸν Θεοδοσίον Γεωρ-

γιάδη καὶ Μιχαὴλ Χατζηθανασίου. Ἐτσι παρέλαβε τὰ μυστικὰ τῆς τέχνης ἀπὸ «πρῶτο χέρι», ἀπὸ τοὺς ἀμέσως προκατόχους του.

Στὴ συνέχεια διορίζεται καὶ ψάλλει κατὰ σειρὰν σὲ διάφορους Ναοὺς τῆς Πόλης, στὴν ἀγία Παρασκευὴ Πικριδίου (Χάσκιοι), γενέτειρά του, στὸν ἅγιο Κωνσταντῖνο Πέραν, στὸν ἅγιο Γεώργιο Χρυσοκεράμου (Τσεγκέλιοι), στὸν ἅγιο Ἰωάννη τῶν Χίων στὸ Γαλατὰ μὲ δεξιὸ τὸν Πριγγό, καὶ στὸν ἅγιο Δημήτριον Ταταούλων (Κουρτουλοῦς), ἐπίσης μὲ δεξιὸ τὸν Πριγγό καὶ ἀργότερα ὡς δεξιὸς ὁ ἴδιος.

Μετὰ τὴν ἀπέλαση τοῦ Ἄρχοντος Πρωτοψάλτου Θρασύβουλου Στανίτσα καὶ τὸν αἰφνίδιον θάνατο τοῦ Ἄρχοντος Λαμπαδαρίου Νικολάου Δανηλίδη, καλεῖται «ἐξωθεν» ἀναγκαστικῶς, ὡς ὁ καταλληλότερος, ὁ καλλίφωνότερος καὶ ὁ συντηρητικότερος γιὰ νὰ ἀναλάβει τὴν θέση τοῦ Ἄρχοντος Πρωτοψάλτου, καὶ κατὰ τὴν 2αν Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1966 στὴν ἀκολουθία τοῦ Ἐσπερινοῦ τῶν Βαΐων, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ὁ Α', τὸν χειροθετεῖ σὲ Ἄρχοντα Πρωτοψάλτη τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Ἡ «ἐξωθεν» αὐτὴ πρόσληψη τοῦ Νικολαΐδη στὸν Πατριαρχικὸ Ναὸ δὲν ἀλλοιώνει καθόλου τὴν γνήσια παράδοση καὶ τὴν διαδοχὴ τῶν Πρωτοψαλτῶν, ἐφ' ὅσον ἤδη παιδιόθεν μαθήτευσε κοντὰ στοὺς προκατόχους του, ὅπως ἀναφέραμε, τὸν Ναυπλιώτη καὶ τὸν Πριγγό. Ἀλλὰ, καὶ ὅσες ἄλλες φορὲς σὲ ἑκτακτες περιπτώσεις προσελήφθησαν Πρωτοψάλτες ἢ Λαμπαδαριοὶ «ἐξωθεν» —περίπτωση Πρωτοψαλτῶν Σταυράκη Γρηγοριάδη (1866), Γεωργίου Βιολάκη (1876), καὶ Λαμπαδαρίου Θρασύβουλου Στανίτσα (1939)—προσαρμόσθησαν ὑποχρεωτικῶς στὰ Πατριαρχικὰ ψαλλόμενα, καὶ μερικὲς φορὲς «ρυμουλκοῦντο ἀπὸ τοὺς Δομεστίχους», ὅπως ἀναφέρει σὲ μελέτη του ὁ Καθηγητὴς Ἄγγελος Βουδούρης στὴν «Ὁρθοδοξία» τὸ ἔτος 1937. Μάλιστα. Ἐτσι ἐγίνετο. Ἄλλως δὲν θὰ ἦταν ἀποδεκτοί. Ἀκόμη ἡ προσαρμογὴ γίνεται ὄχι μόνον στὰ ψαλλόμενα, ἀλλὰ καὶ στὴν ὅλη αὐστηρὴ τοπικὴ τάξη πού ἐπιβάλλεται ΜΕΣΑ στὸν Πατριαρχικὸ Ναό.

Ἄς σημειωθῆ καὶ τοῦτο, καὶ παρακαλῶ προσέξαιτε, ΜΕΣΑ στὸν Πατριαρχικὸ Ναὸ οἱ Πρωτοψάλτες ψάλλουν κλασσικὰ μαθήματα ΜΟΝΟ τῶν παλαιότερων Πρωτοψαλτῶν τῶν Πατριαρχείων καὶ ΠΟΤΕ ἄλλων συνθετῶν ὅπως π.χ. Κρητὸς, Νηλέως, Νικολάου Σμύρνης, Σαρανταεκκλησιώτου. Καὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι καὶ ὁ Πριγγὸς τὶς συνθέσεις του τὶς ἔψαλλε ἐκτὸς Πατριαρχείου.

(Συνεχίζεται)

Ο ΑΝΑΛΩΤΟΣ ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΗΣ Ι. ΜΟΝΗΣ ΤΑΞΙΑΡΧΩΝ ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ

Τοῦ κ. ΠΑΝ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ, Δ/τοῦ Λυκείου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οἱ Ταξίαρχες εἶναι ἓνα μεγάλο καὶ ἱστορικὸ μοναστήρι, γνωστὸ ὄχι μόνον στοὺς κατοίκους τῆς περιοχῆς ἀλλὰ καὶ εὐρύτερα. Ἡ ἀκτινοβολία του ὀφείλεται στὴ μεγάλη του προσφορὰ στὴν Ἐπανάσταση, στὴ διακονία τοῦ λαοῦ, στὴν παρουσία του στὸν ἐκκλησιαστικὸ χῶρο καὶ στὴν πνευματικὴ του περιουσία.

Κάθε χρόνο τὸ μοναστήρι προσελκύει πλῆθος προσκυνητῶν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἔξωτερικόν. Οἱ πολλοὶ τὸ ἐπισκέπτονται γιὰ νὰ ζήσουν τὴν κατανυκτικὴ του ἀτμόσφαιρα, ν' ἀναβαπτιστοῦν καὶ ν' ἀνανεωθοῦν πνευματικά. Ἐκεῖ μεταρσιώνονται, γαληνεύουν, ἀγιαζονται μὲ τὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπιπλέον ἔχουν τὴν εὐκαιρία νὰ γνωρίσουν τὸν πνευματικὸ θησαυρὸ τοῦ μοναστηριοῦ.

Πράγματι, τὸ μοναστήρι τῶν Ταξιαρχῶν Αἰγιαλείας εἶναι πλούσιο σὲ κείμενα, σὲ ἅγια λείψανα, σὲ δυσεύρετα βιβλία. Ζηλωτὲς μοναχοὶ μὴ φειδόμενοι κόπων καὶ κινδύνων πραγματοποίησαν μακρινὰ ταξίδια, κυρίως σὲ μοναστήρια τῆς Ἀνατολῆς, γιὰ νὰ ζητήσουν ἱερὰ σκευή, καλύμματα, ἅγια λείψανα κ.λπ. γιὰ τὸ δικό τους μοναστήρι, ποὺ ὑπέφερε κάθε τόσο ἀπὸ τὶς ἐπιδρομὲς καὶ τὶς διαπραγῆς τῶν Τούρκων καὶ τῶν Τουρκαλβανῶν. Οἱ «ζητιεῖς» αὐτὲς ἀπέδωκαν. Τὸ μοναστήρι ἐμπλουτίστηκε μὲ κειμήλια ἀξίας, μὲ ἀργυρὰ ἔργα τέχνης, μὲ χρυσοκέντητα ἄμφια καὶ καλύμματα, μὲ λείψανα ἁγίων, μὲ κώδικες ἀξιόλογους.

Αὐτὸς ὁ θησαυρὸς γιὰ πολλὰ χρόνια ἦταν παραμελημένος καὶ ἄγνωστος. Σήμερα οἱ προσκυνητὲς μποροῦν νὰ τὸν θαυμάζουν. Ἐνα μέρος αὐτοῦ τοῦ ἀτίμητου θησαυροῦ παρουσιάζουμε στὴ σύντομη αὐτὴ ἐργασία.

Α'. ΤΑ ΛΕΙΨΑΝΑ ΑΓΙΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οἱ πιστοί, ποὺ σχεδὸν καθημερινὰ ἐπισκέπτονται τὴ Μονὴ Ταξιαρχῶν Αἰγιαλείας, μὲ εὐλάβεια προσκυνοῦν τὰ ἅγια λείψανα ποὺ εἶναι ἀποθησαυρισμένα ἐκεῖ.

Τὸ μυστήριό τῆς ἐπαφῆς εἶναι παλαιὰ παράδο-

ση τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ συγκινεῖ τοὺς πιστοὺς ὅλων τῶν αἰώνων. Τὸ Εὐαγγέλιο ἀναφέρει ὅτι ἡ αἰμορροοῦσα γυναίκα ποὺ βασανίζοταν 12 ὀλόκληρα χρόνια «ἤψατο (= ἔπιασε) τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου τοῦ Ἰησοῦ», γιὰ νὰ θεραπευθεῖ (Ματθ. 9,20). Γονεῖς πάλι ἔφεραν τὰ παιδιά τους στὸ Χριστό, «ἵνα αὐτῶν ἄψηται» (Μάρκ. 10,13). Τέλος ὁ Θωμᾶς, γιὰ νὰ πιστέψει στὴν Ἀνάσταση τοῦ Διδασκάλου του, ἤθελε νὰ ψηλαφήσει τὴν πλευρὰ του (Ἰωάν. 20,25).

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ψυχοσωματικὴ ὕπαρξη. Αἰσθάνεται ἀδύναμος. Ἐχει ἀνάγκη νὰ πιαστεῖ ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ τοὺς ἁγίους Του. Ἐπιδιώκει τὴν ἐπαφή, θέλει νὰ ἀγγίσει, ἐπιθυμεῖ νὰ γευθεῖ. «Γεύσασθε καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος»¹, ἀναφωνεῖ ὁ ψαλμωδός. Ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀρνεῖται τὴν ἱκανοποίηση αὐτῆς τῆς ἀνάγκης τῶν πιστῶν. Ἀντίθετα, μεταδίδει τὴν θεία Εὐχαριστία, τὸ Σῶμα καὶ τὸ Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, στὸ λαὸ τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ γίνουν οἱ πιστοὶ «σύσσωμοι» καὶ «σύναιμοι» Αὐτοῦ. Ἀκόμα παραθέτει ἐνώπιον τῶν πιστῶν τὰ λείψανα τῶν ἁγίων τῆς, δηλαδὴ ὅ,τι ἔχει ἀπομείνει ἀπ' αὐτοὺς: ἄθικτα σώματα², ὁστά, ἐνδύματα, ἀντικείμενα, γιὰ νὰ τὰ προσκυνοῦν τιμητικὰ καὶ νὰ ἐνδυναμώνονται στὴν πίστη.

Αὐτὰ εἶναι θησαυροὶ ἀτίμητοι, ποὺ φυλάσσεται σὲ παρεκκλήσια, ἐνοριακοὺς ναοὺς καὶ κυρίως σὲ μοναστήρια. Οἱ προσκυνητὲς στοὺς χώρους αὐτοὺς ἔχουν τὴ δυνατότητα αὐτὰ τὰ ἅγια λείψανα νὰ τὰ βλέπουν, νὰ τὰ ψηλαφοῦν, νὰ τὰ ἀσπάζονται. Ὁ ἀσπασμὸς τοῦ ἁγίου λειψάνου μεταγγίζει χάρη στὸν πιστό. Βοηθεῖ τὸν προσκυνητὴ νὰ συνειδητοποιήσει τὸ περιορισμένο καὶ ἄπειρο, τὴν μικρότητα καὶ τὴ μεγαλωσύνη, τὴ φθορὰ καὶ τὴν ἀφθαρσία.

Ἡ μετάγγιση ζωῆς ἀπὸ τὰ νεκρά, ἀλλὰ ζωηφόρα σώματα τῶν ἁγίων, ἀποτελεῖ ἐμπειρία ἀνεπανάληπτη καὶ μαρτυρία ἀδιάψευστη τῆς Ὁρθοδοξίας.

Οἱ Ταξίαρχες, μοναστήρι τῆς Αἰγιαλείας μὲ προσφορὰ, ἱστορία καὶ παράδοση μεγάλη, φυλάσσουν σὲ εἰδικὰ διασκευασμένο παρεκκλήσιο πολλὰ

λείψανα αγίων. Τὸ θησαυρὸ αὐτὸ μαζί με τὰ «Ἁγια Πάθη» τοῦ Κυρίου οἱ ἀδελφοὶ τῆς μονῆς ἐκθέτουν σὲ προσκύνηση τῶν εὐλαβῶν ἐπισκεπτῶν.

Γιὰ τὸν πολῦτιμο αὐτὸ θησαυρὸ θὰ γίνεῖ λόγος στὴ συνέχεια, ἀφοῦ προηγηθεῖ μιὰ γενικὴ θεώρηση τῆς θέσεως τῶν αγίων λειψάνων στὴν Ὁρθόδοξη παράδοση.

1. Ἡ παιδαγωγικὴ δύναμη τῶν αγίων

Οἱ ἅγιοι εἶναι ἀναστήματα τῆς μᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Δὲν εἶναι ὑπεράνθρωπα καὶ ἀπόκοσμα ὄντα, εἶναι «οἱ ἄρτιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι» ποὺ μετὰ τὴν ἄσκησιν καὶ τὴν χάριν ἔφτασαν στὴ θέωσιν. Ἐξῆσαν στὸν κόσμον καὶ φόρεσαν τὴ σάρκα ποὺ φέρει καθέννας μας. Δέχτηκαν τὴν ἐπίθεση τοῦ πειρασμοῦ, ἀλλὰ πολέμησαν καὶ νίκησαν. Ξεπέρασαν τὴν πώση, ποὺ τοὺς «ἠχρείωσε» τὸ «κατ' εἰκόνα». Οἱ ἅγιοι μετέχουν, χάρις στὴ δωρεὰ τοῦ ἁγ. Πνεύματος, σὲ ἄκτιστες ἐνέργειες τοῦ ὄντολογικὰ Ἁγίου Θεοῦ. Ὡς γνώστες τοῦ μυστηρίου τῶν ἀνθρώπων, μετὰ τὴ μετοχὴ τους στὸ μυστήριον τοῦ Θεοανθρώπου εἶναι πάντοτε κοντὰ μας καὶ μᾶς δείχνουν τὸ δρόμον τῆς ζωῆς ποὺ εἶναι ἡ ἀγιότητα. Στὴν Ἐκκλησίᾳ ζοῦμε «σὺν πᾶσι τοῖς ἀγίοις». Οἱ ἅγιοι συνεχίζουσι στὴ ζωὴ τους τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ. Μέσα ἀπὸ τὴ ζωὴ τους βλέπουμε τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ νὰ ἐπαναλαμβάνεται καὶ νὰ παρατείνεται στοὺς αἰῶνες. Εἶναι ζωντανὰ μέλη τοῦ σώματός του καὶ ἡ μαρτυρία τῆς παρουσίας Του στὸν κόσμον. Οἱ ἅγιοι φανεροῦν τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ «ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ αὐτῶν». Τὰ ἔργα τους εἶναι μαρτυρία τοῦ Εὐαγγελίου στὸν κόσμον. Στὰ πρόσωπα τῶν αγίων πραγματοποιεῖται ἡ ἔνωση τῆς ἀνθρωπότητος μετὰ τὴ θεότητα, ἡ ἔνωση τῆς κτιστῆς μετὰ τὴν ἄκτιστη χάρις. Οἱ ἅγιοι εἶναι θεωμένους ὑποστάσεις γύρω ἀπὸ τὸ Χριστό, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἡ σαρκωμένη θεία ὑπόστασις.

Τὰ θαύματα ποὺ ἐπιτελοῦν οἱ ἅγιοι, τὰ σώματά τους ποὺ διατηροῦνται ἀκέραια, τὰ λείψανά τους ποὺ εὐωδιάζουν, αὐτὰ τὰ γυμνά ὄσα ποὺ ἀναβλύζουσι ἰάματα, μαρτυροῦν τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, τὴν ὁποία ἐνδύθησαν.

Οἱ ἅγιοι δὲν ἔχουν τίποτε δικό τους. Τὰ θαύματα ποὺ κάνουν εἶναι ἔργα τοῦ Χριστοῦ καὶ μποροῦν νὰ τὰ κάνουν γιατί ἐνδύθησαν τὴ ζωὴ Του καὶ αὐξήθησαν ἐν Χριστῷ.

Ὁ θάνατος δὲν ἔχει κυριαρχία στοὺς ἁγίους.

Αὐτοὶ ζοῦν «ἐν ἀναστάσει πρὸς τὴν ἀναστάσεως τοῦ σώματος»³. Ὁ Χριστός, ποὺ ἐγένετο ἄνθρωπος, ἀνύψωσε στὸ θρόνον τοῦ Θεοῦ τὸν ἀνθρώπινον πηλό⁴. Γι' αὐτὸ οἱ πιστοὶ καυχῶνται γιὰ τοὺς ἁγίους τους, τοὺς ἔχουν ὡς προστάτες, τιμοῦν τὴ μνήμη τους, συνθέτουν γι' αὐτοὺς ὕμνους, ἀνεγείρουν πρὸς τιμὴν τους ναοὺς, φιλοτεχνοῦν εἰκόνες, καταφεύγουν στὴ μεσιτεία τους στὸ Θεό, φυλάττουν με σεβασμὸ ὅ,τι ἔχει ἀπομείνει ἀπ' αὐτοὺς. Ἡ ζωὴ τους, τὸ παράδειγμά τους, τὰ ἅγια λείψανά τους δυναμώνουν τὴν πίστη, δίνουν πρότυπα ζωῆς, παρακινοῦν στὴ βίωση τῆς χριστιανικῆς ἀλήθειας. Ἡ πατρίδα μας εἶναι χώρα αγίων. Ὁ Νικ. Πεντζίκης γράφει ὅτι «ἡ Ἑλλάδα τὰ βασικὰ προϊόντα ποὺ παράγει εἶναι Ἁγιοὶ καὶ θαύματα»⁵. Γι' αὐτὸ διάσπαρτη εἶναι ἡ χώρα μας ἀπὸ λείψανα. Αὐτὰ ἀποτελοῦν τὸν πολῦτιμον θησαυρὸ τῆς. Ὁ θησαυρὸς αὐτὸς φυλάσσεται μετὰ ἰδιαίτερον σεβασμὸ ἀπὸ τοὺς πιστοὺς στὴν Ὁρθόδοξη παράδοση ἀδελφοὺς τῆς μονῆς καὶ ἐκτίθεται σὲ προσκύνηση τῶν εὐλαβῶν ἐπισκεπτῶν τῆς μονῆς.

(Συνεχίζεται)

1. «Ὁργανον τῆς παιδείας ἢ χρησις τῶν βιβλίων ἐστὶ καὶ ἀπὸ τούτων ὡς ἀπὸ πηγῆς τὴν ἐπιστήμην τηρεῖν συμβέβηκε (Περὶ παιδων ἀγωγῆς 10,Β').

2. Οἱ κατάλογοι τῶν τυπωθέντων βιβλίων στὴ διάρκεια τῆς τουρκοκρατίας ποὺ ἔχουν δημοσιευθεῖ ἀπὸ τὸν Ἀθανάσιο Παπαδόπουλο - Βρεττὸ (βιβλιοφύλακα τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας), τὸ Σάθα, τὸ Δευγιάλα κ.ἄ. μᾶς δίνουν τὴν εἰκόνα τῆς πνευματικῆς κινήσεως καὶ τῶν διαφερόντων τῆς ἐποχῆς.

3. Οἰκονομολογικαὶ φλυαρίαι, σελ. 17.

4. Ἀρχέτυπα ὀνομάζονται τὰ βιβλία ποὺ ἐκδόθησαν τοὺς πρώτους χρόνους τῆς ἐφευρέσεως τῆς τυπογραφίας (1448-1500). Ἀναγνωρίζονται εὐκόλα ἀπὸ τὸ παλαιωμένον χαρτὶ καὶ τὰ χονδροειδῆ τυπογραφικὰ στοιχεῖα. Συνήθως αὐτὰ δὲν ἔχουν ἀριθμημένους σελίδες, οὔτε τὸ ὄνομα τοῦ ἐκδότη. Δὲ χρησιμοποιοῦν κεφαλαῖα γράμματα, οὔτε σημαία στίξεως. Ἐχουν ὅμως μεγάλη ἀξία γιὰ τὴν πολῦτιμον εἰκονογραφίαν τους καὶ τὴν ἄλλαν πληροφορίαν. Ἑλληνικὰ ἀρχέτυπα θεωροῦνται ἐκεῖνα τὰ βιβλία ποὺ τυπώθησαν στὰ τυπογραφεῖα τῆς Μοσχολόεως, Βουκουρεστίου, Κων/λεως καὶ Βενετίας.

5. Ὁ Ματθαῖος, λόγιος ἀπὸ τὴν Πωγωνιανὴ τῆς Ἡπείρου, μόνασε στὴ μεγίστη Λαύρα τοῦ Ἁγ. Ὁρους. Γιὰ τὴν ἀρετὴν του καὶ τὴν παιδείαν του χειροτονήθηκε τὸ Σ/βριο τοῦ 1606 μητροπολίτης Μυρέων. Περὶ τὸ 1610, ἀφοῦ παραιτήθηκε ἀπὸ τὴν ἐπισκοπὴν του, μετέβη στὴ Βλαχία, ὅπου ὁ ἡγεμόνας τῆς Ράδουλος τοῦ παρεχώρησε τὴ μονὴ Δάλου. Ἐκεῖ ἔγραψε καὶ τὸν κώδικα (Ἄνθο. Δημοπρακόπουλου, Ὁρθόδοξος Ἑλλάς, ἐν Λειψία 1872, σελ. 148).

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Είναι δυστύχημα...

Είναι ευτύχημα!...

Είναι δυστύχημα τὸ ὅτι πάμπολλοι Ἕλληνες ἀνοίγουν τὸ στόμα τους γιὰ ν' ἀναφέρουν τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Παναγία ὄχι δοξολογητικά, ἀλλὰ ὑβριστικά. Συχνὰ - πυκνὰ γινόμαστε μάρτυρες ἀναλόγων φοβερῶν περιστατικῶν...

Εἶναι ευτύχημα τὸ ὅτι διαθέτουμε, ἀπὸ πρῶτο χέρι, μαρτυρία γιὰ τὴ «μέθοδο» μὲ τὴν ὁποία ὁ Ἅγιος Νεκτάριος ἀντιμετώπιζε τοὺς βλάσφημους τῆς ἐποχῆς του. Ἄξιζι —ἀντὶ ἄλλης ἀναφορᾶς στὴν πανίερη μνήμη του— ν' ἀνατρέξουμε στὸν β' τόμο τοῦ ἔργου «Μίλησα μὲ τὸν Ἅγιο Νεκτάριο» πού ὑπογράφει ὁ Μανώλης Μελινός, στὴν σελ. 86. Πρόκειται γιὰ ἀποσπάσματα συνομιλίας τοῦ συγγραφέως μὲ παλαιὸ Αἰγινήτη (ἐναντὶ ἀπὸ τοὺς 62 οἱ ὁποῖοι γνώρισαν τὸν Ἅγιο καὶ φιλοξενοῦνται στοὺς δύο προαναφερθέντες τόμους).

Στὸ σχετικὸ ἐρώτημα, ὁ Νίκος Σακελλίων ἀπαντᾷ:

«Πολλοὶ τὶς Κυριακάδες μεθάγανε καὶ τὰ βάζανε μὲ τὴν οἰκογένειά τους, μὲ τοὺς ἄλλους. Ὁ Δεσπότης γνώριζε ποιὸι βλάσφημοὺν. Τοὺς ἤξερε ὅλους. Πήγαινε στὸ σπίτι τους μὲ τὴ σειρά, κάθε Σάββατο κι ἔλεγε:

— Παιδί μου Γιώργο, ἢ Κώστα, ἢ Γιάννη, αὔριο νὰ ὀθεις στὴ μονή. Σὲ χρειάζομαι γιὰ τὴν τάδε δουλειά.

Ἄν ἦταν οἰκοδόμος, τοῦ ἔλεγε νὰ χτίσουμε, ἂν ἦταν σοβατζῆς νὰ βάψουμε, ἂν ἦταν ἐργάτης, νὰ σκάψουμε. Ἄνάλογα μὲ τὴν ιδιότητα καθενός...

— Μά, Σεβασμιώτατε, αὔριο Κυριακὴ νὰ δουλέψω;

— Ὁ Χριστός, παιδί μου, θὰ μᾶς συγχωρήσει. Ἐχει ἀνάγκη ἢ μονή.

Τὴν ἐπομένη, πήγαινε ὁ ἄνθρωπος στὸ μοναστήρι. Ὁ Ἅγιος τὸν ἔπαιρνε στὴν ἐκκλησία πού θὰ λειτουργοῦσε.

— Ἐλα ν' ἀνάψεις ἓνα κεράκι, τοῦ ἔλεγε καὶ ἡ Γερόντισσα θὰ σοῦ δείξει τί θὰ φτιάξεις.

Πήγαινε ἐκεῖνος στὴν ἐκκλησία. Ἄναβε ἓνα κερὶ καὶ περιμένε τὴν καλογριά νὰ τόνε πάρει. Ἐκεῖνη ὁμως δὲν πήγαινε, σκοπίμως. Πέραγε - πέραγε ἢ ὦρα καὶ τελείωνε ἡ Λειτουργία. Τὸν φώναζε κοντά του ὁ Ἅγιος.

— Τώρα πᾶμε νὰ πάρεις κολατσιὸ κι ὕστερα πιάνεις δουλειά. Μετὰ τὸ κολατσιό, τὸν ἔβαζε νὰ κάνει λίγη δουλειά, ἔτσι «γιὰ τὰ μάτια» πού λένε. Μετὰ τὴ δουλειά: «κάθησε τοῦ ἔλεγε». Τὸ μεσημεριανὸ φαγητό, τὸ κρασάκι, μετρημένο βέβαια, τὸ μεροκάματο ἀκέραιο. Πάνω ἐκεῖ τόνε ρόταγε:

— Δὲν μοῦ λὲς Κώστα, ἢ Γιώργο, πότε θὰ ἴσουν

πὺδ εὐχαριστημένος; Ὅταν θὰ πήγαινες κάτω στὴν Αἶγινα καὶ θὰ ἴπινες καὶ θὰ μέθαγες καὶ θὰ βλαστημοῦσες τὸ Χριστούλη καὶ τὴν Παναγίτσα; Ἡ τώρα πού ἐκκλησιάστηκες καὶ πήρες καὶ τὸ μεροκάματο;

Αὐτὸς ἦταν ὁ Ἅγιος. Δὲν κοίταζε τὸ γράμμα τοῦ Νόμου, προκειμένου νὰ σώσει μιὰ ψυχή.

Τοὺς πυροβόλησε μὲ λουλούδια...

Ἡ Ἐκκλησία ἀσφαλῶς δὲν ἀναμειγνύεται στὴν πολιτικὴ καὶ κομματικὴ ἀντιπαράθεση. Σὰν στοργικὴ μητέρα ἀγκαλιάζει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἀνεξαρτήτως πολιτικῶν ...χρώματος. Πολὺ περισσότερο ἢ στήλη μας δὲν ἀναμειγνύεται στὰ προεκλογικὰ ἢ μετεκλογικὰ... Αὐτὸ ὅμως πού συνέβη ἀπὸ ὑποψήφιο κάποιου κόμματος σὲ νομὸ τῆς Μακεδονίας μας, ἀσφαλῶς ἀξιζέι ν' ἀναφερθεῖ καὶ νὰ ἐξαρθεῖ μάλιστα.

Ὁ ὑποψήφιος, λοιπόν, αὐτὸς, ἀντὶ νὰ ξεκινήσει τὴν προεκλογικὴ ἐκστρατεία του ἐξαπολλύοντας μύδρους κατὰ τῶν συνυποψηφίων του, σκέφθηκε κι ἔστειλε ἀπὸ μιὰ ...ἀνθοδέσμη, μαζί μὲ τὶς εὐχές του γιὰ καλὸ ἀγώνα! Στὴ συνέχεια ζήτησε ἀπὸ τὸν ραδιοφωνικὸ σταθμὸ πού μεταδίδει καθημερινῶς πεντάλεπτη ὁμιλία του πανελληνίως νὰ μὴ τὴν μεταδίδει στὴν ἐκλογικὴ του περιφέρεια, γιὰ λόγους ἴσου ἀνταγωνισμοῦ μὲ τοὺς συνυποψηφίους του!

Ὅντως ὁ ὑποψήφιος αὐτὸς —τοῦ ὁποίου γιὰ εὐνόητους λόγους δὲν ἀναφέρουμε τὸ ὄνομα— ἀξιζέι τὰ θεομὰ συγχαρητήρια ὅλων τῶν ψηφοφόρων, ἀνεξάρτητα τοῦ πού ψήφισε ὁ καθένας, καὶ πολὺ περισσότερο τοῦ τί ψήφισε...

Ἡ δευτέρα ἀπειλή

Ὡς τὴ δευτέρα σοβαρότερη ἀπειλή —μετὰ τὴν ἀνεργία— γιὰ τὸ μέλλον τῆς γηραιᾶς ἠπείρου, θεωρεῖ ὁ μέσος Εὐρωπαῖος τὸ AIDS. Αὐτὸ προκύπτει ἀπὸ ἔρευνα πού διενεργήθηκε ἀπὸ τὸ Πανευρωπαϊκὸ δίκτυο Ἐρευνῶν IRI, στὰ πλαίσια δεκατεσσάρων χωρῶν, σὲ δείγμα 13.515 ἐνηλίκων, τὸ ὁποῖο ἀντιπροσωπεύει περίπου 290 ἑκατομμύρια Εὐρωπαῖων. Αὐτοὶ πού ἀνηνοχοῦν περισσότερο γιὰ τὴ νόσο εἶναι οἱ κάτοικοι τῶν μεσογειακῶν νοτίων χωρῶν, ὅπως οἱ Γάλλοι, οἱ Πορτογάλοι, οἱ Ἴσπανοὶ καὶ οἱ Ἕλληνες. Τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν ἐξάπλωση τῆς νόσου εἶναι συγκλονιστικά. Συνήθως κατὰ καιροὺς τὰ παραθέτουμε στὴ στήλη. Γιὰ μιὰ μόνο φορὰ ἄς μὴ τὰ ἀναφέρουμε. Δὲν θὰ ἐφησυχάσουμε ὁμως, ποτέ!